

سیر مطالعاتی کتابهای استاد شهید مطهری

- ۱- داستان راستان
- ۲- حکمتها و اندرزها
- ۳- حماسه حسینی
- ۴- ده گفتار
- ۵- بیست گفتار
- ۶- سیری در سیره نبوی
- ۷- سیری در سیره ائمه اطهار
- ۸- جاذبه و دافعه علی(ع)
- ۹- ولاء ها و ولایتها
- ۱۰- خاتمیت
- ۱۱- ختم نبوت
- ۱۲- پیامبر امی
- ۱۳- اسلام و مقتضیات زمان
- ۱۴- امدادهای غیبی در زندگی بشر
- ۱۵- تکامل اجتماعی بشر
- ۱۶- انسان کامل
- ۱۷- تعلیم و تربیت در اسلام

- ۱۸- حق و باطل
- ۱۹- مسئله حجاب
- ۲۰- نظام حقوق زن در اسلام
- ۲۱- اخلاق جنسی
- ۲۲- نهضت‌های اسلام در صد سال اخیر
- ۲۳- پیرامون جمهوری اسلامی
- ۲۴- پیرامون انقلاب اسلامی
- ۲۵- خدمات متقابل اسلام و ایران
- ۲۶- سیری در نهج البلاغه
- ۲۷- جهاد آشنایی با قرآن جلد
- ۲۸- مسئله شناخت
- ۲۹- فطرت
- ۳۰- فلسفه اخلاق
- ۳۱- انسان و سرنوشت
- ۳۲- عدل الهی
- ۳۳- علل گرایش به مادیگری
- ۳۴- علوم اسلامی (سه جلد)
- ۳۵- توحید

۳۶- نبوت

۳۷- معاد

۳۸- امامت و رهبری

۳۹- قیام و انقلاب مهدی

۴۰- نظام اقتصادی اسلام

۴۱- مسئله ربا

۴۲- فلسفه تاریخ

۴۳- اصول فلسفه و روش رئالیسم

۴۴- شرح منظومه

۴۵- الهیات شفاء (دو جلد)

داستان راستان

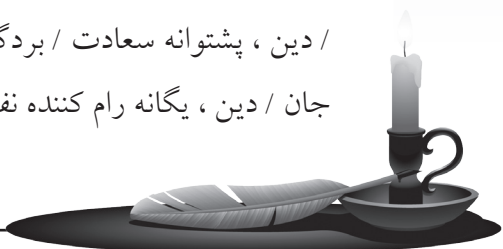
رسول اکرم و دو حلقه جمعیت / مردی که کمک خواست / خواهش
دعا / بستن زانوی شتر / همسفر حج / غذای دسته جمعی / قافله‌ای
که به حج می‌رفت / مسلمان و کتابی / در رکاب خلیفه / امام باقر و
مرد مسیحی / اعرابی و رسول اکرم / مرد شامی و امام حسین / مردی
که اندرز خواست / مسیحی و زره علی (ع) / امام صادق و گروهی از
متصوفه / علی و عاصم / مستمند و ثروتمند / بازاری و عابر / غزالی
و راهزنان / ابن سینا و ابن مسکویه / نصیحت زاهد / در بزم خلیفه /
نماز عید / گوش به دعای مادر / در محضر قاضی / در سرزمین منا /
وزنه‌برداران / تازه مسلمان / سفره خلیفه / شکایت همسایه / درخت
خرما / در خانه ام‌سلمه / بازار سیاه / وامانده قافله / بند کفش / هشام
و فرزندق / بزنتی / عقیل مهمان علی / خواب وحشتناک / در ظل
بنی‌ساعده / سلام یهود / نامه‌ای به ابوذر / مزد نامعین / بنده است یا آزاد
؟ / در میقات / بار نخل / عرق کار / دوستی که بریده شد / یک دشنام
/ شمشیر زبان / دو همکار / منع شرابخواره / پیراهن خلیفه / جوان
آشفته حال / مهاجران حبشه / کارگر و آفتاب / همسایه نو / آخرین
سخن / نسیبه / خواهش مسیح / جمع هیزم از صحرا / شراب در سفره /
استماع قرآن / شهرت عوام / سخنی که به ابوطالب نیرو داد / دانشجوی

بزرگسال / گیاهشناس / سخنور / ثمره سفر طائف / ابواسحاق صابی /
 در ستجوی قیقت / جویای یقین / تشنه‌ای که مشک آبش به دوش بود
 / لگد به افتاده / مرد ناشناس / فهرست داستانها / پسر حاتم / امتحان
 هوش / جویبر و ذلفا / یک اندرز / تصمیم ناگهانی / پول با برکت /
 گرانی ارزاق / قرق حمام / مزیقه بی آبی / شکایت از روزگار / عتاب
 استاد / افطاری / شاگرد بزاز / اوضاع کواکب / ستاره شناس / گره
 گشایی / کدامیک عابدترند ؟ / اسکندر و دیوژن / شاه و حکیم / توحید
 مفضل / شتر دوانی / نصرانی تشنه / مهمانان علی / جذامیها / ابن سیابه
 / مهمان قاضی / حرف بقالها / پیرو کودکان / پیام سعد / دعای مستجاب
 / مصونیتی که لغو شد / اولین اشعار / دربارگاه رستم / فرار از بستر /
 برنامه کار / خوابی یا بیدار / کابین خون / پسرانت چه شدند ؟ / پند
 آموزگار / حق برادر مسلمان / حق مادر / محضر عالم / هشام و طاووس
 یمانی / بازنشستگی / حتی برده فروشی / خیار فروش / گواهی ام علاء
 / اذان نیمه شب / شکایت از شوهر / کارهای خانه /

حکمتها و اندرزها

مقدمه / خداشناسی ، مبنای انسانیت / خداشناسی ، پایه و اساس دین
 / دین ، پشتوانه سعادت / بردگان و آزادگان / یاد خدا ، تنها مایه آرامش
 جان / دین ، یگانه رام کننده نفس اماره / راه سعادت / ارکان سعادت

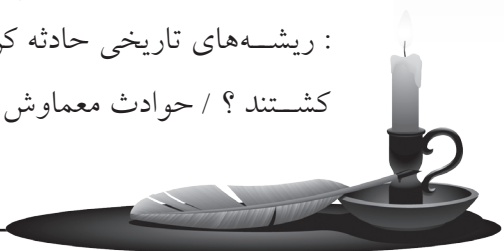
بشر / ایمان و عمل صالح / خواری معصیت و عزت طاعت / ارزش
 سرمایه عمر / دنیا، مزرعه آخرت / انسان، مربی خود / محاسبه نفس /
 ظلم به نفس / توبه / استغنا و بی نیازی، حافظ کرامت آدمی / حقیقت
 زهد / ساده زیستی و پرهیز از تکلف / حق و تکلیف / خصوصیات
 "حق" از نظر علی (ع) / حقوق مردم بر یکدیگر / دوران خلافت
 امیرالمؤمنین علی (ع) / تربیت علی (ع)، مقام نهج البلاغه / روش
 سیاسی علی (ع) / دشمنان عقل / تقوا و روش بینی / روحیه سالم /
 آرزوهای دراز / مرگ در نظر مردان خدا / سرمایه خلق نیک / قلب
 سلیم / تاثیر کار در تهذیب اخلاق / لزوم همگامی کار و دانش / صبر
 و ظفر / اختیار، امتیاز بزرگ انسان / نعمت زبان و نطق / تاثیر عمل در
 هدایت بشر / روح اجتماعی مؤمن / رعایت جنبه‌های معنوی و اخلاقی
 در انفاق / فقر روحی و فکری / فقر معنوی / تعصب باطل / موجبات
 کاهش تاثیر تعلیمات دین / موجبات کاهش تاثیر تعلیمات دین / خطر
 تحریف در اسناد / بینی / تاثیر گناه و معاشرت با بدان در سیاه دلی /
 تعارفهای دروغین /

حماسه حسینی

بخش اول: تحریفات در واقعه تاریخی کربلا / معنی تحریف و انواع
 آن / عوامل تحریف / تحریفات معنوی حادثه کربلا / وظیفه ما در برابر

تحریرها / بخش دوم : حماسه حسینی / دو چهره حادثه کربلا / نهضت حسینی ، حماسه‌ای مقدس / نهضت حسینی ، عامل شخصیت یافتن جامعه اسلامی / بخش سوم : عنصر تبلیغ در نهضت حسینی (تبلیغ در اسلام) / مفهوم تبلیغ / وسائل و ابزار پیام رسانی / روش تبلیغ / روشهای تبلیغی نهضت حسینی / حادثه کربلا ، تجسم عملی اسلام / نقش زن در ساختن تاریخ و نقش زینب (س) در تبلیغ / نهضت حسینی / شرایط مبلغ و تاثیر تبلیغی اهل بیت امام حسین علیه السلام در مدت اسارتشان / مقدمه / بخش چهارم : عنصر امر به معروف و نهی از منکر در نهضت حسینی / جلسه اول : عوامل موثر در نهضت حسینی / جلسه دوم : ارزش هر یک از عوامل / جلسه سوم : شرائط امر به معروف و نهی از منکر / جلسه چهارم : مراحل و اقسام امر به معروف و نهی از منکر / جلسه پنجم : ارزش امر به معروف و نهی از منکر از نظر علمای اسلام / جلسه ششم : کارنامه ما در امر به معروف و نهی از منکر / جلسه هفتم : تاثیر امر به معروف و نهی از منکر اهل بیت امام حسین (ع) پس از حادثه کربلا / بخش پنجم : شعارهای عاشورا / بخش ششم : تحلیل واقعه عاشورا / بخش هفتم : ماهیت قیام حسینی / قدمه / بخش اول : ریشه‌های تاریخی حادثه کربلا / چگونه امت پیغمبر فرزند پیغمبر را کشتند ؟ / حوادث معماوش صدر اسلام / نیروی اجتماعی علی (ع)

و برنامه مبارزه معاویه با آن / امام حسین (ع) و سایر مصلحین بزرگ که قیام کردند / ارزش شهادت و شهید در اجتماع / منطق منفعت و منطق حقیقت / هدف مقدس و حس تعالی و تقدس / قیامهای مقدس / وجود یک درک قوی در نهضت حسینی / خلاصه‌ای از عوامل دخیل در شهادت امام / علل تقدس یک نهضت / لقب سید الشهداء / اصحاب حسین (ع) و اهل بدر و اهل صفین مبارزه با جهل و ظلم / چرا کوفیان به جنگ حسین (ع) رفتند ؟ / دو چیزی که مایه روشنی چشم اباعبدالله بود / دعا‌های حسین (ع) در ایام کربلا درباره اشخاص / بیان قرآن در فلسفه قیام مصلحین الهی / کلام شهرستانی در اینکه هسته همه حوادث در قرن اول ریخته شد / مرد بزرگ یعنی چه ؟ / تمام فاجعه کربلا برای این بود که امام رأی خود را نفروخت / کربلا ، نمایشگاه معنا و روحانیت ، نه نمایشگاه جنایت بشر / چرا " حر " تغییر روحیه داد ؟ / اصحاب حسین (ع) هیچکدام پناه به دشمن نبرد ولی از دشمن به خود ملحق کردند / فجیع‌ترین جنبه‌های شهادت سید الشهداء / سه مرحله شهادت حسین (ع) / مشخصات سیاست اموی / رضا و تسلیم / شجاعت روحی و قوت قلب و حفظ تعادل در عمل و قیافه و زبان / منطق معمولی ذاکرین اباعبدالله در شهادت و مظلومیت آن حضرت / آیا امام حسین (ع) دستور خصوصی داشت ؟ / فرق معاویه و یزید

علت شهادت امام حسین و علت ترغیب ائمه (ع) به اقامه عزای
حسینی / مسئله گریه بر سید الشهداء / تحریف کلمه ، تحریف حادثه
امام حسین / امام حسین میان قیام علیه خلفا و علیه السلام تجزیه کرد
/ دو چهره حادثه کربلا / جمع کردن اصحاب در شب عاشورا و سخن
با آنها / موضوعات درباره قیام حسینی / معاویه به بهانه خون عثمان در
جستجوی خلافت بود / اصحاب بنی امیه در کربلا با عقیده خودشان
می جنگیدند / کرامت آل علی (ع) در استخدام وسیله پیروزی / تحلیل
روحیه قاتلین سید الشهداء / منشأ اختلاف آل علی (ع) و آل معاویه /
دشمنی ابوسفیان با اسلام / مقدمات ولایت عهد یزید / استفاده امویها از
الغاء عصیت در اسلام / جنگ تبلیغاتی معاویه با علویین / قصه زینب
بنت اسحاق / تربیت هاشمی و اموی در جاهلیت / خلق هاشمی و خلق
اموی / اخلاق معاویه فضیلت نبود / نسب شریف امام حسین (ع) و
اثرش در قضیه عاشورا / جمله های امام حسین (ع) به ابوذر / تربیت
یزید و صفات روحی و اخلاقی او / قلوبهم معک و سیوفهم علیک /
فرق انصار و مشاورین معاویه با انصار و مشاورین یزید / اخلاق و
صفات شمر و عبیدالله و مسلم بن عقبه / اباہ حسین (ع) از بیراهه رفتن /
کراهت ابا عبدالله از شروع به قتال / مأموریت یافتن عمر سعد / کراهت
باطنی مردم از رفتن به جنگ حسین (ع) / فلسفه قیام حسینی / کلمه

"کربلا" / روحیه اصحاب امام حسین / منطبق ابن عباس و منطق امام حسین (ع) / صفاتی که از اباعبدالله در کربلا ظهور کرد / فلسفه جنگ نور و ظلمت در میان بشر / روحیه اصحاب ابن زیاد / خبث باطنی اصحاب عمر سعد / نظم در اصحاب سید الشهداء / شجاعت اصحاب اباعبدالله و اعمال حاکی از عقب نشینی لشکر عمر سعد / اعمال دنائت مابانه لشکر عمر سعد / سه عمل یزید که موجب زوال ملک اموی شد / پاداش سید الشهداء در دنیا و فلسفه تعظیم عاشورا / بخش دوم: یادداشت "ماهیت قیام حسینی" / عامل بیعت / عامل امر به معروف و نهی از منکر / عامل دعوت مردم کوفه / سوالات درباره نهضت حسینی / یادداشت درباره نهضت حسینی (نقد و بررسی) / بخش سوم: امام حسین (ع) و عیسی مسیح (ع) / بخش چهارم: یادداشت "عنصر امر به معروف در نهضت حسینی" / بخش پنجم: یادداشت "تحریفات در واقعه تاریخی عاشورا" / تحریفات لفظی / تحریفات معنوی / عوامل تحریف / وظیفه ما / تقصیر عوام و وظیفه آنها / رشد اجتماع / خلاصه بحث در وظیفه توده / بخش ششم: نقدی بر کتاب "حسین وارث آدم" / بخش هفتم: یادداشت "حماسه حسینی" / عوامل تقویت شخصیت / عوامل تضعیف شخصیت / خلاصه / حماسه سید الشهداء / بخش هشتم: یادداشت "عنصر تبلیغ در نهضت حسینی" / بعد توحیدی و عرفانی

بعد پر خاشاگری / بعد حماسه آفرینی ، مردانگی و شرافت / بعد اخلاقی / بعد موعظه‌ای / اصول اجتماعی و برابری اسلامی / بخش نهم : یادداشتهای متفرق / آیا امام حسین دستور خصوصی داشت ؟ / واقعه کربلا ، پیامی که با خون نوشته شد / سید الشهداء (ع) ، عظمت روح و سلب آسایش از بدن / بزرگی و بزرگواری روح / کلمات حسین بن علی (ع) یا شعارهای زندگی امام / تأثیر افکار مسیحی در حادثه کربلا / مرثیه‌های حسینی - رثاء جنیان / امام حسین - اصحاب - افضل الشهداء ابوالفضل (ع) / شعارهای تاریخی در کربلا / پیام حسینی / نقش زن در حادثه کربلا / امام حسین (ع) - ناز پروردگی / سید الشهداء و کرامت نفس / امام حسین (ع) - انقلاب خونین / امام حسین (ع) - سخن مستشرقین / بخش دهم : حواشی استاد بر کتاب " شهید جاوید " /

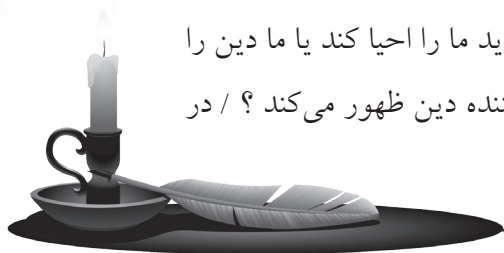
ده گفتار

مقدمه / تقوا / لغت تقوا / ترس از خدا / معنی و حقیقت تقوا . / اجبار عملی / تقوا در نهج البلاغه / تقوا و آزادی / محدودیت یا مصونیت ؟ / حراست تقوا / ارزش و اثر تقوا / تقوا و بهداشت / تقوا / دو اثر بزرگ تقوا / تقوا و روشن بینی / تقوا و حکمت عملی / دشمن دشمنان عقل / راز تأثیر تقوا در روشن بینی / آیا هوش غیر از عقل است ؟ / تقوا و تلطیف احساسات / تقوا و نیروی پیروزی بر شدائد / دو نوع مضيقه

و تنگنا / امر به معروف و نهی از منکر / مسائلی که فقها طرح می کنند /
حسبه و احتساب در تاریخ اسلام / قلمروی دایره احتساب / امر به
معروف ، خارج از دایره احتساب / قداست و احترام احتساب / سعه
نظریات اصلاحی مسلمین در گذشته / توصیه و تأکید اسلام / علت بی
تفاوتی مردم در اصلاحات / امر به معروف در دوره های اخیر / اصل
فراموش شده / اصل " پند یا بند " / راه اخلاص و عمل / انتظار بیش از
حد از زبان و گوش / عمل جمعی و گروهی / منطق یا تعبد ؟ / روش
اجتماعی و عملی / چرا مصلح کم داشته ایم ؟ / اصل اجتهاد در اسلام /
اجتهاد چیست ؟ / اجتهاد ممنوع / اجتهاد مشروع / پیدایش اخباریگری
در شیعه / مبارزه مجتهدین با اخباریگری / مبارزه وحید بهبهانی و
صاحب حدائق / مبارزه شیخ انصاری / نمونه ای از تفکر اجتهادی و
تفکر اخباریگری / تقلید ممنوع / حدیث معروف امام صادق (ع) /
اندیشه عوامانه کریت و اعتصام علما / تقلید مشروع / چرا تقلید میت
جایز نیست ؟ / شرائط و مقدمات اجتهاد / آیه الله بروجردی (قده) /
تأثیر جهان بینی فقیه در فتوهایش / ادراک ضرورتها / یک پیشنهاد مهم
/ تقسیم کار و تخصص در رشته های علمی / تکامل هزار ساله فقه /
شورای فقهی / احیاء فکر دینی / آیا دین باید ما را احیا کند یا ما دین را
؟ / آیا هر صد سال یک تجدید حیات کننده دین ظهور می کند ؟ / در

هر هزار سال چطور؟ / انحطاط مسلمین در عصر حاضر / امتیاز شیعه از مرجئه / سیاستی که می‌خواهد اسلام و مسلمانی میان مرگ و زندگی باقی بماند / نقش استعمار / حدیث: اذا ظهرت البدع... / فریضه علم / حدیث معروف / وضع ملل مسلمان از نظر سواد و بی‌سوادی / علل متروک ماندن دستورهای اسلام درباره علم و دانش / کدام علم؟ / علم، فریضه تهیوئی / اصل استقلال و عزت جامعه اسلامی / علم، پایه عزتها و استقلالها / فریضه علم، مفتاح سایر فرائض / علوم دینی و علوم غیر دینی / تحصیل زن / گناهکار کیست؟ / جهاد مقدس / چو علم آموختی... مبارزه انسان با جهل / مسابقه در خدمت و خیر / یک انتقاد و پاسخ آن / رهبری نسل جوان / اشتراک مسؤولیت در اسلام / دو نوع مسؤولیت / مسؤولیت مقدمه / مسؤولیت نتیجه / نسیت و موقت بودن وسیله‌ها / علت اختلاف معجزات پیامبران / روش پیامبرانه / بهترین شاگردان / نسل جوان یا اندیشه جوان؟ / عالم زمان خویشتن باش / چه باید کرد؟ / نمونه دو نسل در قرآن / نسل جوان امروز / درد این نسل چیست؟ / علل گرایش به مکتبهای الحادی / علائم رشد فکری / مهجور ماندن قرآن در میان نسل کهن / خطابه و منبر / سخن ، موضوع سخن / پیوند خطابه با اسلام / تأثیر اسلام در تحول و تکامل خطابه / آنجا که خطابه در متن دین قرار گرفته است / نماز جمعه /

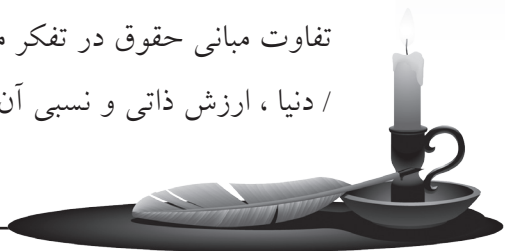
منظور اصلی از اجتماع جمعه / محتوای خطابه‌های جمعه / حاج آقا رحیم ارباب اصفهانی و نماز جمعه / وضع خطیب در نماز جمعه / وظیفه خطیب جمعه / موعظه / اقسام خطابه / تأثیر مجالس و عظ متصوفه در مجالس و عظ ما / وعظ و خطابه در نهج البلاغه / طابه‌های حسینی / خطابه و منبر / پیوند خطابه در شیعه با حادثه عاشورا / سه تفسیر برای فلسفه قیام حسینی / فلسفه دستور احیای سنت عاشورا / کمیت اسدی / دعبل خزاعی / سنت خطابه و منبر در شیعه مولود حادثه عاشورا است / ضرورت اصلاح وضع مرثیه خوانی / ضرورت اصلاح امر به معروف‌ها / روایت امام رضا (ع) درباره وظیفه خطیب نماز جمعه / وظیفه موعظه و تذکر / وظیفه آگاه ساختن مردم به مصالح دین و دنیا / آگاهی دینی و آگاهی اجتماعی / هدایت یعنی چه ؟ / دو شرط اصلی هادی قوم بودن : / علم و آگاهی / اخلاص / اخذ اجرت بر ارشاد و هدایت / دلالتی شخصیتها / کار عوام پسندانه و مزاجگویی / مبارزه با نقاط ضعف مردم نه بهره‌برداری از نقاط ضعف آنها / خطیب باید مردم را در جریان وقایع بگذارد / فاجعه اندلس / دو خطر بزرگ برای اسلام و مسلمین در عصر حاضر / خطیب ، سخنگوی اسلام / مشکل اساسی در سازمان روحانیت / علاقه و مسئولیت / ریشه اصلی / سازمان صالح یا افراد صالح ؟ / نظریه افلاطن و فارابی / مزایای حوزه‌های علوم دینی

ما / نواقص این حوزه‌ها مسأله بودجه / سه نظر درباره بودجه سازمان روحانیت : / نظریه تأمین از راه کسب و کار شخصی / نظریه استفاده از اوقات و صدقات / نظریه استفاده از سهم امام / تمرکز و قدرت / نقطه قوت و نقطه ضعف / مقایسه روحانیت شیعه با روحانیت اهل تسنن / قدرت روحانیت شیعه و حریت روحانیت سنی / عوام‌زدگی روحانیت شیعه مشکلاتی که عوام برای مراجع تقلید شیعه به وجود آورده‌اند / راه اصلاح / اهمیت امر معیشت از نظر اسلام / اثر ایمان و تقوا در اصلاح کارها / ارزش نظم و نظام و سازمان / وعظ و تبلیغ در میان ما و ضرورت اصلاح آن / هشدار و انذار / امید و انتظار /

بیست گفتار

مقدمه / عدالت از نظر علی علیه السلام / جود و عدل از دیدگاه اخلاقی و اجتماعی / عدالت یک فلسفه اجتماعی - عدالت علی علیه السلام / اصل عدل در اسلام / علت انحراف مسلمین از عدل ریشه کلامی / حسن و قبح عقلی ، اثر عملی و اجتماعی آن - فاجعه جمود / شرایط امر به معروف و عقیده خوارج در این باره / مبانی اولیه حقوق از نظر اسلام / حقوق و جهان‌بینی - رابطه غائی و فاعلی بین حق و ذی حق / تفاوت مبانی حقوق در تفکر مادی و الهی / احترام حقوق و تحقیر دنیا / دنیا ، ارزش ذاتی و نسبی آن - منطق انسانی / منطق اجتماعی - تأثیر

عدالت اجتماعی در معنویات و افکار / بخت، شانس و روزگار - اخلاق
متعادل / تفاوت‌های بجا و تفاوت‌های بیجا / شباهت و تفاوت - جامعه
با یک اندام زنده - عدالت یا مساوات / اختلاف استعدادها - جامعه
بدون تبعیض اسلامی / رزاقیت الهی / دخالت در کار خدا - قیاس
خدا به انسان / چگونگی تعهد الهی در رساندن روزی - توکل / امام
صادق علیه السلام / فلسفه زهد - اصول ثابت و متغیر در طرز زندگی /
اوضاع سیاسی و اجتماعی عصر امام علیه السلام / امام موسی بن جعفر
علیه السلام / شخصیت امام - رفتارش در زندان / شدائد و گرفتاریها /
شدائد، الطاف خداوند - نقش سازنده شدائد - امتحان الهی / فوائد و
آثار ایمان / سرمایه یا سربار - پشتوانه اخلاق / نظر دین درباره دنیا /
تفسیر غلط از زهد - زهد در قرآن علاقه به دنیا - اخلاق و دنیاپرستی
/ نظر اسلام درباره علم / تخالف دین و علم؟ - توصیه اسلام به علم /
کدام علم مورد نظر دین است؟ علم وسیله است یا هدف؟ / پرسشهای
دینی / گزینه پرسش - سؤال کننده‌های حرفه‌ای / عقل و دل / جهاد
اکبر - تأثیر دل در قضاوت عقل - خوشبینی به خود - عادت به تفکر
/ درسی که از فصل بهار باید آموخت / میل به تنوع و تجدد - حقیقت
و آثار حیات - "لب" در قرآن / قرآن و مسأله تفکر / تفکر سطحی و
عمقی - یگانگی بحث وجود و وحدت خدا در قرآن / استدلال قرآن

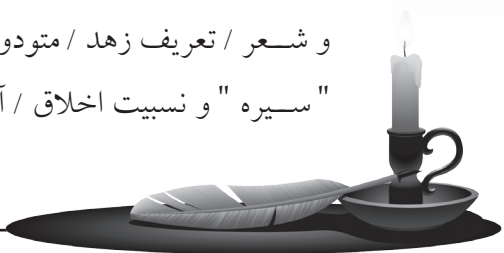

به مسأله حیات بر توحید / بهار و رستاخیز - حیات برتر از ماده - آیا حیات خاصیت ماده است ؟ / شهادت نظام موجود و محسوس بر نظام برتر / جستجوی خدا در معلومات نه مجهولات

آغاز حیات - داروین و نفخه الهی / دعا / روحانیت دعا - شرایط دعا / دعا ، قضا و قدر ، حکمت بالغه ، رضا - شبهای قدر / دستگاه ادراکی بشر / شناخت از راه اضداد - خدا ظاهر مطلق - خودشناسی / انکارهای بیجا / غرور و علم ناقص - دو پیمان خدا از بشر - حد خود را شناختن /

سیری در سیره نبوی

پیشگفتار / دیباچه / الف : دعوت‌های سه بعدی / ب : موج اسلامی / مقدمه / جلسه اول : معنی " سیره " و انواع آن / عمق کلام پیغمبر (ص) / عمق رفتار پیغمبر (ص) / معنی " سیره " / سبک شناسی / سبک‌های مختلف در رفتار / فلسفه ذکر مصیبت / جلسه دوم : منطق عملی ثابت / تقسیم منطق / آیا می‌توان در عمل یک منطق ثابت داشت ؟ / داستان طلبه و اقتدا در نماز / نمونه‌های تاریخی ناقض نظریه مارکسیسم : / علی علیه السلام / سلمان / ابوذر / پیغمبر اکرم / شیخ انصاری / برهان و شعر / تعریف زهد / متودولوژی / سعد و نحس ایام / جلسه سوم : " سیره " و نسبیت اخلاق / آیا اخلاق ، نسبی است ؟ / سرمایه شیعه /

اصول ملغی : / الف . اصل غدر / ب . اصل تجاوز / ج . اصل انظام
و استرحام / اصل قدرت و اصل اعمال زور / اصل سادگی در زندگی
و دوری از ارباب / بیان علی (ع) / اسکندر و دیوژن / جلسه چهارم :
کیفیت استخدام وسیله / استفاده از وسیله نامشروع در تبلیغ دین / جعل
حدیث / آیا داستانهای قرآن حقیقت ندارد ؟ / دو سخن باطل شایع
میان متجددین و متقدمین / بدعت و نوآوری / ابوهریره و پیازفروش /
علی (ع) و استخدام وسیله / رسول اکرم و استخدام وسیله / استفاده از
جهالت مردم به نفع دین / وفات فرزند پیغمبر (ص) و گرفتن خورشید
/ وسیله حق برای هدف حق / علی علیه السلام و بستن آب به روی
دشمن / عمروعاص و استخدام وسیله / امام حسین و استخدام وسیله
/ لسه پنجم : پاسخ به دو پرسش / داستان داوود (ع) و مسئله استخدام
وسیله / حقیقت داستان / ریشه پیدایش این داستان / پاسخ / تصاحب
کالای کفار قریش و مسئله استخدام وسیله / سخن حاج میرزا حسین
نوری / جلسه ششم : ارزش مسئله تبلیغ و شرایط مبلغ / درخواستهای
موسی (ع) از خدا / خطاب قرآن به رسول اکرم / سخن سنگین / ارزش
مسئله تبلیغ / ابلاغ به عقل و فکر / ابلاغ به دل / داستان بوعلی و بهمینار
/ بلاغ مبین / نصیح یا خلوص سخن / پرهیز از تکلف / جلسه هفتم :
روش تبلیغ / تبشیر و انذار / تنفیر / لطافت روح / مسلمان و همسایه

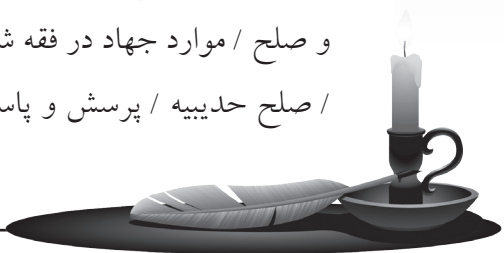

مسیحی / ملامت زیاد / اسلام دین با گذشت و آسان / خشیت الهی /
تذکر ایمان اجبار بردار نیست / جلسه هشتم : سیره نبوی و گسترش
سریع اسلام / نرمش در مسائل شخصی و صلابت در مسائل اصولی /
مشورت / پرهیز از خشونت در دعوت و تبلیغ / مال خدیجه و شمشیر
علی (ع) / دفاع از توحید / آزادی عقیده / علی (ع) و رحلت زهرا (س)
/ ضمیمه : . تاریخچه زندگانی پیامبر (ص) و تحلیل سخنانی از آن
حضرت / ولادت و دوران کودکی / مسافرتها / شغلها / سوابق / سیری
در سخنان رسول اکرم / . صد سخن از کلمات پیامبر (ص) /

سیری در سیره ائمه اطهار

مقدمه : مقایسه روش امام حسین با سایر ائمه (تقیه) / فصل اول :
مشکلات علی علیه السلام / مشکل کشته شدن عثمان (مشکل نفاق)
/ انعطاف ناپذیری در اجرای عدالت / صراحت و صداقت در یاست
/ خوارج ، مشکل اساسی علی علیه السلام / رفتار علی علیه السلام با
خوارج / اصول مذهب خوارج / برخورد علی علیه السلام با خوارج
/ ممیزات خوارج / شهادت علی علیه السلام / فصل دوم : صلح امام
حسن علیه السلام / جلسه اول : / پیغمبر اکرم و صلح / علی علیه السلام
و صلح / موارد جهاد در فقه شیعه / قتال اهل بغی / صلح در فقه شیعه
/ صلح حدیبیه / پرسش و پاسخ / جلسه دوم : / تفاوت‌های شرایط زمان

امام حسن (ع) و امام حسین (ع) / عوامل دخیل در قیام امام حسین (ع)
و مقایسه آن با شرایط / مان امام حسن (ع) / مواد قرار داد / پرسش
و پاسخ / فصل سوم : سخنی پیرامون امام زین العابدین علیه السلام /
عبادت امام / بیک محبت / خدمت در قافله حج / دعا و گریه امام /
فصل چهارم : امام صادق علیه السلام و مسئله خلافت / جلسه اول :
استفاده بنی عباس از نارضایتی مردم / نامه ابوسلمه به امام صادق و
عبدالله محض / عکس العمل امام و عبدالله محض / بررسی / اجتماع
محرمانه سران بنی هاشم / بیعت با " محمد نفس زکیه " / ویژگیهای زمان
امام صادق علیه السلام / جلسه دوم : / مقایسه زمان امام حسین (ع) و
زمان امام صادق (ع) / جنگ عقاید / برخورد امام صادق با جریانهای
فکری مختلف / سخن مالک بن انس درباره امام صادق (ع) / سخن
احمد امین / اعتراف جاحظ / نظر میرعلی هندی / سخن احمد زکی
صالح / اهتمام شیعه به مسائل عقلی / جابر بن حیان / هشام بن حکم
/ عوامل مؤثر در نشاط علمی زمان امام صادق علیه السلام / پرسش
و پاسخ / فصل پنجم : موجبات شهادت امام موسی کاظم علیه السلام
/ تأثیر مقتضیات زمان در شکل مبارزه / امام در زندان بصره / امام در
زندانیهای مختلف / در خواست هارون از امام / علت دستگیری امام
/ سخن مأمون / نفوذ معنوی امام / دو سنت معمول میان ائمه علیهم

السلام / نقشه دستگاه هارون / بشر حافی و امام کاظم (ع) / صفوان
 جمال و هارون / چگونگی شهادت امام / فصل ششم : مسئله ولایتعهد
 امام رضا علیه السلام / جلسه اول : رفتار عباسیان با علویین / مسئله
 ولایتعهد امام رضا و نقلهای تاریخی / مأمون و تشیع / نظر شیخ مفید
 و شیخ صدوق / احتمال دوم / نظر جرجی زیدان / احتمال سوم : /
 الف . جلب نظر ایرانیان / ب . رونشاندن قیامهای علویان / ج . خلع
 سلاح کردن حضرت رضا / مسلمات تاریخ : / احضار امام از مدینه
 به مرو / امتناع حضرت رضا / شرط حضرت رضا / طرز رفتار
 امام پس از مسئله ولایتعهدی / جلسه دوم : / مسائل مشکوک / بررسی
 فرضیه‌ها / همکاری با خلفا از نظر ائمه اطهار / استدلال حضرت رضا /
 ولایت جائز / پرسش و پاسخ / فصل هفتم : سخنی پیرامون امام حسن
 عسکری علیه السلام / فصل هشتم : / عدل کلی / تعریف عدالت / آیا
 عدالتخواهی فطری است ؟ / نظر نیچه و ماکیاول / نظر برتراند راسل
 / نقد این نظریه / نظر مارکسیسم / نظر اسلام / مسئله عمر حضرت
 حجت / مشخصات دوره حضرت مهدی علیه السلام / مهدی موعود /
 مهدویت در قرآن و احادیث نبوی / بیان علی علیه السلام / قیام مختار و
 اعتقاد به مهدویت / سخن زهری / قیام نفس زکیه و اعتقاد به مهدویت
 / نیرنگ منصور خلیفه عباسی / محمدبن عجلان و منصور عباسی /

سخن دعبیل / اعتقاد به مهدویت در جهان تسنن / بیان حافظ / ماهیت
قیام مهدی (ع) / مهدویت یک فلسفه بزرگ جهانی /

جاذبه و دافعه علی (ع)

پیشگفتار / مقدمه / قانون جذب و دفع : / جاذبه و دافعه در جهان
انسان / اختلافات انسانها در جذب و دفع : / افرادی که نه جاذبه دارند
و نه دافعه / مردمی که جاذبه دارند اما دافعه ندارند / اشتباه فلسفه هندی
و مسیحی / معنای حقیقی محبت / اسلام دین جذب و دفع / مردمی که
دافعه دارند اما جاذبه ندارند / مردمی که هم جاذبه دارند و هم دافعه /
علی شخصیت دو نیروئی بخش اول : نیروی جاذبه علی علیه السلام /
جاذبه های نیرومند / تشیع مکتب عشق و محبت / اکسیر محبت / حصار
شکنی (عشق) / (عشق) ، سازنده یا خراب کننده / محبت و ارادت به
اولیاء / دوستی خدا و مؤمنان در قرآن / آیاتی در وصف مؤمنان / آیاتی
در مهر حضرت حق به مؤمنان / آیاتی در دوستی دو جانیه انسان و خدا
/ نیروی محبت در اجتماع / بهترین وسیله تهذیب نفس / نظر سقراطی
مشربان در تهذیب نفس / نظر فیلسوفان / نظر اهل عرفان و سیر و سلوک
/ نمونه هایی از تاریخ اسلام / حب علی در قرآن و سنت / رمز جاذبه
علی / بخش دوم : نیروی دافعه علی علیه السلام / ناکتین و قاسطین و
مارقین / یدایش خوارج / اصول عقاید خوارج / عقیده خوارج در باب

خلافت / عقیده خوارج درباره خلفا / انقراض خوارج / شعار یا روح ؟ /
 مذهب‌هایی که شعارشان مرده و روحشان زنده است / مذهب‌هایی که روحشان
 مرده و شعارشان زنده است / روح تشیع در صدر اسلام / " حقیقت
 " پرستان و " شخص " پرستان / تشیع ، راهی در تشخیص حقیقت و
 تعقیب آن / روح مذهب خارجی در روزگار ما / دموکراسی علی / قیام
 و طغیان خوارج / ممیزات خوارج / - روحیه‌های مبارزه گر / - عبادت
 پیشگان متنسک / فوق العادگی پیکار علی با خوارج / عدم جرأت غیر
 علی بر این کار / - کج فهمی خوارج / ناآشنائی غیر مهاجر و انصار با
 روح فرهنگ اسلامی / توصیف علی از روحیه خوارج / آلت قرار گرفتن
 مقدسان احمق و سخن علی در این باره / - تنگ نظری خوارج / خوارج
 امروز / محکومیت کوتاه بینی از نظر علی / ضربه‌های روحی خوارج /
 تفقه در دین و رمز جاودانگی اسلام / جهات گوناگون داستان تحکیم
 / تفاوت حکومت قرآن و حکومت افراد / سازگاری داستان تحکیم با
 اصول تشیع / تأثیر فوق اسلامی در یکدیگر / جلوه‌گاه اندیشه خارجی
 در مکتبها / سیاست " قرآن بر نیزه کردن " / لزوم پیکار با نفاق / علی
 امام و پیشوای راستین /

ولاءها و ولایتها

مقدمه / واژه " ولی " / واژه " مولی " / موارد استعمال لفظ " مولی "

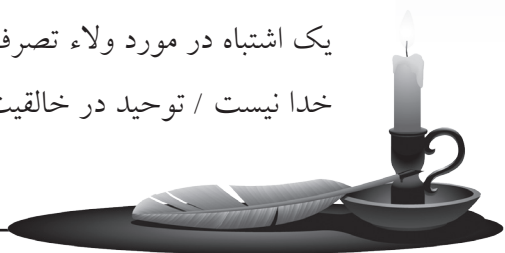

واژه "ولایت" / دو نوع ولاء / انواع ولاء ها / ولاء منفی / آیا اسلام محبت و نیکی به غیر مسلمان را به طور کلی نفی می کند ؟ / رابطه ویژه مسلمان با جامعه اسلامی / آیا ولاء منفی بر ضد عاطفه نوع دوستی است ؟ / دو نوع حب و بغض : منطقی و احساسی / ضرورت حزم و احتیاط نسبت به دشمن / ولاء منفی با برقراری روابط اجتماعی و اقتصادی میان جامعه مسلمان و جامعه غیر مسلمان منافات ندارد / ولاء اثباتی عام / اهتمام اسلام به امر و وحدت مسلمانان / لزوم امر به معروف و نهی از منکر از ولاء اثباتی عام ناشی شده است / تعهد و مسئولیت مسلمین نسبت به یکدیگر / آیه سوره فتح ، ولاء منفی و ولاء اثباتی عام را در آن واحد یادآوری کرده است / گروهی که در میان مسلمین رخنه کرده و ولاء منفی را تبدیل به ولاء اثباتی ، و ولاء اثباتی را تبدیل به ولاء منفی می کنند / ولاء اثباتی خاص / ولاء خاص اهل البیت / آیه انما ولیکم الله در شان علی علیه السلام است / اعتراف زمخشری و فخر رازی / تحلیل مضمون آیه انما ولیکم الله / انواع ولاء اثباتی خاص : / ولاء محبت یا ولاء قرابت / توصیه محبت اهل البیت چه فلسفه ای دارد ؟ / آیا ولاء محبت از مختصات شیعیان است ؟ / اشعار امام شافعی در محبت اهل البیت / حدیثی که زمخشری و فخر رازی درباره ولاء محبت نقل کرده اند / اشعار ابن فارض ، عارف مصری ، در ولاء محبت

اهل البيت / سخن عبد الرحمن جامی درباره فرزددق شاعر که امام سجاد (ع) را مدح کرده است / ناصبی کافر است / گروهی ناصبی و گروهی شیعه نما که ماموریت تفرقه اندازی میان مسلمین دارند / بحثی درباره کلمه " ولی " از نظر استعمالات قرآنی / آیه انما ولیکم الله بیش از ولاء محبت را متعرض است / . ولاء امامت و پیشوایی روحانی و دینی / عصمت پیامبر و امام / حدیث مسلم ثقلین ، بر عصمت اهل البيت دلالت می کند / حدیثی که حافظ ابونعیم روایت کرده است / . ولاء زعامت و رهبری اجتماعی / ولاء زعامت رسول اکرم (ص) الهی بود نه مردمی / شوون پیغمبر اکرم (ص) در میان امت که در قرآن کریم تصریح شده است / شان مرجعیت دینی و روحانی / شان قضاء و دادرسی / شان سیاست و مدیریت اجتماعی / بحث خلافت مربوط است به سومین شان رسول اکرم (ص) / استعمال لغت امام در متون اسلامی در مورد زعامتهای اجتماعی / . ولاء تصرف یا ولاء غیبی و ملکوتی / رابطه ولایت تکوینی با مقام انسان در جهان و پیوند ویژه این موجود با خدای جهان / تفاوتهای حقیقی و اعتباری ولایت با نبوت و خلافت و امامت و وصایت / مساله ولایت از نظر شیعه از سه جنبه مطرح است / یک اشتباه در مورد ولاء تصرف / هیچ کس " ولی " به معنی یار و یاور خدا نیست / توحید در خالقیت با اصل نظام علی و معلولی در جهان و

تأثیر مؤثرهای بزرگ یا کوچک به اذن الله منافات ندارد / حدود ولایت تصرف ، بر ما مجهول است / کسانی به مقام ولاء تصرف نائل می‌شوند که از هواجس نفسانی به کلی پاک ، و اراده‌شان نه از این سو بلکه از آن سو منبعث گردد / برخورد طبقه به اصطلاح روشنفکر با مسائلی از این قبیل / مساله فوریت و عدم فوریت ، ضرورت و عدم ضرورت طرح این مسائل / تلاقی مسلک عرفان و مذهب شیعه در مساله ولایت / تقرب به خدا یعنی چه ؟ / آیا قرب به خدا یک واقعیت عینی است و طبعا آثار مخصوص به خود دارد ، یا یک مفهوم اعتباری و مجازی است ؟ / آیا همه رحمتها و عنایتهای ذات احدیت به بندگان ، در سیب و گلابی و حور و قصور خلاصه می‌شود ؟ ! / آثار سوء تفکر مادی درباره انسان و رابطه اش با خدا و جهان / سلوک انسان به سوی مقام قرب الهی / حیات ظاهر و حیات معنی / فلسفه های تشریعات اسلامی محدود به مصالح زندگی مادی نیست / نبوت و ولایت / سخن علامه طباطبائی در نسبت نبوت با ولایت که نسبت ظاهر با باطن است / امام ، حامل ولایت / سخن علامه طباطبائی در مورد امام که حامل درجات قرب و امیر قافله اهل ولایت است / هر تقرب ، تکامل است و هر تکامل واقعی ، نوعی تقرب است / از عبودیت تا ربوبیت / مراحل و منازل کلی عبودیت از نظر وصول به نوعی ربوبیت / مرحله ربوبیت و تسلط بر هوای نفس

/ مرحله تسلط بر نیروی خیال و اندیشه های پراکنده / آیا انسان جبرا محکوم اندیشه است یا می تواند حاکم بر اندیشه گردد ؟ / در اثر تحت فرمان قرار گرفتن اندیشه ، روح از نظر صعودهای روحانی آزاد می شود / حالت استغراق اولیاء در عبادت / اثر عبادت در مطیع ساختن قوه واهمه و متخیله / سخنی از ابن سینا در این زمینه / مرحله بی نیازی از بدن / مرحله تحت فرمان قرار گرفتن کشور بدن / مرحله تحت فرمان قرار گرفتن طبیعت / معجزه مظهري از ولایت تکوینی است / قرآن ، معجزات را از پیامبران می داند اما به اذن الله / حدیث معروف و مسلم فریقین در قرب فرائض و نوافل / مساله ولایت تکوینی در شیعه ، همان مساله خاص انسان است /

خاتمیت

جلسه اول : خاتمیت در قرآن و حدیث / خاتمیت در قرآن / معنی لغوی " خاتم " / بیان علی علیه السلام / جلسه دوم : علم و عقل جانشین نبوت تبلیغی / چرا پیغمبران غیر مشرع برای تبلیغ شریعت ختمیه مبعوث نمی شوند ؟ / رابطه معکوس میان هدایت غریزی و هدایت عقلی / جانشینی علم و عقل بجای وحی و نبوت ، و جانشینی فقیه و حکیم و عارف بجای انبیاء / قرآن ، تنها کتاب آسمانی باقی / بلوغ یانشانه ختم نبوت / تقسیم ادوار به دوره تاریخ و ما قبل تاریخ از نظر اسلام / دانش

جانشین نبوت تبلیغی / باب الهام مسدود نشده است / خطبه نهج البلاغه
درباره ذکر / رابطه تمدن و انقطاع نبوت تبلیغی / فرق رسول و نبی /
جلسه سوم : فلسفه ختم نبوت تشریحی / شبهه درباره احتیاج به امام
در منطق شیعه / فلسفه ارسال انبیاء از نظر قرآن / چرا نبوت تشریحی
پایان پذیرفت ؟ / رابطه نسخ شرایع با ادوار تمدن / عارف حق بودن و
عابد حق شدن و خودشناسی مذهبی تغییر پذیر نیست / تهذیب اخلاق
یک نحو پیش نیست / اصول تعدیل روابط بشر یکنواخت است / اصل
حلیت طیبات و حرمت خبائث / مسئله بردگی / جلسه چهارم : تعلیمات
اسلام و هدفهای پایان ناپذیر / تعریف خاتمیت / تمثیل آخرین کشف
نبوت به آخرین مرحله فرضی علم / مسائل مربوط به وحی متناهی
است / سر زنده بودن تعلیمات اسلام : هدفهای پایان ناپذیر / نهضت‌های
محدود / [لا اله الا الله] همه وقت زنده است / [قل یا اهل الكتاب
تعالوا . . .] همه وقت زنده است / تعلیم معاد همیشه جاوید و زنده
است / دعوت به علم و عقل و تفکر همیشه زنده است / دعوت به کار
و عمل زنده است / دعوت به تعاون زنده است / مسئله ازدیاد نفوس
/ اسلام با هوسها مبارزه کرده است نه با مقتضیات ضروری زمان /
پدیده‌های مضر زمان / جلسه پنجم : جبر تاریخ و جاوید ماندن اسلام /
عذر جبر تاریخ ، و تشبیه به عذر قضا و قدر / خاتمیت و جبر تاریخ /

خاتمیت و جاویدان بودن اسلام / جاوید ماندن یک چیز و جبر تاریخ /
کلمه [(جبر)] و تأثیرات جبری / معنی جبر در خلقت و جبر در تاریخ
/ معجزات و قوانین جبری / جبر در تاریخ / اسلام حساب منظم و قطعی
اجتماع و تاریخ را به رسمیت می‌شناسد / جبر تاریخ هیچگونه ملازمه‌ای
با جاوید نماندن ندارد / عوامل تاریخ را باید شناخت / احتیاجات اولی
و ثانوی انسان / اشتباه مارکسیسم / جبر تاریخ ایجاب می‌کند که موارد
احتیاجات ثابت باقی بماند / جلسه ششم : نقش علما در دین خاتم /
انتقال وظیفه از انبیاء به علماء / دو وظیفه بزرگ علما : حفظ مواریث
انبیاء ، و تطبیق کلیات بر جزئیات / ضرورت وجود علما در دین خاتم
/ جنبه‌های منفی عالم دینی در برخی ادیان / امامت جماعت / استخاره /
مسئله ختم / داستان میرزای قمی و خواندن شاهنامه / سؤالات قلندری
/ جلسه هفتم : صفات علمای جانشین انبیاء غیر مشرع / مسئله ارتزاق
اهل علم / دستورهای مثبت دین درباره عالم دینی / مرجع تقلید بالاتر
از عدالت باید داشته باشد / محدث بودن فقیه / علمائی که جانشین
انبیاء غیر مشرع هستند / دو نوع اجتهاد : قیاسی و غیر قیاسی / قیاس
/ کلیات و قواعد محدود است و مسائل نامتناهی / مثال به فریضه علم
/ بیان خوب غزالی درباره وجوب علم / نوع انطباق اسلام با زمان /
جلسه هشتم : ارکان خاتمیت / چهار رکن در بحث خاتمیت / رکن اول

انسان و اجتماع / آیا انسان صد درصد ثابت است یا صد درصد متغیر ؟
یا هیچکدام / انسان متغیر است ولی مدار ثابتی دارد / افراط و تفریطها
خروج از مدار انسانیت است / انسان به حکم اینکه هم جنبه‌های ثابت
دارد و هم جنبه‌های متغیر ، باید هم قواعد ثابت و مدارهای ثابت داشته
باشد و هم قوانین متغیر / رکن دوم : وضع خاص قانونگزاری اسلام
/ رکن سوم : علم و اجتهاد / رکن چهارم : وضع خاص موضوعات
تفقه و اجتهاد / قرآن گلستان سعدی نیست که با مطالعه چند نفر تمام
حقایقش کشف شود / مطالعه طبیعت پایان ناپذیر است / تشبیه [(دید)
[بشر درباره قرآن به [(دید)] بشر درباره طبیعت ، و هم تشبیه قرآن به
طبیعت / قرآن سخن است و از این جهت مثل کتابهای دیگر است ولی
چون گوینده‌اش خداست مثل طبیعت است / حقیقت درباره طبیعت و
قرآن آنست که آیندگان می‌گویند / منبع فیاض / حدیثی از امام صادق
(ع) / امر به تدبر در قرآن / حدیث نبی در عمیق بودن قرآن / جلسه نهم
: استعداد پایان ناپذیر قرآن و سنت / قدما با قاطعیت بیشتری در مسائل
طبیعت اظهار نظر می‌کردند / معجزه هر پیغمبری غیر از کتابش بوده
مگر پیغمبر اسلام / رابطه خاتمیت و اینکه معجزه پیغمبر خاتم همان
کتابش است / قرآن را قرن به قرن بهتر تفسیر کرده‌اند / قرآن ظهری
دارد و بطنی و بطن بطنی . . . / قرآن بر هفت حرف نازل شده است

از صدر اسلام این مطلب مطرح بوده که همه حقایق قرآن آن نیست
که یک عربی زبان ساده می‌فهمد، آیندگان بهتر خواهند فهمید / تمثیل
پیشرفت علوم به افرادی که روی شانه‌های هم سوار می‌شوند که افق را
بینند / استعدادهای پایان ناپذیر سنت / حدیثی از رسول اکرم / پیغمبر
فکر زنده و نو می‌خواهد / حدیث لا ضرر / قاعده لا حرج و لا ضرر
و حق و تو / جلسه دهم: قابلیت پایان ناپذیر منابع اسلامی / داستان
اعمش و ابوحنیفه / جریان تاریخ چه نشان می‌دهد؟ / قرن به قرن نفوذ
قرآن در علوم و فلسفه افزایش یافته است / نفوذ قرآن تدریجا در ادب
فارسی افزایش یافته است / توحید و قرآن / حقوق زن و قرآن / قصص
و تاریخ گذشتگان و قرآن / اخلاق و قرآن / قرآن مانند طبیعت پایان
ناپذیر است نه مانند یک کتاب بشری / نهج البلاغه و تقدم آن بر زمان
خودش / ادله توحید و قرآن /

ختم نبوت

راز ختم نبوت / پرسشهایی از اندیشه ختم نبوت / سیمای ختم نبوت
از دیدگاه اسلام / "اسلام" دین همه پیامبران / تفاوت تعلیمات آسمانی
پیامبران / سیر تکاملی جهان، انسان و اجتماع از نظر قرآن / رسالت
پیامبر اسلام، قانون اساسی بشریت / پیوند و رابطه اتصالی نبوتها /
دروازه‌های آسمان / مراتب سیر و سلوک معنوی / نبوت تبلیغی / دین

جاوید / جبر تاریخ / شکل تاثیر جبری عوامل تاریخ / نیازمندیها / انواع
نیازمندیها / نقد فرضیه نسبی بودن حق ، عدالت و اخلاق / مقتضیات
زمان / تحرک و انعطاف / اتکاء و وابستگی اسلام به فطرت : / پذیرش
و وارد کردن عقل در حریم دین / جامعیت (وسطیت) / توجه اسلام
به هدفها و معانی ، نه به شکر و صورت و ظاهر زندگی / وضع قوانین
ثابت برای احتیاجات ثابت و قوانین متغیر برای احتیاجات متغیر بشر /
رابطه علی و معلولی احکام اسلام با مصالح و مفاسد واقعی / قواعد
کنترل کننده در متن مقررات اسلامی / اختیارات حکومت اسلامی /
انتقال وظیفه / اجتهاد / سد باب اجتهاد / بینشهای نو / نسبت اجتهاد /

پیامبر امی

مقدمه / رسول درس ناخوانده / اعترافات دیگران : / ویل دورانت /
جان دیون پورت / کونستان ورژیل گیورگیو / گوستاو لوبون / دوره ما
قبل رسالت / پیدایش خط در حجاز / دوره رسالت و مخصوصا دوره
مدینه / دبیران پیغمبر / نام دبیران رسول خدا در کتب تاریخ / وظائف
خاص هر یک از دبیران / رسول خدا خودش در جواب متقاضیان یک
سطر نوشته است / جریان حدیبیه / صورت پیمان صلح / روایات شیعه
درباره صورت پیمان صلح / جریان حدیبیه به نقل از مورخان / نقلها
در جریان حدیبیه یکنواخت نیست . / پیغمبر اکرم در دوره رسالت نه

می خوانده و نه می نوشته است. / ادعای عجیب / آیا منشا اعتقاد به درس ناخواندگی پیغمبر، تفسیر کلمه " امی " بوده است؟ / مفهوم کلمه امی / تفسیر کلمه امی از نظر مفسران اسلامی: / درس ناخوانده و نا آشنا به خط و نوشته / اهل ام القری / مشرکین عرب که تابع کتاب آسمانی نبودند / نقل سخنان دکتر سید عبداللطیف در مفهوم کلمه امی / نقد سخنان مشارالیه / آیا از قرآن استفاده می شود که رسول اکرم می خوانده و می نوشته است؟ / سبب پیدایش " نهضت قلم " / آیا پیغمبر باید از دانش افراد بشر استفاده کند؟ / کتابخانه دکارت، حکیم فرانسوی / گفته سیدجمال الدین اسدآبادی / رسول اکرم از زبان علی (ع) / سخنان ابن خلدون در مقدمه معروف خود / مفهوم دو کلمه " صحیفه " و " یتلوا " / از آیات قرآن به هیچ وجه استفاده نمی شود که رسول خدا می خوانده و یامی نوشته است / تواریخ و احادیث / اتهام مخالفان / نتیجه /

اسلام و مقتضیات زمان

پیشگفتار / بعنوان مقدمه / علت تغییر مقتضیات زمانها / دو نوع تغییر در زمان / جامعه در حال رشد / افراط و تفریط ها / راه میانه / عقل و راه اعتدال / خوارج / عوامل تصفیه تفکر اسلامی / اخباریگری / مشروطیت / شئون پیامبر (ص) / مقتضیات زمان / مقتضیات زمان /

تغییرات زمان در تاریخ اسلام / اجتهاد و تفقه در دین / قاعده ملازمه / علی (ع) شخصیت همیشه تابان / نسبت آداب / عبادت و پرستش ، نیاز ثابت انسان / بررسی نظریه نسبت عدالت / مفهوم عدالت ، و رد نظریه نسبت عدالت / بررسی نظریه نسبت اخلاق / مسئله نسخ و خاتمیت / خاتمیت / وجدان و مسئله نسبت اخلاق / جبر زمان و مسئله عدالت / مقدمه / طرح اشکال و پاسخ اجمالی / آیا زمان معصوم است ؟ / تعبیر اقبال از " اجتهاد " / باب تراحم حلال بسیاری از مشکلات / لزوم شناخت شرایط زمان توسط مجتهدین / مقام عقل در استنباط احکام اسلامی / آنچه در قوانین اسلام امکان ندارد تغییر به معنی نسخ است / " عقل " یکی از مبادی استنباط احکام / احکام اسلامی تابع مصالح و مفاسد واقعی است / تقسیم بندی قوانین اسلامی / آیا مفهوم قضایا تغییر می کند ؟ / چند مثال : حرمت گوشت خوک ، طلاق قضایی ، زکات / اختیارات وسیع حاکم شرعی / آیا اجتهاد نسبی است ؟ / آیا واقعیت واحد وجود ندارد ؟ / مخطئه و مصوبه / نیازهای بشر دو گونه است : ثابت و متغیر / قوانین ثابت برای نیازهای ثابت و قوانین متغیر برای نیازهای متغیر / مثال به فریضه علم / قوانین کنترل کننده / جبر تاریخ از دو دیدگاه / هر تغییری مستلزم نسخ نیست / آیا " ایدئولوژی " هم باید مانند پدیده های جهان کهنه شود ؟ / نظر

مارکسیسم / نظر راسل / تاثیر متقابل شرایط اقتصادی و سایر شرایط /
قوانین اسلام قوانین مداری است نه مرحله ای / نیروی محرک تاریخ
چیست ؟ / ترکیب جامعه انسانی چگونه ترکیبی است ؟ / غرایز حاکم
بر وجود انسان چیست ؟ / نظر ابن خلدون / نظر جرجی زیدان / دو
نمونه تاریخی / سخن علی الوردی / نظریه جبر اقتصادی تاریخ و
بررسی آن / سخن فویر باخ درباره نسیت تفکر / شوخی طلبه ها /
لازمه این فکر که وجدان تابع منافع است / تفاوت نهضت‌های پیامبران و
سایر نهضتها / آیا جنگ‌های فکری و عقیدتی جنگ‌های طبقاتی است ؟ /
مساله " تبلیغ " در مارکسیسم / نظریه جبر اقتصادی تاریخ و بررسی آن
/ دو تفسیر از زیر بنا بودن اقتصاد / آیا در انسان فقط یک گزینه اصیل
وجود دارد آن هم گزینه تلاش برای معاش ؟ / سخن راسل درباره غرایز
اصیل در انسان / آیا وجدان فکری بشر مستقل است یا تابع ؟ / خلط
میان اندیشه های عملی و اندیشه های نظری / تاثیر متقابل غرایز انسان
در یکدیگر / جامعه و تاریخ از نظر قرآن / آیا قرآن برای جامعه بشری
شخصیت قائل است ؟ / علت پیشقدم بودن مورخین اسلامی در طرح
بحث‌های اجتماعی / آیات سوره اعراف / برای امتهما و اقوام هم عمر و
اجل است / آیه سوره انعام / آیه سوره جاثیه / هر امتی در روز قیامت
یک کتاب مخصوص به خود دارد / آیه سوره یونس / از نظر اسلام فکر

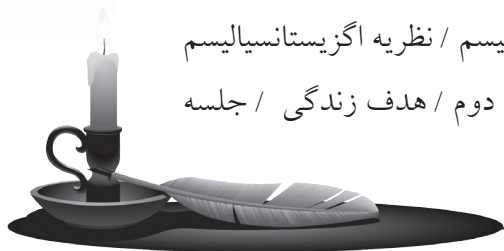
انسان انعکاس محیط نیست / از نظر قرآن تاریخ صرفاً جنگ طبقاتی نیست / آیا "اخلاق" مطلق است یا نسبی؟ / معیار اخلاق چیست؟ / نظر کانت / نظر راسل / نظریه دیگر: اخلاق یعنی حالت موازنه میان مجموع استعدادهای انسانی / بررسی فرق میان اخلاق و آداب / سخن ویل دورانت /

امدادهای غیبی در زندگی بشر

مقدمه / پیشگفتار "سخنرانی آقای بهروز بوشهری" / خورشید دین هرگز غروب نمی‌کند / امدادهای غیبی در زندگی بشر / مدیریت و رهبری در اسلام / رشد اسلامی / در پیرامون محلل /

تکامل اجتماعی بشر

مقدمه / بخش اول / تکامل اجتماعی انسان / جلسه اول: مفهوم تکامل ، و تکامل اجتماعی انسان در گذشته / تکامل چیست؟ / مسئله‌ای به نام بداء / تکامل اجتماعی در گذشته / روابط انسانها با یکدیگر / مثال اول : سرعت / مثال دوم: وسائل ارتباط جمعی / رابطه انسان با خودش / نقش انبیاء و دین در تکامل تاریخ / پرسش و پاسخ / جلسه دوم: آینده بشر از دیدگاههای مختلف / بدبینی و یأس نسبت به سرشت بشر و آینده بشریت / علم زدگی / نظریه مارکسیسم / نظریه اگزیستانسیالیسم / نظریه اسلام / پرسش و پاسخ / بخش دوم / هدف زندگی / جلسه

اول : هدف خلقت و بعثت انبیاء / نظریات مختلف درباره سعادت انسان : / - نیرومندی در علم و اراده / - بهره‌مندی بیشتر از مواهب طبیعت / هدف خلقت از دیدگاه قرآن / عدالت اجتماعی ، هدف دیگر بعثت انبیاء / آیا هدف اصلی خلقت و بعثت انبیاء شناخت خداست یا عدالت اجتماعی / سعادت انسان را فقط خدا تأمین می‌کند / جلسه دوم : ریشه اخلاق فردی و اجتماعی / نظریات مختلف درباره ریشه اخلاق اجتماعی / - نظریه راسل : منافع فردی / رد این نظریه / - القای مالکیت فردی / رد این نظریه / جامعه نیازمند ارزشهای معنوی است / مفهوم ارزش / رابطه ارزشهای معنوی و ایمان به خدا / مسئولیت به عنوان یک ارزش معنوی در مکتب انسانیت / رد این نظریه / آیا وجدان می‌تواند ریشه معنویت باشد ؟ / اعتقاد به حکیمانه بودن خلقت ، ریشه ایمان به / ارزشهای معنوی / جلسه سوم : مکتب و جهان بینی / ایدئولوژی هم پایه فلسفی می‌خواهد و هم پایه ایمانی / توحید هم پایه جهان بینی است و هم آرمان / مارکسیسم خود یک آرمان نیست / اگزیستانسیالیسم نمی‌تواند تعهدآور باشد / جهان بینی توحیدی / جلسه چهارم : ایمان و کمال انسان / کمال انسان در چیست ؟ / نظریات مختلف درباره انسان کامل : / - انسان کامل یعنی انسان / رخوردار الف برخوردار از طبیعت / رد این نظریه / - نظریه عرفا / - نظریه حکما و فلاسفه الهی / - نظریه

هندوئیسم / - کمال انسان در زیبایی است / - کمال انسان در قدرت است / جلسه پنجم : بررسی نظریات مختلف درباره کمال انسان و نظریه اسلام / نظریه عرفا از دیدگاه اسلام / نظریه حکما از دیدگاه اسلام / محبت در اسلام / مسئله عبادت / اقسام عبادت / هدف اصلی در اسلام / بخش سوم / الهامی از شیخ الطائفه / روح اسلامی / فقاہت و اجتهاد / رستاخیز علمی اسلامی / کتاب و سنت از دیدگاه فقہاء اسلامی / مسئله قیاس / جامد فکرها / اجتهاد در عصر ائمه / اجتهاد از نظر مستشرقین / اجتهاد و حریت / حریت شیخ طوسی / شجاعت ادبی / بهره و سهم ما / بخش چهارم / مزایا و خدمات مرحوم آیة الله / بروجردی / روش فقہی / وحدت اسلامی / اسلام در دنیای خارج / همکاری دین و علم / دفتر و حساب /

انسان کامل

مقدمه / جلسه اول : عیوب روحی و روانی انسان / راههای شناخت انسان کامل از نظر اسلام / فرق " کمال " و " تمام " / تاریخیچه تعبیر " انسان کامل " / عیبهای جسمی و روانی / آفات روح انسان / نمونه‌ای از بیماری حسد / انسان مسخ شده / رمضان ، ماه انسان سازی / جلسه دوم : لزوم هماهنگی در رشد ارزشهای انسانی / علت تفاوت کمال در انسان با سایر موجودات / لزوم هماهنگی در رشد ارزشها / نمونه‌های

افراط در رشد یک ارزش خاص / . عبادت / . خدمت به خلق / . آزادی / . عشق / جامعیت نهج البلاغه / اوصاف علی (ع) / آخرین روزهای حیات علی (ع) / جلسه سوم : " درد انسان " از دیدگاههای مختلف / معنویات انسان / " درد " و فوائد آن / شکایت از عقل / درد انسان / چند تمثیل درباره " درد انسان " / " درد انسان " در کلام امیرالمؤمنین / تمثیل مولوی / درد انسان نسبت به خلق خدا / نظر اسلام / درد مطلوب / جلسه چهارم : درد خداجویی در انسان / انفکاک پذیری " انسانیت " از انسان / انسان ، طالب کمال مطلق / سیر انسان کامل از نظر عرفا / لزوم همراه بودن گرایشهای برونی و درونی / نمونه‌ای از تاریخ اسلام / روشنفکری عمری / مروت علی (ع) / مناجات علی (ع) / علی (ع) در ساعات آخر عمر / جلسه پنجم : اجمال نظریات مکاتب مختلف درباره انسان کامل / مکتب عقل / مکتب عشق / مکتب قدرت / آیا زندگی تنازع بقاست ؟ / مکتب ضعف / مکتب محبت (مکتب معرفت) / دو مکتب دیگر / مکتب برخورداری / طرز مواجهه با مرگ / دفن مخفیانه علی (ع) / جلسه ششم : نقد و بررسی نظریه مکتب عقل / خلاصه نظریات عقلیون / مکاتب ضد مکتب عقل / اصالت معرفت عقلی در اسلام / دو اشکال وارد بر مکتب عقلیون / اصالت ایمان / شواهدی از قرآن و نهج البلاغه / جلسه هفتم : تفصیل نظریه مکتب عرفان / عشق

از نظر عرفا / راه رسیدن به کمال / علم افاضی / صعود و نزول روح / سلوک انسان کامل / برخی اشکالات مکتب عرفان / . تحقیق عقل / . درونگرایی مطلق / . نفس کشی / جلسه هشتم : نقد و بررسی مکتب عرفان / تحقیق عقل توسط برخی عرفا / رویگردانی از طبیعت / تمثیل مولوی / رابطه انسان با طبیعت / نظر اسلام / تکامل روح در دنیا / ترک خودی / جلسه نهم : نقد و بررسی مکتب عرفان / درجه اول خودخواهی / درجه دوم خودخواهی / درجه سوم خودخواهی / تسویل / عقده‌های روانی مخفی / جهاد با نفس در قرآن و حدیث / روش ملامتی / تصوف و " عزت نفس " / " من " واقعی انسان / " عزت نفس " در قرآن و حدیث / توصیه ای به جوانان / جلسه دهم : نقد و بررسی نظریه مکتب قدرت / تاریخچه مکتب قدرت / نظریه بیکن و تأثیرات آن / استفاده نیچه از اصول داروین / خلاصه‌ای از نظریات نیچه / منطق اسلام در مسئله قدرت / قوت و قدرت در احادیث / حق گرفتنی است یا دادنی ؟ / قوت روحی و جسمی پیامبر (ص) / جلسه یازدهم : بررسی مکتب قدرت - مکتب محبت / اشکال اول مکتب قدرت / اشکال دوم / قدرت روحی / عاطفه‌های " بجا " و " نابجا " / " قدرت واقعی " در احادیث / مکتب محبت / دعوت قرآن به احسان و ایثار / نمونه‌ای از مهربانی / عواطف انسانی در غرب / تقدم عدالت بر ایثار / نمونه‌ای از

ایثار واقعی / اشکالات مکتب محبت / خدمت به خلق ، مقدمه ایمان /
جلسه دوازدهم : نقد و بررسی نظریه مکتب سوسیالیسم / خلاصه نظر
مکتب سوسیالیسم / اشتباه اساسی این مکتب / دنیا از دید علی (ع) /
اصلاح درون ، راه رهایی از " منیت " / عدم انحصار عوامل " من ساز
" در مالکیت / ایمان ، راه " ما " شدن " من " / ناقص بودن معنی
شعر سعدی / داستان شتر و روباه / اجمال نظر اگزیستانسیالیسم / جلسه
سیزدهم : نقد و بررسی نظریه مکتب اگزیستانسیالیسم / اصالت وجود
" در اگزیستانسیالیسم / نتایج تعلق و وابستگی انسان / اعتقاد به خدا
" از دیدگاه این مکتب / کمال ، حرکت از " خود " به " خود " / اشتباه
اگزیستانسیالیسم در مورد رابطه انسان با خدا / " خودآگاهی " و "
خدا آگاهی " / پاسخ به چند اشکال دیگر / " کمال هدفی " و " کمال
وسیله‌ای " / " آزادی " در تعبیرات اسلامی /

تعلیم و تربیت در اسلام

مقدمه / رسول درس ناخوانده / اعترافات دیگران : / ویل دورانت /
جان دیون پورت / کونستان ورژیل گیورگیو / گوستاو لوبون / دوره ما
قبل رسالت / پیدایش خط در حجاز / دوره رسالت و مخصوصا / وره
مدینه / دبیران پیغمبر / نام دبیران رسول خدا در کتب تاریخ / وظائف
خاص هر یک از دبیران / رسول خدا خودش در جواب متقاضیان یک

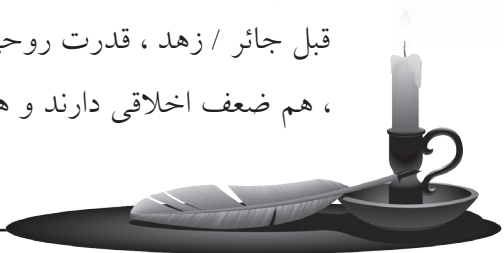
سطر ننوشته است / جریان حدیبیه / صورت پیمان صلح / روایات شیعه
درباره صورت پیمان صلح / جریان حدیبیه به نقل از مورخان / نقلها
در جریان حدیبیه یکنواخت نیست . / پیغمبر اکرم در دوره رسالت نه
می خوانده و نه می نوشته است. / ادعای عجیب . / آیا / منشا اعتقاد به
درس ناخواندگی پیغمبر ، تفسیر کلمه " امی " بوده است ؟ / مفهوم
کلمه امی / تفسیر کلمه امی از نظر مفسران اسلامی : . / درس ناخوانده
و نا آشنا به خط و نوشته . / اهل ام القری . / .. مشرکین عرب که تابع
کتاب آسمانی نبودند / نقل سخنان دکتر سید عبداللطیف در مفهوم کلمه
امی / نقد سخنان مشارالیه . / آیا از قرآن استفاده می شود که رسول اکرم
می خوانده و می نوشته است ؟ / سبب پیدایش " نهضت قلم " / آیا
پیغمبر باید از دانش افراد بشر استفاده کند ؟ / کتابخانه دکارت ، حکیم
فرانسوی / گفته سیدجمال الدین اسدآبادی / رسول اکرم از زبان علی
(ع) / سخنان ابن خلدون در مقدمه معروف خود / مفهوم دو کلمه "
صحیفه " و " یتلوا " / از آیات قرآن به هیچ وجه استفاده نمی شود که
رسول خدا می خوانده و یامی نوشته است . / تواریخ و احادیث / اتهام
مخالفتان / نتیجه /

حق و باطل

مقدمه / حق و باطل / حق و باطل در جهان هستی / حق و باطل

در جامعه و تاریخ / اصول فلسفه تاریخ مارکس : / - نفی فطرت و
گریزه / - اصالت اقتصاد / تز اصلاحی و علمی بودن مارکسیسم / چرا
مارکسیستها تاریخ را تاریک معرفی می کنند ؟ / نظریه اسلام / نگاهی
به قرآن / نمود داشتن باطل و اصیل بودن حق / طفیلی بودن باطل و
استقلال حق / غلبه ظاهری باطل و پیروزی نهایی حق / احیاء تفکر
اسلامی / اقبال و احیاء فکر دینی / روح اسلامی در مسلمین مرده است
/ منطق ماشین دودی / همبستگی ، یکی از علائم حیات / تفکر دیروز و
امروز مسلمین درباره میزان تأثیر عمل در سعادت انسان / آسیب شناسی
/ ریشه های آسیب دیدگی طرز تفکر اسلامی ما / عمل ، تکیه گاه تعلیم
و تربیت اسلامی / نقش امویها در پیدایش این آسیب / چرا فکر تحقیر
عمل پیدا شد / ایمان چیست ؟ / فکر مسخ شده / مسئله بست / تفکر
زنده و تفکر مرده / حیات بدن و حیات روح / فطرت یا هسته حیات
انسانی / زندگی یعنی بینایی و توانایی / خود زندگی غیر از شرایط
زندگی است / حس اعتماد به نفس / توکل ، مفهومی زنده کننده و
حماسی / توکل مسخ شده و وارونه / زهد در اسلام / زهد منفی / زاهد
به کم قناعت می کند ولی هر کم قناعتی زاهد نیست / مسئله ولایت از
قبل جائز / زهد ، قدرت روحی است نه ضعف اقتصادی / زاهد های ما
، هم ضعف اخلاقی دارند و هم ضعف اقتصادی / حضرت علی (ع) و

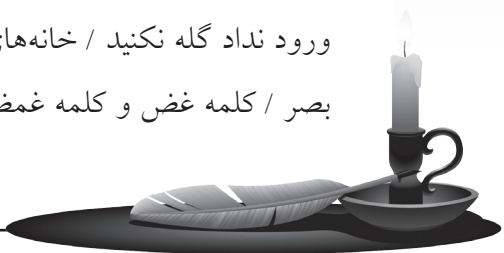
کارهای تولیدی / تفکر اسلامی درباره زهد و ترک دنیا / زهد و ترک دنیا / آیا زهد یعنی بی‌رغبتی طبیعی ؟ / برداشت دیگر از زهد / مفهوم واقعی زهد / هدفهای زهد اسلامی / حدیث حضرت علی (ع) در فلسفه زهد / فلسفه زهد در تفکر اسلامی / داستان امام صادق (ع) در خصوص همدردی / زهد به خاطر آزادی و آزادگی / شرایط ضروری طبیعی / شرایطی که در اختیار انسان است / عادت ، دل‌بستگی می‌آورد و دل‌بستگی ، اسارت / آزادگان ، همواره می‌خواهند ساده زندگی کنند / فلسفه سبکبالی و سادگی در زندگی رهبران / تعینات یا قید و بندها و اسارتها / زهد و مقتضیات زمان / زهد برای درک لذتهای معنوی / زهد عارف از نظر بوعلی سینا

مسئله حجاب

مقدمه مؤلف / مقدمه / بخش اول : تاریخچه حجاب / حجاب در قوم یهود / حجاب در ایران باستان / آیا حجاب از ایران به اسلام رسیده است ؟ / وضع حجاب در جاهلیت عرب / حجاب در هند / بخش دوم : علت پیدا شدن حجاب / ریاضت و رهبانیت / علل تمایل بشر به ریاضت / بررسی این عامل از نظر اسلام / عدم امنیت / بررسی این عامل از نظر اسلام / استثمار زن / بررسی این عامل از نظر اسلام / حسادت مرد / بررسی این عامل از نظر اسلام / تفاوت غیرت با حسادت

عادت زنانگی / بررسی این عامل از نظر اسلام / بالا بردن ارزش /
بزرگترین تدبیر زنانه / سخن ویل دورانت / نکته سنجی مولوی / سخن
ابن العفیف و نظامی / گفته راسل / سخن آلفرد هیچکاک / خع عشق
در عصر حاضر / بخش سوم : فلسفه پوشش در اسلام / واژه حجاب
/ سیمای حقیقی مسأله حجاب / حجاب اسلامی از یک اصل کلی
اجتماعی ناشی می شود / حجاب اسلامی از جنبه روانی / تغزل و منشأ
آن / تحریک پذیری روح بشر در ناحیه جنسی / چرا پوشش به زن
اختصاص یافته است ؟ / استحکام پیوند خانوادگی / استواری اجتماع
/ ارزش و احترام زن / بخش چهارم : ایرادها و اشکالها / حجاب و
منطق / حجاب و اصل آزادی / رکود فعالیتها / مقایسه‌ای میان زن امروز
و زن دیروز از نظر کار و فعالیت / افزایش التهابها / سخن راسل / با
اشباع ، حرارت جسمی ارضاء می شود نه عطش روحی / تفاوت عشق
و هوس / هم محرومیت سبب طغیان غریزه می شود و هم تسلیم /
نکته‌ای که عارفان ما بدان برخورده‌اند و روانکاوان توجه نکرده‌اند / چه
چیز موجب انحراف جنسی می شود ؟ / بخش پنجم : حجاب اسلامی /
آیات تا سوره نور / استیذان / فلسفه استیذان / اگر صاحب خانه اجازه
ورود نداد گله نکنید / خانه‌های غیر مسکون / فرق کلمه عین و کلمه
بصر / کلمه غض و کلمه غمض / ستر عورت / زینت / دو استثناء :

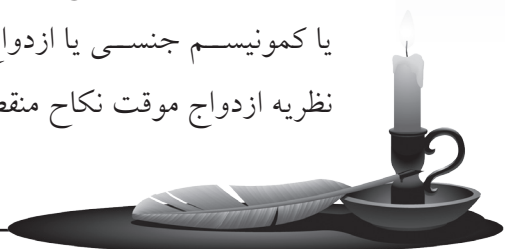
استثنای اول - تفسیر جمله " الا ما ظهر " / کیفیت پوشش - تفسیر جمله " « و لیضربن بخمرهن علی جیوبهن » " / استثنای دوم : / زنان / بردگان و مملوکان / طفیلیانی که نیاز به زن ندارند / کودکانی که از امور جنسی بی خبرند / آیات تا سوره نور / کودکان و مملوکان در سه وقت باید برای ورود در خلوت اجازه بگیرند / زنان از کارافتاده / آیات سوره احزاب - همسران پیغمبر / حریم عفاف / بررسی حجاب اسلامی ، حدود پوشش / مطالب قطعی : / پوشش غیر چهره و دو دست تا میچ / عدم وجوب پوشش چهره و دو دست بر زن مستلزم جواز نظر برای مرد نیست / تلذذ و ریبه / چهره و دو دست (وجه و کفین) / مرز محبوسیت زن / ادله موافق / مفاد آیات / مفاد روایات در مورد حرمت نظر به خواهر زن / در مورد پسر بیچه / در مورد مملوک / در مورد زنان اهل ذمه / در مورد زنان بیابان نشین / خبر مسعده بن زراره / خبر مفضل بن عمر / خبر علی بن جعفر / خبر جابر بن عبدالله انصاری / خبر فضیل بن یسار / روایاتی که در باب احرام ، پوشانیدن چهره / را بر زن حرام می کند / ادله مخالف - / سیره مسلمین / نقل قول شهید ثانی در مسالک - / ملاک و اولویت / مباح اقتضائی و مباح لا اقتضائی / مسأله طلاق / رجحان پوشش و حریم / - داستان فضل بن عباس و زنی که در حجه الوداع به خدمات رسول اکرم آمد / - مفهوم مخالف جواز نظر

در هنگام خواستگاری / - آیه جلاباب / شرکت زن در مجامع / تعصب
عمر در مورد زنان پیغمبر / اختلاط زنان و مردان / توصیه‌های اخلاقی
/ نه حبس و نه اختلاط / فتواها / معنی اصطلاح عورت / ستر صلاتی
/ حس احتیاط / کتمان یا اظهار / دو مسأله دیگر : / شنیدن صدای زن
اجنبی / مصافحه زن و مرد اجنبی /

نظام حقوق زن در اسلام

مقدمه از صفحه تا صفحه / پیشگفتار از صفحه تا صفحه / پیشگفتار
/ مشکل جهانی روابط خانوادگی / مستقل باشیم یا از غرب تقلید کنیم
؟ / جبر تاریخ / ما و قانون اساسی / عواطف مذهبی جامعه ایرانی /
بخش اول - خواستگاری و نامزدی / از صفحه تا صفحه / خواستگاری
و نامزدی / آیا خواستگاری مرد از زن اهانت به زن است ؟ / گزینه مرد
، طلب و نیاز است و گزینه زن ، جلوه و ناز / مرد خریدار وصال زن
است نه رقبه او / رسم خواستگاری یک تدبیر ظریفانه و عاقلانه . . . /
اشتباه نویسنده چهل ماده در قانون مدنی / بخش دوم - ازدواج موقت
/ از صفحه تا صفحه / ازدواج موقت / زندگی امروز و ازدواج موقت /
جوان امروز و دوره بلوغ و بحران جنسی / کدامیک ؟ رهبانیت موقت
یا کمونیسیم جنسی یا ازدواج موقت ؟ / ازدواج آزمایشی / راسل و
نظریه ازدواج موقت نکاح منقطع و تعدد زوجات / سرنوشت فرزندان

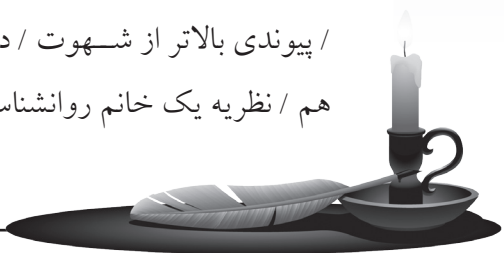

در ازدواج موقت / انتقادات / ازدواج موقت و مسأله حرمسرا / علل اجتماعی حرمسراسازی / آیا تشریح ازدواج موقت برای تأمین هوسرانی است ؟ / حرمسرا در دنیای امروز / منع خلیفه دوم از ازدواج موقت / حدیثی از علی علیه السلام / بخش سوم - زن و استقلال اجتماعی / از صفحه تا صفحه / استقلال در انتخاب سرنوشت / شوهر دادن قبل از تولد / معاوضه دختران یا خواهران / پیغمبر اکرم دخترش زهرا را در انتخاب شوهر آزاد می‌گذارد / نهضت اسلامی زن ، سفید بود / مسأله اجازه پدر / مرد بنده شهوت است و زن اسیر محبت / بخش چهارم - اسلام و تجدد زندگی / از صفحه تا صفحه / اسلام و تجدد زندگی تا / مقتضیات زمان / اسلام و مقتضیات زمان / خصلت انطباق اسلام با زمان از نظر خارجیان / اشکالات / خود زمان با چه چیز منطبق می‌شود ؟ / انطباق یا نسخ ؟ / اسلام و تجدد زندگی تا / جامدها و جاهلها / تمثیل قرآن / اسلام و تجدد زندگی تا / راز و رمز تحرک و انعطاف در قوانین اسلامی / توجه به روح و معنی و بی تفاوتی نسبت به قالب و شکل / قانون ثابت برای احتیاج ثابت و قانون متغیر برای احتیاج متغیر / مسأله تغییر خط / طفیلیگری حرام است نه کلاه لگنی / مسأله اهم و مهم / قوانینی که حق و تو دارند / اختیارات حاکم / اصل اجتهاد / بخش پنجم - مقام انسانی زن از نظر قرآن / از صفحه تا صفحه / مقام

انسانی زن از نظر قرآن / فلسفه خاص اسلام از نظر حقوق خانوادگی /
تساوی یا تشابه ؟ / مقام زن در جهانبینی اسلامی / تشابه ، نه و تساوی
، آری / اعلامیه حقوق بشر فلسفه است نه قانون / فلسفه را با کوپن
نمی‌توان اثبات کرد / نگاهی به تاریخ حقوق زن در اروپا / حیثیت و
حقوق انسانی / نکات مهم مقدمه اعلامیه حقوق بشر / مقام و احترام
انسان / تنزل و سقوط انسان در فلسفه‌های غربی / غرب درباره انسان
دچار تناقض شده است / غرب هم خود را فراموش کرده و هم خدای
خود را / بخش ششم - مبانی طبیعی حقوق خانوادگی / از صفحه تا
صفحه / مبانی طبیعی حقوق خانوادگی تا / رابطه حقوق طبیعی و
هدفداری طبیعت / حقوق اجتماعی / حقوق خانوادگی / مبانی طبیعی
حقوق خانوادگی تا / آیا زندگی خانوادگی طبیعی است یا قراردادی ؟ /
فرضیه چهارم دوره / زن در طبیعت / بخش هفتم - تفاوت‌های زن و مرد
/ از صفحه تا صفحه / تفاوت‌های زن و مرد تا / تناسب است یا نقص
و کمال ؟ / نظریه افلاطون / افلاطون و ارسطو ، رو در روی یکدیگر /
نظر دنیای امروز / دوگونگی‌ها : / از لحاظ جسمی / از لحاظ روانی /
از نظر احساسات به یکدیگر / تفاوت‌های زن و مرد تا / شاهکار خلقت
/ پیوندی بالاتر از شهوت / دوگونگی احساسات مرد و زن نسبت به
هم / نظریه یک خانم روانشناس / نهضت عجولانه / نظریه ویل دورانت

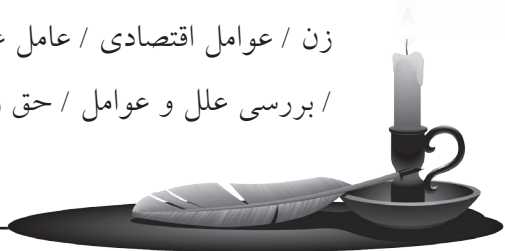

/ بخش هشتم - مهر و نفقه / از صفحه تا صفحه / مهر و نفقه تا /
تاریخچه مهر / مهر در نظام حقوقی اسلام / نگاهی به تاریخ / فلسفه
حقیقی مهر / مهر در قرآن / دوگونگی احساسات در حیوانات / هدیه
و کادو در روابط نامشروع / معاشقه فرنگی از ازدواجش طبیعی تر است
/ مهر و نفقه تا / رسوم جاهلیت که در اسلام منسوخ شد / سیستم
مهری اسلام خاص خودش است / آیین فطرت / انتقادات / مهر و نفقه
تا / محجوریت زن فرنگی تا نیمه دوم قرن نوزدهم / چرا اروپا ناگهان
استقلال مالی داد ؟ / قرآن و استقلال اقتصادی زن / یک مقایسه / انتقاد
و پاسخ / سه نوع نفقه / آیا زن امروز مهر و نفقه نمی خواهد ؟ / رعایت
جانب زن در مسائل مالی / فلسفه تبلیغ علیه نفقه / دولت به جای شوهر
/ آیا اعلامیه جهانی حقوق بشر به زن توهین کرده است ؟ / بخش نهم
- مسأله ارث / از صفحه تا صفحه / سألہ ارث / علل محرومیت زن از
ارث / ارث پسر خوانده / ارث هم پیمان / زن ، جزء سهم الارث / ارث
زن در ایران ساسانی / ایراد غرب پرستان / ایراد زنداقه صدر اسلام بر
مسأله ارث / بخش دهم - حق طلاق / از صفحه تا صفحه / حق طلاق
تا / افزایش طلاق در زندگی جدید / طلاق در ایران / محیط طلاقزای
امریکا / فرضیه ها / طلاق تا / طلاقهای ناجوانمردانه / شایعه بی اساس
/ چرا اسلام طلاق را تحریم نکرد ؟ / طلاق تا / قوانین فطرت در

مورد ازدواج و طلاق / مقام طبیعی مرد در حیات خانوادگی / نظر یک بانوی روانشناس / بنیانی که بر اساس عواطف بنا شده است / آنچه بنیان خانوادگی را استوار می‌سازد بیش از تساوی است / تساوی در فساد / طلاق تا / طبیعت صلح خانوادگی با سایر صلحها جدا است / اسلام از هر عامل انصراف از طلاق استقبال می‌کند / سوابق خدمت زن در خانواده / طلاق تا / حق طلاق ناشی از نقش خاص مرد در مسأله عشق است نه از مالکیت او / طلاق از آن جهت رهائی است که ماهیت طبیعی ازدواج تصاحب است / جریمه طلاق / حق طلاق برای زن به صورت حق تفویضی / طلاق قضائی تا / بن بستها / بن بست طلاق / نظر آیه الله حلی / شواهد و دلایل دیگر / نظر شیخ الطائفه / بخش یازدهم - تعدد زوجات / از صفحه تا صفحه / تعدد زوجات / کمونیسم جنسی / نظریه افلاطون / چند شوهری / اشکال چند شوهری / تعدد زوجات / اسلام و تعدد زوجات / تعدد زوجات در ایران / علل تاریخی تعدد زوجات تا / علت شکست چند همسری / شکست اشتراکیت جنسی / علل تاریخی تعدد زوجات تا / عوامل جغرافیائی / وضع چند همسری در مغرب زمین / عادت ماهانه / محدود بودن دوره فرزندزائی زن / عوامل اقتصادی / عامل عدد و عشیره / فزونی عدد زنان بر مردان / بررسی علل و عوامل / حق زن در چند همسری تا / علل فزونی عدد

زنان آماده به ازدواج از مردان / مقاومت بیشتر زن در برابر بیماریها /
 حق زن در چند همسری / نظریه راسل / از هر ده انگلیسی یکی . . . /
 تعدد زوجات ممنوع و همجنس بازی روا است! / آیا طبیعت مرد چند
 همسری است؟ تا / چند همسری عامل نجات تک همسری / چهره
 واقعی بحث / نیرنگ مرد قرن بیستم / بحران ناشی از محرومیت زنان بی
 شوهر / عکس‌العملهای مختلف در زمینه پدیده فزونی زن / اشکالات و
 معایب چند همسری تا / بررسی صحیح / از نظر روحی / از نظر تربیتی
 / از نظر اخلاقی / از نظر حقوقی / از نظر فلسفی / نقش اسلام در چند
 همسری / محدودیت / عدالت / مسأله بیم از عدم عدالت / حرمسراها
 / شرائط و امکانات دیگر / مرد امروز و تعدد زوجات /

اخلاق جنسی

مقدمه / علاقه جنسی یا گناه ذاتی در جهان قدیم / اخلاق جنسی
 و عقاید متفکرین جدید / عقیده ویل دورانت / عقیده برتراند راسل /
 نظریات طرفداران اخلاق نوین جنسی / تحلیل و انتقاد از اخلاق نوین
 جنسی / سیستم نوین جنسی و مواد آن / راسل و مشکل بهبود نژاد
 بشر / ارزیابی اصول سیستم نوین جنسی / اصل آزادی / قسمت دوم /
 اجتماع خانوادگی و جنبه عمومی و خصوصی آن / اصل لزوم پرورش
 استعدادهای طبیعی / آیا اخلاق اسلامی با رشد طبیعی استعدادها مابین

است / سببهای طغیان و سرکشی قوای نفسانی / کشتن نفس یعنی چه ؟ / آشفته‌گی غرائز و میلها / انضباط جنسی ، غریزه عشق / دموکراسی در اخلاق / رشد شخصیت از نظر غریزه جنسی / عقیده راسل درباره زناشوئی و اخلاق / عشق و عفت / ویل دورانت و اخلاق نوین جنسی / عشق رمانتیک از نظر برتراند راسل / نظر ویل دورانت پس از خاتمه شهوت /

نهضت‌های اسلام در صد سال اخیر

واژه اصلاح / جنبش‌های اصلاحی در تاریخ اسلام / سید جمال / دو امتیاز / آرمان سید / امتیازات سید / شیخ محمد عبده / کوکبی / افول اندیشه اصلاح در جهان عرب / اقبال / حرکت‌های اصلاحی شیعی / نهضت اسلامی ایران / ماهیت نهضت / هدف نهضت / رهبری نهضت / آفات نهضت / - نفوذ اندیشه‌های بیگانه / - تجدد گرائی افراطی / - ناتمام گذاشتن / - خنثی فرصت طلبان / - ابهام طرح‌های آینده / - آفتی از نوع معنی / شرایط موفقیت مصلح /

پیرامون جمهوری اسلامی

مقدمه / دیباچه / شعری از استاد شهید در غم فراق امام خمینی / متن خیر مقدم بازگشت امام به ایران - به قلم استاد شهید / بخش اول : مصاحبه با استاد شهید / بخش دوم : وظائف حوزه‌های علمیه / وظائف

اصلی / وظائف فعلی / بخش سوم : زنان و انقلاب اسلامی / به عنوان مقدمه : نقش بانوان در تاریخ معاصر ایران / نقش زن در جمهوری اسلامی / بخش چهارم : اهداف روحانیت در مبارزات / بخش پنجم : آزادی عقیده / جلسه اول : فرق فکر و عقیده و اشتباه اعلامیه جهانی حقوق بشر در این باب / جلسه دوم : اسلام و آزادی تفکر / بخش ششم : یادداشتها / اسلام و انقلاب / اقسام انقلاب / انقلاب اسلامی یا اسلام انقلابی ؟ / انقلاب حقیقی / مسائل حکومت / - تعریف حکومت / - لزوم و ضرورت حکومت / - حق حاکمیت /

پیرامون انقلاب اسلامی

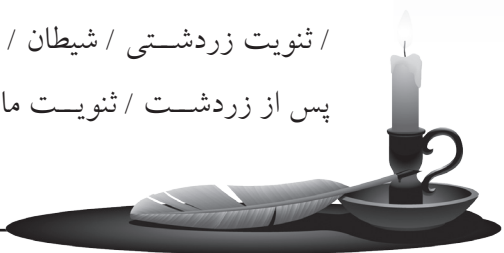
سخنرانی در دانشکده الهیات / آزادی تفکر و عقیده صفحه - / سخنرانی در مسجد الجواد / ماهیت و عوامل انقلاب اسلامی / - مصاحبه در سیمای جمهوری اسلامی / پیرامون جمهوری اسلامی / - صاحبه دکتر سروش با استاد شهید / پیرامون جمهوری اسلامی / - سخنرانی در مسجد فرشته : / عدالت اجتماعی / استقلال و آزادی / معنویت در انقلاب اسلامی / روحانیت و انقلاب اسلامی /

خدمات متقابل اسلام و ایران

مقدمه / پیشگفتار / تاریخچه و سابقه / معیارهای کلاسیک / زبان / نژاد / سنن / شرائط اقلیمی و طبیعی / نقش روشنفکران / مرزهای واقعی /

درد مشترک / عوامل وحدت / ملتی در حال تولد / بخش اول / اسلام
از نظر ملیت ایرانی / ما و اسلام / ملت پرستی در عصر حاضر / واژه
ملت / کلمه ملت در اصطلاح امروز فارسی / ملیت از نظر اجتماعی /
تعصبات ملی / ناسیونالیسم / مقیاس ملیت / انترناسیونالیسم اسلامی /
داعیه جهانی اسلام / مقیاسهای اسلامی / اسلام ایرانیان / آغاز اسلام
ایرانیان / خدمات ایرانیان به اسلام از کی شروع شد ؟ / ایرانیان در
یمن / اسلام باذان ایرانی و سایر ایرانیان مقیم یمن / ارتداد اسود عنسی
و مبارزه ایرانیان با وی / نامه حضرت رسول به ایرانیان یمن / توطئه
ایرانیان برای کشتی اسود عنسی / مبارزه ایرانیان یمن با گروهی از
مرتدین عرب / شکست ایرانیان از مسلمانان / ناراضی بودن مردم / نفوذ
آرام و تدریجی / زبان فارسی / مذهب تشیع / غلبه اسلام بر تعصبات
/ تشیع ایرانیان / اهانت در شکل حمایت / بخش دوم / خدمات اسلام
به ایران / موهبت یا فاجعه ؟ / اظهار نظرها / نظام فکری و اعتقادی /
ادیان و مذاهب / آئین زردشتی دین رسمی کشور / آئین مسیحی / آئین
مانوی / آئین مزدکی / آئین بودائی / عقاید آریائی / عقاید آریائی قبل از
زردشت / اصلاحات زردشت / تحولات عقاید آریائی پس از زردشت
/ ثنویت زردشتی / شیطان / آیین زردشتی از نظر فقه اسلامی / ثنویت
پس از زردشت / ثنویت مانوی / ثنویت مزدکی / آتش و پرستش /

معبود یا محراب عبادت ؟ / مراسم و تشریفات / مز دیسنا و ادب پارسی
/ نظام اجتماعی / نظام خانوادگی / تعلیم و تعلم زنان / نظام اخلاقی /
کتابسوزی ایران و مصر / کارنامه اسلام در ایران / بخش سوم / خدمات
ایران به اسلام / گسترده‌گی و همه جانگی / تمدن ایران / صمیمیت و
اخلاص / انگیزه‌ها / فعالیت‌های اسلامی ایرانیان / فعالیت اسلامی ایرانیان
در هند / غوریان / تیموریان / قطبشاهیان دکن / عادلشاهیان بیجاپور /
نظامشاهیان احمدنگر / ملوک نیشابوری اود / اسلام در کشمیر / اسلام
در چین / اسلام در جنوب شرقی آسیا و آفریقای شرقی / خدمات
اسلامی ایرانیان در مغرب و شمال آفریقا / حکام خراسانی در مصر و
افریقای شمالی / عکس العملها / نشر و تبلیغ اسلام / نظام الدین اولیا
/ نفوذ و توسعه اسلام در چین / سربازی و فداکاری / علم و فرهنگ
/ نخستین حوزه علمی / نخستین موضوع / آغاز تدوین و تألیف / علل
و عوامل سرعت / قرائت و تفسیر / تفاسیر شیعه / تفاسیر اهل تسنن
/ حدیث و روایت / فقه و فقهات / ادبیات / کلام / فلسفه و حکمت
/ طبقه اول / طبقه دوم / طبقه سوم / طبقه چهارم / طبقه پنجم / طبقه
ششم / طبقه هفتم / طبقه هشتم / طبقه نهم / طبقه دهم / طبقه یازدهم
/ طبقه دوازدهم / طبقه سیزدهم / طبقه چهاردهم / طبقه پانزدهم / طبقه
شانزدهم / طبقه هفدهم / طبقه هیجدهم / طبقه نوزدهم / طبقه بیستم

طبقه بیست و یکم / طبقه بیست و دوم / طبقه بیست و سوم / طبقه
بیست و چهارم / طبقه بیست و پنجم / طبقه بیست و ششم / طبقه
بیست و هفتم / طبقه بیست و هشتم / طبقه بیست و نهم / طبقه سی ام
/ طبقه سی و یکم / طبقه سی و دوم / عرفان و تصوف / عرفان و اسلام
/ قرن دوم / قرن سوم / قرن چهارم / قرن پنجم / قرن ششم / قرن هفتم
/ قرن هشتم / قرن نهم / ذوق و صنعت / دو قرن سکوت /

سیری در نهج البلاغه

بخش اول - کتابی شگفت / از صفحه تا صفحه / این مجموعه نفیس
/ سید رضی و نهج البلاغه / دو امتیاز / زیبایی / تاثیر و نفوذ / اعترافات
... / در آئینه این عصر / شاهکارها / امرء القیس / علی در میدانهای
گونگون / مباحث و موضوعات در نهج البلاغه / نگاهی کلی به مباحث
و مسائل نهج البلاغه / بخش دوم - الهیات و ماوراء الطبیعه / از صفحه
تا صفحه / الهیات و ماوراء الطبیعه ... / توحید و معرفت / اعتراف
تلخ / عقل شیعی / ارزش تعلقات فلسفی در مسائل ماوراء الطبیعی /
ارزش مطالعه در آثار و آیات / مسائل تعلقی محض / ذات و صفات
پروردگار ... / ذات حق / وحدت حق ، وحدت عددی نیست / اولیت
و آخریت و ظاهریت و باطنیت حق / مقایسه و داوری ... / نهج البلاغه
و اندیشه‌های کلامی / نهج البلاغه و اندیشه‌های فلسفی / نهج البلاغه

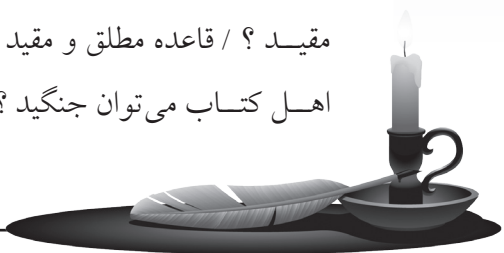
و اندیشه‌های فلسفی غرب / بخش سوم - سلوک و عبادت / از صفحه تا صفحه / سلوک و عبادت ... / عبادت در اسلام / درجات عبادتها / تلقی نهج البلاغه از عبادت / عبادت آزادگان / یاد حق / حالات و مقامات / شب مردان خدا / ترسیم چهره عبادت و عباد در نهج البلاغه / شب زنده‌داریها / واردات قلبی / گناه زدائی / درمان اخلاقی / انس و لذت / بخش چهارم - حکومت و عدالت / از صفحه تا صفحه / حکومت و عدالت ... / نهج البلاغه و مساله حکومت / ارزش و اعتبار / ارزش عدالت / نتوان تماشاجی صحنه‌های بیعدالتی بود / عدالت نباید فدای مصلحت بشود / اعتراف به حقوق مردم ... / کلیسا و مساله حق حاکمیت / منطق نهج البلاغه / حکمران امانتدار است نه مالک / بخش پنجم - اهل بیت و خلافت / از صفحه تا صفحه / اهل بیت و خلافت . . . / سه مساله اساسی / مقام ممتاز اهل بیت / احقیقیت و اولویت ... / نص و وصیت / لیاقت و فضیلت / قرابت و نسب / انتقاد از خلفاء ... / ابوبکر / عمر / عثمان ... / نقش ماهرانه معاویه در قتل عثمان / سکوت تلخ ... / اتحاد اسلامی / دو موقف ممتاز / بخش ششم - موعظه و حکمت / از صفحه تا صفحه / مواعظ بی نظیر ... / مقایسه با سایر مواعظ / موعظه و حکمت / موعظه و خطابه / عمده‌ترین بخشهای نهج البلاغه / عناصر موعظه‌ای نهج البلاغه / با منطق علی آشنا شویم / تقوا

/ تقوا مصونیت است نه محدودیت / تقوا و مصونیت / تعهد متقابل /
 زهد و پارسائی ... / زهد اسلامی و رهبانیت مسیحی / دو پرسش /
 سه اصل یا سه پایه زهد اسلامی / زاهد و راهب ... / زهد و ایثار /
 همدردی / زهد و آزادگی ... / زهد و معنویت ... / زهد و عشق و
 پرستش / عبارت بوعلی / تضاد دنیا و آخرت / زهد: برداشت کم برای
 بازدهی زیاد / بخش هفتم - دنیا و دنیا پرستی / از صفحه تا صفحه / دنیا
 و دنیا پرستی ... / نهج البلاغه و ترک دنیا / خطری که غنائم به وجود
 آورد / سکر نعمت / وجهه عام سخن مولی / زبان مخصوص هر مکتب
 / دنیای مذموم / رابطه انسان و جهان / منطق اسلام / ارزش دنیا از نظر
 قرآن و نهج البلاغه / وابستگیها و آزادیها ... / منطق اکرستانسیالیستی
 / آیا تکامل از خود بی خود شدن است ؟ / خود زیانی و خودفراموشی
 ... / خودیابی و خدایابی / نقش عبادت در بازیابی خود / نکاتی چند
 ... / تضاد دنیا و آخرت / تابع گرائی و متبوع گرائی / چنان باش که
 همیشه زنده‌ای و چنان باش که فردا می‌میری /

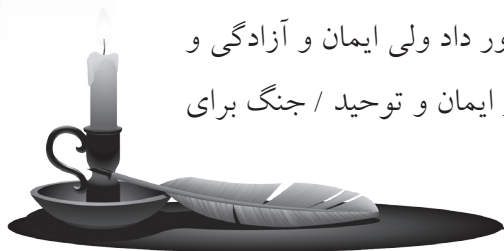
جهاد

جلسه اول / جنگ با اهل کتاب / جنگ با اهل کتاب مطلق است یا
 مقید ؟ / قاعده مطلق و مقید / مطلق و مقید در آیات جهاد / آیا با همه
 اهل کتاب می‌توان جنگید ؟ / جزیه چیست ؟ / معنی " صاغرون " /

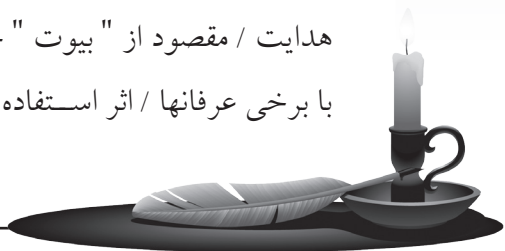
فلسفه و هدف جهاد / جهاد و آزادی عقیده / تفاوت میان مشرک و غیر مشرک / آیا میان جزیره العرب و غیر جزیره العرب فرق است / پیمان با کفار / چگونگی جنگ / نخستین سؤال : مشروعیت جنگ / جنگ یا تجاوز؟ / عنوان صفحه / جنگ دفاعی / صلح غیر از تسلیم است / فرق اسلام و مسیحیت / اسلام و صلح / شرایط جنگ / مسلمین در مکه / جلسه دوم : دفاع یا تجاوز / انتقاد مسیحیت بر اسلام / تجاوز بد است / نه جنگ ، و هر جنگی تجاوز نیست / صلح ، نه تسلیم و تحمل ذلت / آیات مطلق درباره جهاد / قاعده حمل مطلق بر مقید / آیات مقید / به کمک مظلوم شتافتن / مبارزه با اختناق / آیا تقاضای کمک لازم است؟ / جنگهای صدر اسلام / حمل مطلق بر مقید / لا اکره فی الدین / صلح و سازش / عنوان صفحه / جلسه سوم : ماهیت جهاد دفاع است / انواع دفاع / حقوق انسانیت / دفاع از حقوق انسانی از دفاع حقوق فردی و قومی مقدستر است / مقدسترین دفاعها / نزاع ، صغروی است نه کبروی / امر به معروف مصداق دفاع از حقوق انسانی است / دفاع از آزادی ، امروز هم مقدس است / آیا توحید حق شخصی است یا حق عمومی / اموری که طبعاً اجبار بردار نیست / تربیت اجبار بردار نیست / ایمان زور بردار نیست / آزادی را می شود به زور داد ولی ایمان و آزادگی و آزادیخواهی را نه / جنگ برای رفع مانع از ایمان و توحید / جنگ برای

آزادی دعوت و رفع مانع از تبلیغ / مقیاس حقوق شخصی و حقوق عمومی / آزادی فکر یا آزادی عقیده / عنوان صفحه / جلسه چهارم : آیا آیات جهاد ناسخ و منسوخند / اصل " ما من عام الا و قد خص " / دفاع از ارزشهای انسانی / آزادی " عقیده " یا " تفکر " / جزیه / آیا جزیه پاداش است یا کیفر ؟ /

آشنایی با قرآن جلد

مقدمه / اهمیت عفاف از نظر قرآن / درسی که باید از داستان افک آموخت / عذاب الیم برای اشاعه دهندگان فحشاء / اسلام هم دین شمشیر است و هم دین محبت / از حق عمومی نمی توان گذشت ، برخلاف حق خصوصی / عالم آخرت ، زنده است / راههای اسلام برای حفظ عفاف جامعه / مسأله " اذن " / داستان سمره بن جندب / رسم غلط در جامعه ما در باب مهمان و میزبان / آیات پوشش / چرا پوشش به عنوان وظیفه زن ذکر شده ؟ / فلسفه پوشش چیست ؟ / آیه نور / آیا ما می توانیم به خدا کلمه " نور " را اطلاق کنیم / مثلی برای نور خدا / نظر غزالی و ابن سینا / تفسیر این آیه در روایات / هر چیزی به خدا شناخته می شود و خدا به ذات خودش / اصل هدایت در قرآن / انواع هدایت / مقصود از " بیوت " چیست ؟ / تفاوت منطوق و عرفانی قرآن با برخی عرفانها / اثر استفاده از نور هدایت الهی / قرآن روی عمل و

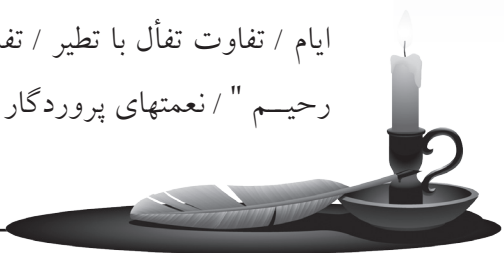

ایمان هر دو تکیه می‌کند / سرنوشت عمل کافر / حقیقت اسلام ، تسلیم است / شرط بالا رفتن عمل انسان / عناد موجب حبط عمل است / سه مثل قرآن برای اعمال کافران / تسبیح و تحمید موجودات / فرق میان تسبیح و حمد / داستان مرحوم حاج شیخ عباس قمی در وادی السلام / داستان شیخ بهایی در تخت فولاد اصفهان / معنی توحید / جهانی که نور وحی به ما ارائه می‌دهد / بخش اعظم روح انسان از انسان مخفی است / تمثیل مولوی / باطن و جان عالم نیز از ما مخفی است / عبادت برای این است که با جان عالم آشنا شویم / کائنات جویه و توحید / قرآن می‌خواهد ما از حوادث عالم عبرت بگیریم / خلقت حیوانات و خداشناسی / نظریه تبدل انواع / فهرست / مقدمه / تفسیر سوره زخرف / تعصب قبیله‌ای / معیار دوستیها / اخوت فی الله / معنای "خلیل" / روح اسلام تسلیم است / تفسیر سوره زخرف / معاد جسمانی و روحانی / تعبیر "ارث" در قرآن / چرا بعضی از عذابها خالد است ؟ / عمل غیر مسلمان / دشمنی با حق / تفسیر سوره زخرف / حقیقت ، غذای روح انسان / لغت "ابرام" / دو نظریه درباره "پرستش" / تفاوت برهان و جدل / برهان قرآن در مسأله فرزند نداشتن خدا / تفسیر سوره زخرف / شفاعت مثبت / صلاحیت شفیع / اجازه پروردگار برای شفاعت / شرایط مشفوع له / شفاعت منفی / اعتقاد باطل درباره شفاعت / شفاعت

خواهی از غیر خدا / تفسیر سوره دخان / تعبیر " فرق " در قرآن / ریشه پرستش از نظر فروید / کلمه " رب " / انواع تربیت / نبوت ، شأنی از شوون ربوبیت / اشراف الساعه / تفسیر سوره دخان / کلمه " لعب " / قیامت ، یوم الفصل / کلمه " ولی " و " مولی " / تفسیر سوره دخان / درخت " طوبی " / اعمال انسان میوه‌های وجود اوست / درخت " زقوم " / تفکر غلط درباره کمال انسان / فراموش کردن " خود " / کرامت بودن نعمت / تفسیر سوره جاثیه / تنزیل قرآن / ایمان به غیب / عالم ، کتاب حق تعالی / آیه بودن انسان / تفسیر سوره جاثیه / کلمه " افک " / اصرار بر گناه کبیره / منطق مسخره کردن / کلمه " وراء " / غرور و توهم مستکبران / نظم و ترتیب در دستگاه خلقت / تفسیر سوره فتح / کلمه " شاهد " / پیغمبر (ص) شاهد امت / تبشیر و انذار ، شوون مقام رسالت / خدا را یاری کردن / معنای " بیعت " / عذر تراشی اعراب / تفسیر سوره قمر / آهنگ آیات / انواع نعمتها و شکرگزاری یا ناسپاسی در برابر آنها / ناسپاسی در مقابل نعمت " هدایت " / ذکر نمونه از اقوام پیشین / منظور از آسان کردن قرآن / عوامل بقای قرآن / تفسیر سوره قمر / ارتباط بین خوبی و بدی اعمال با حوادث عالم / مسأله نحوست ایام / تفاوت تفاعل با تطیر / تفسیر سوره الرحمن / معنی " رحمن " و " رحیم " / نعمتهای پروردگار / تعلیم قرآن ، یکی از نعمتها الهی / تعلیم

قرآن مقدم بر خلقت انسان نعمت " بیان " معنی ناطق بودن انسان / " قلم " و " بیان " عامل انتقال تجارب از نسلی به نسل دیگر / حساب و نظم معین در دستگاه خلقت / سجده کردن گیاه و درخت / تعبیر فارابی در مورد نماز خواندن آسمان و زمین و آب و باران / میزان ، یکی از نعمتهای الهی / میزان ، محدود به میزان جسمانی نیست / خلاف نکردن و عدم طغیان در سنجش ، نتیجه تفکر در نعمتها / حدیث " سلسله الذهب " / تفسیر سوره الرحمن / خلقت زمین برای مردم / توجیه ناپذیر بودن التزام به ارزشهای انسانی در دیگاه مادی / یک مثال / برگزیده شدن انسان ، زمینه قبول وظیفه و مسؤولیت او / زمین به گروه خاصی از مردم اختصاص ندارد / زمین برای انسان حکم مادر را دارد / مراحل گوناگون خلقت انسان / خلقت ، ناشی از ذات مستجمع جمیع صفات کمالیه است / دیدگاه ثنوی در خلقت عالم / نظریه اسلام / خلقت " انسان " و " جن " / " مشرقین " و " مغربین " به چه معناست ؟ / تفسیر سوره الرحمن / ثقلین (جن و انس) / جن ، حقیقتی سمایی و غیر مرئی / شباهت جن و انسان در مسائل مربوط به تکلیف و پاداش و کیفر / کشف صفات تنزیهی خداوند از طریق مقایسه با خلق / سخن حضرت رضا علیه السلام / تفکر غلط در مورد شؤون مختلف خداوند / لازمه اختیار ، شعاعی وسیع از مهلت است / مالکیت مخلوقات در طول ملک

داشتن خداوند است / یک تشبیه / معنای کلمه "سلطان" / همه جا حوزه قدرت الهی و ملک خداست / چگونه می‌توان از عالم آسمانها و زمین بیرون رفت ؟ / در قیامت ، گناهکاران فریادرسی ندارند / کیفیت سؤال و جواب در قیامت / واژه "ناصیه" / تفاوت دروغ دانستن و نسب دروغ دادن / کیفر ، لازمه عمل و جزء نظام احسن عالم است / تفسیر سوره الرحمن / ترس از مقام پروردگار / دو بهشت (جسمانی و روحانی) / لذات و عذابهای روحانی در دنیا / عدم درک خالص لذات و رنجهای روحانی در دنیا به سبب اشتغال روح به بدن / درک خالص لذات و رنجهای روحانی در آخرت به سبب تجرد روح / اکثر مردم ، هم بهشت روحانی دارند و هم بهشت جسمانی / تفاوت لذات در دنیا و آخرت / خشنودی حق ، بالاتر از همه لذتها / کلام حضرت علی علیه السلام / در مقایسه با عظمت لایتناهی ، هر عظمتی کوچک به نظر می‌رسد / "انواعی از نعمتها" مبین نامحدود بودن آنهاست / توصیف اهل بهشت / نظریه برتراند راسل درباره فلسفه عفت / پایه ارتباط زن و مرد مودت و رحمت است / دو بهت برای افرادی که عبادتشان به خاطر بهشت یا فرار از جهنم بوده است / تمام عالم به اسم "رحمن" به وجود آمده است / تفسیر سوره واقعه / معنای کلمه "وقوع" / قیامت ، امری واقع شده / دو معنی برای "کاذبه" / در قیامت تمام شئون دنیا زیر و

رو می‌شود / کلام حضرت علی علیه السلام / در قیامت ، حشر هر کس بر اساس نیت و باطنش است / زلزله قیامت / "اصحاب الیمین" و "اصحاب الشمال" / اصطلاح "دست راستی" و "دست چپی" / "سابقین" یا پیشی گیرندگان / علت تقسیم مردم به سه دسته / تعریف "سابقین" / سابقان همان مقربان هستند / انواعی از بهشتها ، مخصوص سابقین و اهل اخلاص / مصداق "اولین" و "آخرین" در آیه / حدیث پیامبر اکرم صلی الله علیه و سلم / سخن بو علی سینا درباره بیشتر بودن اهل سعادت یا اهل شقاوت / نعمتهای قابل توصیف "سابقین" / تفسیر سوره واقعه // جایز بودن تدبر در معنی آیات / عالم ملکوت علیا و عالم ملکوت سفلی / تبدیل عمل علینی به عمل سجینی بعد از ریا / راست عالم (بهشت) و چپ عالم (جهنم) / حدیث پیغمبر صلی الله علیه و سلم / یمن و شامت در وجود خود انسان است / توصیف "سابقین" / مثال علامه طباطبائی در اصول فلسفه / نعمتهای اصحاب الیمین / سخن حضرت جواد علیه السلام در جلسه مباحثه با علمای اهل تسنن / تفسیر سوره حدید / پاسخ به یک اشکال در مورد فلسفه ارسال انبیاء / حکمت باری تعالی و نظام اسباب و مسببات / تفاوت کیفی کمال در وجود انسان با دیگر موجودات / اگر انسان مختار نباشد ، بهشت و جهنم معنا نخواهد داشت / توسل به زور برای حفظ دین ، در صورت لزوم /

خوب یا بد بودن ذریه پیغمبران / راه پیغمبر یکی است / مأموریت خاص برای هر پیغمبر / دعوت به رأفت و مهربانی، نقطه اصلی رسالت حضرت عیسی علیه السلام / رهبانیت، بدعت در مسیحیت / روایتی از حضرت رسول صلی الله علیه و سلم / تفسیر سوره حدید / اموری از قبیل ایمان و تقوا واجد درجاتی هستند / تاثیر متقابل روح و بدن در یکدیگر / حدیث کافی / تقوا (پرهیز از گناهان) مقدمه ایمان طاعتی / روشنایی قلب / اجرهای متعدد برای اهل ایمان / تفسیر سوره حشر / خیانت یهود و مجازات آنان توسط مسلمین / لزوم رعایت عدالت در مبارزه با دشمن / مساله "تترس" در فقه / ترجیح دادن حکم عقل بر حکم عاطفه / تفاوت غنیمت با "فی" / سخن پیغمبر اکرم صلی الله علیه و سلم درباره حکمت و علم / معنی داشتن حق انسان مبتنی بر اصل علت غایی است / پول و ثروت باید در میان همه طبقات گردش کند / ایثار "انصار" / دو نظریه افراطی و تفریطی درباره گذشتگان / تفسیر سوره حشر / تقوا یا خود نگهداری / داوری پیامبر میان زورآزمایان / "تقوا" در نهج البلاغه / درجات تقوا / دقت در پیش فرستاده‌ها / سخن اما علی علیه السلام در مورد خانه دینا و آخرت و پیش فرستاده انسان / تقوای قبل از عمل و تقوای بعد از عمل / خود فراموشی، صفت فاسقان / تشبیه مولوی / تفسیر سوره حشر / ضمیر "هو" درباره

خداوند / غیب نسبی و غیب مطلق / پیامبران آمده‌اند تا در ما ایمان به حقایق ندیدنی به وجود آورند / اسماء پروردگار به معنی نامگذاری نیست / رحمت عام و رحمت خاص / تعبیر "استدراج" در قرآن / فرق "مالک" و "ملک" / قدوسیت پروردگار / تفسیر سوره حشر / اسماء الهی / داستان ابن الجوزی / اسماء خداوند در دعای کمیل / توقیفی بودن یا نبودن اسماء الله / سخن امام باقر علیه السلام / صفت "سلام" درباره خداوند / خداوند به چه معنا "مؤمن" است ؟ / مهیمن بودن خداوند / عدم تسلط شیطان بر بندگان مخلص / معنی کلمه "عزیز" / معنی کلمه "جبار" / تکبر در ذات پروردگار صفت کمال است / تکبر بالحق (تکبر مطلوب) / سخن بوعلی سینا در اشارات / "خالف" ، "باری" ، "مصور" ، صفات فعل پروردگار / توأم بودن عزت و حکمت به طور مطلق در خداوند / تفسیر سوره ممتحنه / شأن نزول / فرق اساسی اسلام با مسیحیت در موضوع ایمان و رابطه انسانها با یکدیگر / هشدار قرآن به مسلمانان درباره حسن ظن به کفار / ایراد عده‌ای از روشنفکران به سعدی و پاسخ به آن / لزوم عدم شرکت دادن غیر مسلمان در اسرار جامعه مسلمان / لازمه مجاهد در راه خدا بودن بریدن پیوند با دشمنان است / فرصت طلبی دشمنان / دوستی خدا و رابطه آن با محبوبهای دیگر / قطع رابطه خویشاوندی در قیامت / کلمه "اسوه"

اسوه بودن ابراهیم علیه السلام در تبری جستن از دشمنان / کلمه "لا اله الا الله" جمع میان نفی و اثبات / حدیث پیغمبر اکرم صلی الله / لیه و سلم / تفسیر سوره ممتحنه / ازدواج ابتدایی مسلمان با غیر مسلمان / اختلاف فقه شیعه با فقه اهل تسنن در این مسأله / قرارداد صلح حدیبیه در مورد سلب حق استرداد مرتدین از مسلمانان / آزمون زنانی که اظهار اسلام کردند / یک مسأله مالی (مهر) / فلسفه عدم جواز ازدواج دائم با اهل کتاب در فقه شیعه / حدیث پیغمبر صلی الله علیه و سلم / علل آزمایش ایمان زنان / پرداخت "مهر" از بیت المال در صورت لزوم / بیعت با پیغمبر صلی الله علیه و سلم بعد از فتح مکه / بیعت زنان و شرایط آن / مسأله ولاء کفار، خصوصاً یهود / فهرست مطالب / مقدمه / تفسیر سوره صف / دو رکن رسالت عیسی علیه السلام / فداکاری علمی در حوزه‌های علمیه / یادی از مرحوم شیخ جواد بلاغی / مباحثات حضرت رضا علیه السلام / دروغ بستن به خداوند / نور خدا خاموش شدنی نیست / سر خاموش نشدن نور خدا / تفسیر سوره صف / روش استفهام در قرآن / تجارت همیشگی انسان / تجارت مطلوب از نظر قرآن / تفاوت نصر و فتح / کلمه "حواری" / تفسیر سوره جمعه / ویژگیهای ساخته شدن انسان / نقش انسان در ساختن خود / اهمیت سرمایه‌های انسانی / انسان‌سازی / مسؤولیتهای سه گانه انسان / تفسیر

سوره جمعه / مساله خدا نژادی / استدلال مبتنی بر آرزوی مرگ / آیا مرگ امری مورد آرزوست ؟ / موضع اولیاءالله در برابر مرگ / مرگ در دو حالت ، بلاشرط مطلوب اولیاءالله است / مساله شهادت / تفسیر سوره جمعه / تغییر مبدا تاریخ در کشورهای اسلامی / مساله تعطیلی جمعه / نماز جماعت و نماز جمعه / دیگر خصوصیات نماز جمعه / قربانی شدن نماز جمعه در میان اهل تسنن / ممنوع شدن سب امیرالمومنین علیه السلام توسط عمر بن عبدالعزیز / نماز جمعه در شیعه / خاطره ای از مراسم حج / لغزش بعضی از مسلمین / تفسیر سوره منافقون / اختلاف میان تشیع و تسنن در مورد منافقین / نکته ای از علامه طباطبایی / تکیه قرآن بر حذر از منافقین / کتمان ممدوح و نیکو / ذلت عبدالله بن ابی / سخن امیرالمومنین علیه السلام / ذکر از امام حسن علیه السلام / تفسیر سوره تغابن / معنای تسبیح موجودات / ملک خداوند / حمد و شکر / آفرینش به حق پیا شده است / مراد / ز نیکو کردن صورت انسان / علم خداوند به سر و پنهان تر از سر / دنیا ، قیامت کوچک / تفسیر سوره تغابن / دو رسالت اصلی پیامبران / اقامه برهان در عین تکرار مدعا / یوم الجمع / دو معنا برای " یوم التغابن " : / معنای اول / معنای دوم / تاثیر ایمان در عمل / تفسیر سوره تغابن / معنای کلمه " مصیبت " / معنای کلمه " اذن " / آیا مصیبتها به اذن الهی است ؟ / سه دیدگاه درباره

اذن الهی در نظام تکوین / نظریه سوم : امر بین امرین در نظام تکوین /
معنای رضا به قضای الهی / عمومیت اذن الهی / اذن الهی در نظام تشریح
/ رابطه اطاعت و عبادت / رابطه اطاعت و توکل / مراد از دشمنی
همسران و فرزندان / تفسیر سوره تغابن / سه‌گونه دشمن برای انسان /
تفاوت "صفح" و "عفو" / سه نوع امتحان / امتحان الهی / تقوا / رفع
یک شبهه / شح نفس / قرض حسن / هرست مطالب / مقدمه / تفسیر
سوره طلاق / افراط مسیحیت کاتولیکی در / مساله طلاق / طلاقیهای
هالیوودی / طلاق ، حلال مبعوض / تدابیر زمان طلاق و بعد از طلاق /
تفسیر سوره طلاق / تقوا و خروج از مشکلات / تقوا و روزی / داد و
ستد در عمل با خدا / توکل / دو تعهد از ناحیه بنده و خدا / مدت عده
/ تقوا و آسان شدن کارها / نحوه زندگی زن در مدت عده و فلسفه آن
/ حيله شرعی / وضعیت زن حامل / وضعیت زن مرضعه / تفسیر سوره
طلاق / شکستن مرزهای الهی به زیان خود انسان است / تحقیر مسائل
حقوق خانوادگی در دنیای امروز / برخی مسائل دنیای امروز / شباهت
و تفاوت دستورات خدا و دستورات طیب / معنی "اولی الالباب" /
پیامبر مذکر و یادآورنده است / راز دلزدگی / بهشت خستگی آور نیست
/ امام حسین علیه‌السلام ، مصداق نفس مطمئنه / تفسیر سوره طلاق /
مساله هفت آسمان و هفت زمین / نظر هیئت قدیم / نظر هیئت جدید

/ سخن پیامبر صلی الله علیه و آله / روایتی از حضرت رضا علیه السلام / آسمانها، قرارگاه ملائکه / تفسیر سوره تحریم / مفاد آیات / توضیحات تاریخ و حدیث / احتمالات درباره جزئیات داستان / تفسیر سوره تحریم / مسوولیت نسبت به خاندان خود / تجسم اعمال / سخن میرداماد / بیان حاج میرزا علی آقای قاضی / بیان قرآن / مقصود از "سنگ" / آمادگی بیشتر برای تربیت، در جوانی / کیفیت اعمال این مسوولیت: / از راه ارشاد و گفتن / از راه عمل / سخن مرحوم شاه آبادی / کیفر آخرت عین اعمال ماست / توبه / توبه نصوح / تفسیر سوره تحریم / جهاد با منافقین / مبارزه با نفاق، مشکلترا از مبارزه با کفر / افرادی که امر بر آنها مشتبّه شده است / مثل قرآن به همسران نوح و لوط علیهما السلام / نسب و سبب، تأثیری در سعادت یا شقاوت انسان ندارد / مثل به زن فرعون، در نقطه مقابل / مثال به مریم علیها السلام / کاملترین زنان جهان / زهرای مرضیه، افضل آنها / تفسیر سوره ملک / معنی "ملک" / معنی "تبارک" / سه گونه آزمایش / آفرینش مرگ یعنی چه؟ / بهترین عمل، نه بیشترین عمل / داستان عابد و ملک / معرفت، ارزش عمل را بالا می‌برد / خلوص نیت / داستان غلام علی بن الحسین علیهما السلام / معنی آیه / حدیثی از امام صادق علیه السلام / دو حدیث دیگر / میرزای شیرازی و تأیید افراد / تفسیر سوره ملک / نظام خلقت / افسانه‌ای درباره

اختلاف زبانها / در خلقت ، اختلاف هست ، تفاوت نیست / اتصال
 تدبیر / سستی در کار عالم نیست / هفت سما / ملائکه ، نفوس و قوای
 شاعر آسمانها / تفسیر معنوی / تفسیر سوره ملک / معنی خوف خدا /
 کسی از مغفرت خدا بی نیاز نیست / خواب جوان قمی / سر و آشکار
 برای خدا یکسان است / معنی " لطیف " / معنی " ذلول " / نیروی حیات
 ، حاکم بر قوانین عالم / داستان ابوسعید ابوالخیر و بوعلی سینا / اراده و
 مشیت خداوند ، بالاتر از نظام عالم / تفسیر سوره ملک / انکار الهی /
 دیدن صنع الهی / معنی توحید / داستان مرگ مامون / ملک دنیا در
 اولیای حق اثر ندارد / نمونه ای از حالت عناد و لجاج در برخورد با
 حافظ / داستان مردی که اغلاط قرآن را اصلاح کرد ! / داستان دکتر
 معین و استاد معاند / انسانهای مسخ شده / تفسیر سوره ملک / اصل "
 التفات " / سوال جدلی و جواب قرآن / حیات برزخی و حالت معاینه /
 کافران آرزوی مرگ پیغمبر را داشتند / معنی ایمان / پاسخ به یک سوال
 / دست لطف خدا ، و رای همه اسباب / یادی از حاج آقا رحیم ارباب و
 حاج میرزا علی آقا شیرازی / تفسیر سوره قلم / معنی " ن " / معنی قسم
 / خواندن ، اولین کلمه قرآن / نوشتن ، منشا تمدن معنوی و صنعتی بشر
 / اجر و پاداش بی نهایت / انسان از نظر خلق ، بالقوه به دنیا می آید /
 سخن روانشناسان / آزمایشگاه زمان / درد واقعی کفار قریش ادهان و

مصانعه / تفسیر سوره قلم / دو نوع تصالح و تساهل / قسم دروغ ، گناه
اندر گناه / سوگند خوردن زیاد ، نشانه حقارت / عیب‌گیری و طعن‌زنی
/ سخن‌چینی / بازداشتن دیگران از کار خیر / گناه ، موجب سنگینی و
کسالت و کدورت / عامل این انحرافات / اشتباه مضحک کنت گوینو /
اهمیت جنگ بدر / پاسخ به یک شبهه مستشرقین / تفسیر سوره قلم /
داستان باغداران / آرزوهای بی‌منطق / داستان شیخ بهایی و پیشخدمتش
/ برخی گناهان در همین دنیا نیز عقوبت دارد / تفسیر سوره قلم / قیاس
کردن وضع آخرت با وضع دنیا / پاسخ قرآن / دوست داشتن‌های خدا
بی‌منطق نیست / قیامت ، نتیجه ملکات انسان / سخن مرحوم مقدس
اردبیلی / تمثیل مولوی / استدراج / سخن حضرت زینب به یزید /
اطلاع یافتن پیامبر صلی الله علیه و آله از آینده فرزندان خود / تفسیر
سوره قلم / مستی نعمت / تحلیل قرآن / معنی مکر خدا / تکالیف
پیامبران در سطح خودشان / داستان اعتراض حاج آقا حسین قمی و
حمایت آیه الله بروجردی / ترک اولای یونس علیه‌السلام / تفسیر اول /
تفسیر دوم / مساله چشم زخم / تاثیر اعمال روحی / هیپنوتیزم /

مسئله شناخت

مقدمه / جلسه اول : امکان شناخت / رابطه ایدئولوژی و جهان بینی
/ ریشه اختلاف جهان بینی‌ها / اهمیت و قدمت مسأله شناخت / امکان

شناخت / پیرهون و امکان شناخت / شک غزالی / دکارت و مسأله
شناخت / پاسخ شبهه پیرهون / زیان آورترین تحریف تاریخ / قرآن و
داستان آدم / دعوت قرآن به شناخت / جلسه دوم: ابزارهای شناخت /
حس ، ابزار لازم برای شناخت / نقش قوه عاقله در شناخت / نظر قرآن
درباره ابزار شناخت / لغت شکر در قرآن / ابزار دل (تزکیه نفس) / تمثیل
مولوی / جلسه سوم: منابع شناخت / طبیعت ، منبعی برای شناخت /
عقل و دل دو منبع دیگر شناخت / نظر قرآن در مورد منبع دل / نمونه
یکی بودن مجاهده درونی و برونی / قرآن و جدا نبودن درون گرائی و
برون گرائی / توصیف علی (ع) از عارف / تاریخ ، منبع دیگر شناخت
/ فلسفه تاریخ در قرآن / جلسه چهارم: مراحل و درجات شناخت /
نظریات مبتنی بر یک مرحله‌ای بودن شناخت / مکانیزم شناخت عرفانی
/ نظریات کانت و هگل / نظریه اسپنسر / نظریه طرفداران ماتریالیسم
دیالکتیک / مراحل شناخت از نظر فلاسفه اسلامی / شناخت حسی و
ویژگیهای آن / شناخت عقلی و گستردگی آن / جلسه پنجم: مکانیسم
تعمیم شناخت حسی / تبدیل شناخت حسی به شناخت منطقی / نظریه
مارکسیسم و منتهی شدن آن به ایده آلیسم / نظر راسل / نظر بوعلی
و خواجه نصیر / نظر فیلیسین شاله / جلسه ششم: شناخت آیه‌ای /
تشبیه ذهن به آینه / تعصب ، سد راه شناخت / تفاوت‌های آینه و ذهن /

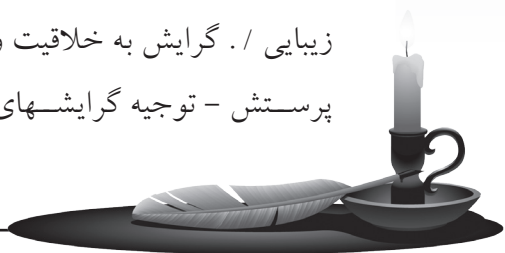
انعکاس معانی / خطایابی / خود آگاهی / . تعمیم / . تعمیق / شناخت
آیه‌ای / جلسه هفتم : کشف روان ناخودآگاه ، نمونه‌ای از شناخت آیه‌ای
/ دو خصوصیت حوزه روان ناخودآگاه / " پنهانهای روان انسان " در
قرآن و دعای کمیل / نظریه فروید / نظریه یونگ / مسأله تلقین / روان
ناخودآگاه و اثبات اصالت روح / کشف روان ناخودآگاه و شناخت
آیه‌ای / مقایسه شناخت ابراهیم (ع) و شناخت روانکاوان / جلسه هشتم
: شناخت حقیقی / تعریف حقیقت از نظر علمای قدیم و اشکالات
 مطرح شده / تعاریف دیگر حقیقت / رابطه حق و مفید در امور جزئی و
 کلی / نظر قرآن درباره تلازم مفید و حقیقت در امور کلی / تعریف سوم
 حقیقت / نظریه چهارم / اتهام به علمای اسلامی / آیا عمل کلید اندیشه
 است یا معیار آن ؟ / جلسه نهم : بررسی تعاریف حقیقت - منطق عمل
 / وجه شبه " اجماع از نظر اهل سنت " و نظریه آگوست کنت / رد
 نظریه آگوست کنت / رد نظریه نسبی بودن حقیقت / منشأ این اشتباه
 / فرق ملاک شناخت و معیار شناخت / شناخت " خود معیار " / نظر
 منطق ارسطو در باب تجربه / معیار شناخت از نظر منطق جدید / تأثیر
 منطق عمل در عقاید مذهبی / اشکالات وارد بر منطق عمل / اشکال
 سوم / سخن راسل درباره " منطق عمل " / دو مثال دیگر / جلسه دهم
 : اشکالات وارد بر منطق عمل / خلاصه اشکالات منطق عمل / اشکال

دوم / اشکال سوم / " موفقیت در عمل " در نهج البلاغه / آیا پیشرفت مسیحیت دلیل حقانیت آن است ؟ / جریان " عمل گرائی " و " فائده گرائی " / آیا عمل ، تنها کلید شناخت است ؟ / " انسان فطری " و " انسان مکتسب " /

فطرت

مقدمه / معنای فطرت / فطرت و تربیت / لغت " فطرت " / سخن ابن اثیر / سخن ابن عباس / کلام مرحوم شیخ عباس قمی / فطره ، صبغه ، حنیف / معنای " حنیف " / طبیعت ، غریزه ، فطرت . / طبیعت . / غریزه . / فطرت / آیا انسان فطریاتی دارد ؟ / فطریات انسان / آیا مسائلی که قرآن مجید از زبان نوع / انسان بیان می کند ، فطری است یا خیر ؟ / آیا وجدان کردن دلیل فطری بودن است ؟ / انسان ، ناشناخته ترین موجود / فطریات انسان در ناحیه شناختها / نظریه افلاطون / نظریه حکمای اسلامی / نظر قرآن / نظر منکرین و نتیجه آن / فطریات در ناحیه خواستها / گرایشهای مقدس / حاکم بودن اصل علیت بر روح بشر / انسان ، موجودی آگاه / امتیازات انسان / فطریات احساسی : / حقیقت جویی / گرایش به خیر و فضیلت . / گرایش به جمال و زیبایی . / گرایش به خلاقیت و ابداع . / عشق و پرستش / عشق و پرستش - توجیه گرایشهای انسانی / عشق ، چیزی مافوق محبت /

نظریات درباره ماهیت عشق / فنای عاشق در معشوق / سخن ویلیام
جیمز / سخن راسل / توجیه پنج مقوله مذکور / توجیه بر اساس نفی
فطریات احساسی / حسیون شجاع و غیرشجاع / سخن نیچه / حدیثی از
" کافی " / تمثیل مولوی / عشق روحانی - مارکسیسم و ثبات ارزشهای
انسانی / تحلیلی دیگر از ماهیت عشق روحانی / " عشق " از نظر عرفا
/ آیا ارزشهای انسانی متغیر است ؟ / سخن دکتر هشترودی و نقد آن /
تکامل اصالت‌های انسانی / مقایسه نظر نیچه و مارکسیستها / مفهوم تکامل
اصالت‌های انسانی / انواع تکامل جامعه بشری : / . تکامل در رابطه انسان
با طبیعت / . تکامل در روابط ساختمانی اجتماع / . تکامل در انسانیت /
فطرت و تکامل جامعه بشری در انسانیت / مارکسیسم و تکامل جامعه
بشری در انسانیت / اگزستانسیالیسم و اصالت‌های انسانی / اصالت‌های
انسانی اموری فطری است . / مبنا و منشأ مذهب / خود را باختن ، خود
را فراموش کردن / سخن مولوی / منشأ پیدایش دین از نظر فویرباخ /
نقد نظریه فویرباخ / نظر آگوست کنت و اسپنسر : مذهب مولود جهل
است / نظر راسل : دین ناشی از ضعف و زبونی (ترس) است / نقد و
بررسی / قرآن و مسأله خداشناسی / عشق و عبادت / مروری دیگر بر
مسأله عشق / عبادت حقیقی / تمثیل سعدی / داستان زلیخا / فطری
بودن دین / مارکسیسم و پیدایش دین / نقد نظریه مارکسیسم / آیا دین

مولود جهل است ؟ / سخن ویل دورانت / بررسی و نقد نظریه دورکهم /
مرکب اعتباری و مرکب حقیقی / ترکیب جامعه انسانی چه نوع ترکیبی
است ؟ / منشأ پیدایش دین از نظر دورکهم / نقد نظریه دورکهم /
انسان دارای یک " خود " ذو مراتب است . / نظر قرآن / خلاصه / نظر
قرآن درباره منشأ دین / هدایت فطری و هدایت اکتسابی / آیا وحی
مبنا و ریشه‌ای در انسانها دارد ؟ / آیه معروف " فطرت " / پیمان خدا
و انسان در سوره یس / آیه " ذر " / عرضه امانت الهی بر انسان / کلام
رسول اکرم (ص) / کلام حضرت علی (ع) / کلام حضرت سجاد (ع) /
فطرت ادراکی و فطرت احساسی / فهرستها /

فلسفه اخلاق

مقدمه / جلسه اول : فعل طبیعی و فعل اخلاقی / ارزش کار اخلاقی
/ عفو و گذشت / حق شناسی و وفا / ترحم به حیوانات / سخن سری
سقطی / دعای مکارم الاخلاق / سخن خواجه عبدالله انصاری / بازاری
و مالک اشتر / مرد شامی و امام حسین (ع) / فرازی دیگر از دعای
مکارم الاخلاق / نهی شدید قرآن از اشاعه زشتیهای مؤمنین / غیبت در
مواردی جایز است / سخن نادرست ابن سیرین و اشتباه غزالی / جلسه
دوم : نظریه عاطفی و نظریه فلاسفه اسلامی / مبدا و هدف در کار انسان
/ اخلاق هندی / نقد این نظریه : / الف : هر محبتی اخلاق نیست /

ب: اخلاق محدود به غیر دوستی نیست / ج: مفهوم انساندوستی / نظریه فلاسفه اسلامی - اراده / فرق میل و اراده / نظریه وجدانی / نظر قرآن درباره وجدان / نظر کانت / جلسه سوم: نظریه وجدانی / آیا همه محتویات ذهن انسان ماخوذ از تجارب است؟ / عقل نظری و عقل عملی / احکام وجدان از نظر کانت / عذاب وجدان / وجدان اخلاقی و سعادت / آیا کمال غیر از سعادت است؟ / وجدان و اثبات اختیار انسان / وجدان و اثبات بقاء و خلود نفس / حدیثی از امام صادق (ع) / نقد این نظریه: / الف: تحقیر فلسفه / ب: تفکیک میان کمال و سعادت / ج: همه احکام وجدان مطلق نیست / دروغ مصلحت آمیز / جلسه چهارم: نظریه زیبایی / آیا زیبایی قابل تعریف است؟ / زیبایی مطلق است یا نسبی؟ / رابطه زیبایی با عشق و حرکت / زیبایی منحصر به زیبایی مربوط به گزینه جنسی نیست / زیبایی غیر محسوس / فصاحت قرآن / زیبایی سخن علی علیه السلام / زیبایی معقول / نظر افلاطون / جلسه پنجم: نظریه پرستش / شعور ظاهر و شعور مغفول عنه / پرستش چیست؟ / آیا پرستش منحصر به پرستش آگاهانه انسان است؟ / حس اخلاقی جدا از حس خداشناسی نیست / توجیه صحیح اخلاق / اخلاق از مقوله عبادت و پرستش است / اخلاق فقط در مکتب خداپرستی قابل توجیه است / مراتب عبادت / جلسه ششم: کرامت نفس، محور اخلاق

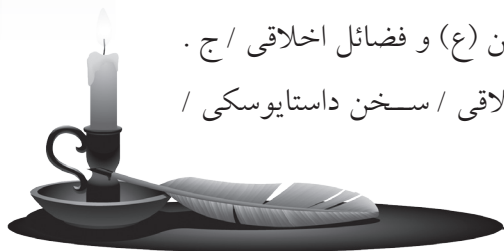
اسلامی / دنیای روح انسان / تحقیر و تجلیل نفس / "نفس" در سنت و حدیث / کرامت و عزت نفس ، محور اخلاق اسلامی / کلیون و ملامیه / اشتباه سعدی و برخی از متصوفه /

کرامت و عزت نفس در سخنان امام حسین (ع) / عزت نفس در کلام امام صادق و علی علیه السلام / آیا انسان دارای دو نفس است ؟ / نظریه منسوب به هایدگر / سخنان دیگری از امام حسین (ع) در باب کرامت نفس / جلسه هفتم : خود و ناخود / آیا "خود" را باید خوار کرد یا محترم شمرد ؟ / نظر اسلامی / جدال درونی / "من" اصیل و "من" طفیلی (خود و ناخود) / خود یادآوری (خودیابی) / سخن مولوی / بخیل "خود" ش را گم کرده / تمثیل مولوی / روح انسان منشا احساسهای اخلاقی و دروازه ای به سوی معنویت / سیری در نظرات مادیین / سخن سارتر / نظریه مارکسیستها / نقد این نظریه / جلسه هشتم : خودشناسی / خود شناسی مقدمه خداشناسی و اخلاق / آموزشهای نفس انسان در خداشناسی / عالم طبیعت یک جریان مداوم و یک واحد حرکت است / آیا "من" عوض می شود ؟ / داستان بهمنیار و ابن سینا / شناخت "خود" به عنوان یک حقیقت ثابت ، مقدمه شناخت خدا / وجود گرایشهای معنوی در انسان آیتی برای شناخت خدا / تعصب نسبت به ماتریالیسم / سخن موریس مترلینگ / داستان کودک زیرک و مدرسه / توبه / آیا

روح اجتماع است که گرایشهای اخلاقی را الهام می‌کند؟ / منشا ابراز نظریات ماتریالیستی / سخن سارتر درباره "خود واقعی" / رابطه آزادی انسان و وجود خدا / انسان آن چیزی است که بخواهد باشد / جلسه نهم: بحرانهای معنوی و اخلاقی در عصر حاضر / ارزش نظری و ارزش عملی یک نظریه / حقیقت بودن مساوی با مفید بودن است / بحران معنوی بزرگترین بحران عصر حاضر / افزایش خودکشیها / خالی ماندن ساعات فراغت / ازدیاد بیماریهای عصبی و اختلالات روانی / عصیان جوانان، هیپی گری / کمبود عواطف / مسئله گرسنگی / مسئله آلودگی محیط زیست / تمثیل توئین بی / افسانه جادوگر و جن / سیانتیسم، اصالت علم / ایدئولوژی / روشنفکری / عرفان منهای مذهب! / ضمیمه الف. اخلاق کمونیستی / منطق دیالکتیک / تکامل جامعه / مفهوم تکامل از نظر مارکسیسم / انقلاب، معیار اخلاق / اصالت فرد و اصالت جامعه / آزادی و مساوات / نقد این نظریه / ب. مسئله خودی در اخلاق / چرا بشر نیاز به روش اخلاقی و تربیتی دارد؟ / دو نوع اخلاق / ریشه پابندی به فضائل اخلاقی / خداشناسی پایه اخلاق / انواع "خود" و "خودپرستی" / سخن گوستاولوبون / دو گونه مبارزه با "خودی" / "خدا مبنای فضائل اخلاقی / امام حسین (ع) و فضائل اخلاقی / ج. معیار فعل اخلاقی / فعل طبیعی و فعل اخلاقی / سخن داستایوسکی /

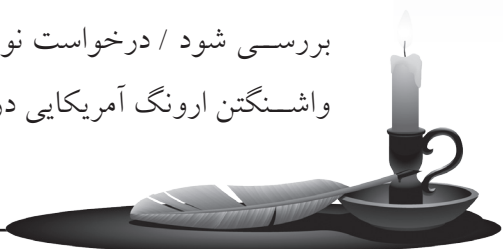

معیار فعل اخلاقی چیست ؟ / نظر کانت / نظر افلاطون / نظر فلاسفه /
نظر راسل / با یزید و خدا / داستان مرد اداری و همکارش / ضمیمه :
مکتب اخلاقی راسل] /

انسان و سرنوشت

مقدمه : عظمت و انحطاط مسلمین / ردیف اصلی مسأله سرنوشت /
مسأله سرنوشت در این کتاب جزء بحثهایی از علل انحطاط مسلمین
قرار گرفته است / نویسنده از چه زمانی متوجه این سلسله بحثها شد ؟ /
تمدن عظیم اسلامی / مایه گرفتن تمدن جدید اروپایی از تمدن اسلامی
/ سخنان گوستاولوبون و سخنان ویل دورانت / چرا مسلمانان به قهقرا
برگشتند ؟ / آنچه لازم است مقدمه این سلسله مباحث قرار گیرد /
طبیعت زمان از نظر فلسفه تاریخ / علل انحطاط مسلمین در سه بخش
/ پاره‌ای از عقاید و افکار اسلامی که متهم و مسؤول شناخته شده‌اند
/ عناصری از اخلاق اسلامی که انحطاط آور خوانده شده‌اند / برخی
مقررات اسلامی از این نظر / آیا خصائص و ممیزات روحی ملل اسلامی
عامل انحطاط مسلمین بوده است ؟ / دو طبقه متنفذ و مسؤولیتهای آنها
از این نظر / عوامل بیگانه / مجموع موضوعات و مباحثی که لازم است
بررسی شود / درخواست نویسنده از فضلا و نویسندگان / سخنان
واشنگتن ارونگ آمریکایی درباره تأثیر اعتقاد به قضا و قدر در انحطاط

مسلمین / انتقاد سخنان و اشنگتن ارونگ / چرا در این رساله از تعرض بعضی شاخه‌ها و فروع خودداری شده است ؟ / انسان و سرنوشت / رعب و هراسی که از شنیدن نام قضا و قدر و سرنوشت پیدا می‌شود / سه فرض در باب سرنوشت / مسأله سرنوشت از زمان پیغمبر در میان مسلمانان مطرح شده است / جنبه عملی و عمومی این مسأله / آیات قرآن در زمینه سرنوشت / آیات قرآن در زمینه اختیار و اراده / آیا میان این دو دسته از آیات تعارض است ؟ / معتزله طرفدار اختیار و اشاعره طرفدار جبر می‌شوند / اصطلاح " قدری " / دو نوع تعارض / در قرآن تعارض وجود ندارد / آثار سوء عقیده جبر / استفاده سیاسی از عقیده جبر در زمان بنی‌امیه / معبد جهنی و غیلان دمشقی با عقیده جبر مبارزه می‌کنند / سخنان شبلی نعمان / مأمون و معتصم به حمایت معتزله ، و متوکل به حمایت اشاعره برمی‌خیزند / مسیحیان اروپایی به استناد عقاید اشاعره ، اسلام را مذهب جبری و عامل انحطاط مسلمین می‌خوانند / دفاع سید جمال الدین اسدآبادی از عقیده قضا و قدر اسلام و تفکیک آن از عقیده جبر / مسأله سرنوشت همواره به صورت یک عقده فکری مورد توجه بشر بوده است / فلسفه مادی و سرنوشت / جبر و توحید ، اختیار و تنزیه / مباحثه غیلان دمشقی و ربیع‌الرای / مباحثه ابواسحاق اسفراینی و قاضی عبدالجبار معتزلی / لغت قضا و قدر / سه نظر درباره

ارتباط حوادث با گذشته / اعتقاد به قضا و قدر مستلزم جبر نیست /
توجیه آزادی و اختیار در عین حکومت قضا و قدر / قضا و قدرهای
حتمی و غیر حتمی / قانون علیت عمومی / فرضیه غلط درباره تغییر
سرنوشت / فرضیه صحیح درباره تغییر سرنوشت / آیا ممکن است اراده
و عمل انسان موجب تغییراتی در الواح ملکوتی بشود؟ / موجوداتی
که امکان بیش از یک نوع از وجود دارند و موجوداتی که امکان بیش
از یک نوع از وجود ندارند / سرنوشت‌های گوناگون و امکان جانشین
شدن آنها بجای یکدیگر / امتیاز بشر و برخورداری او از نوعی آزادی
که خاص خود او است / سؤال از رسول اکرم درباره دوا و حرز از نظر
قضا و قدر / علی (ع) از سایه دیوار کج حرکت می‌کند و به کسی که
از نظر قضا و قدر اعتراض می‌کند پاسخ می‌گوید / طرز تفکر مسلمانان
صدر اول اسلام / اعتراض ابو عبیده جراح به عمر درباره فرار از طاعون
و پاسخ عمر / سرچشمه این تعلیمات خود قرآن است / تغییر ناپذیری
در طبیعت / نظامات لایتغیر از نظر قرآن / تفسیرهای دیگر درباره قضا
و قدر حتمی و غیر حتمی / تأثیر عوامل معنوی / چون قضا آید نماند
فهم و رأی / تفسیر احادیثی که می‌گوید : چون قضای الهی بیاید همه
اسباب و علل از کار می‌افتد / ریشه قرآنی این احادیث / تفاوت حساس
میان عقیده قضا و قدر الهی و جبر مادی / اعتقاد به قضا و قدر الهی

آنطور که اسلام تعلیم می‌دهد اراده و همت را مضاعف می‌کند / منطقی که در تمام جهان از مختصات قرآن است / پاسخ عجیب و عمیق امیرالمؤمنین در جواب کسی که از استطاعت سؤال کرد / سطح عالی منطق اسلام در معارف الهی / اسلام با منطق عالی خود، اکابر متکلمین را پشت سر می‌گذارد / ناتوانی احمد امین مصری از درک منطق اسلام / نظر گوستا و لوبون و انتقاد آن / نظر ویل دورانت و دومینیک سوردل و انتقاد آنها / مستشرقین، معتزله را تمجید می‌کنند / چه چیز سبب شد که مسلمین درباره قضا و قدر و جبر و اختیار بحث کنند ؟ / مستشرقین سرچشمه عقیده جبر را اسلام، و سرچشمه عقیده آزادی و اختیار راجهان مسیحی می‌دانند / انتقاد از نظر مستشرقین / اشتباه عجیب " دوزی " مستشرق معروف هلندی / بحثی حدیثی / حدیثی از اهل سنت و حدیثی از شیعه در تفسیر دستور پیغمبر درباره فرار از طاعون و وبا / تفسیر حدیثی از کافی که می‌گوید امیرالمؤمنین به تذکر کسی که گفت از پای دیوار خراب برخیز اعتنا نکرد / شبهه جبریون درباره اینکه لازمه علم ازلی الهی این است که همه حوادث جبراً صورت گیرد و شعر منسوب به خیام که " گر می‌نخورم علم خدا جهل بود " /

عدل الهی

مقدمه / عصر ما از نظر دینی و مذهبی / نگاه به مطالب کتاب / جبر و

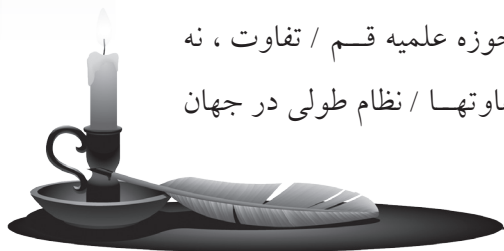

اختیار / طرح مسأله عدل در بین متکلمین / حسن و قبح ذاتی / مستقلات عقلیه / مسئله غرض و هدف در افعال خدا / مشخص شدن صفوف اهل کلام / عدل یا توحید؟ / درگیری اشاعره و معتزله / تأثیر کلام اسلامی در فلسفه اسلامی / مکتب عقلی شیعی / طرح اصل عدل در حوزه فقه / جدال اهل حدیث و اهل قیاس / روش فقهی شیعی / اصل عدل در حوزه‌های اجتماعی و سیاسی / سرمنشأ اصلی طرح مسائل گوناگون عدل، قرآن است / نظریه کسانی که گرایشهای مختلف درباره عدل را در جهان اسلام از نظر اقتصادی بررسی می‌کنند / بخش اول: عدل بشری و عدل الهی / اصل عدل در رابطه با مالکیت علی الاطلاق خداوند / داستان ابوفراس و سیف الدوله حمدانی / عدل، هدف نبوت و مبنای معاد / روشها و مشربها در مسأله عدل / مشرب اهل حدیث / مشرب متکلمین اشعری / مشرب متکلمین شیعی و معتزلی / مشرب حکمای اسلامی / مشرب حسی مذهبیان / عدل چیست؟ - چهار تعریف برای عدل: / موزون بودن / تساوی / رعایت حقوق افراد / رعایت استحقاقها / کلامی از صدر المتألهین در باره عدل به مفهوم فلسفی / ایرادها و اشکالها: / چرا تبعیض وجود دارد؟! / فناها و نیستی‌ها برای چیست؟! / نقصها و کاستیها / آفات و بلاها / ایراد بر اصل عنایت الهی و هدفداری در خلقت / مسأله خیر و شر یا دو

گانگی در هستی / عدل از اصول دین / علت همگانی شدن مسأله عدل / عدل و حکمت / ثنویت / تقسیم پدیده‌های جهان به نیک و بد / بحثی در باره زرتشت و اوستا / تأثیر قاطع اسلام در ریشه کن کردن ثنویت از اندیشه ایرانی / بحثی در باره یکی از اشعار حافظ و اندیشه او / مسأله شیطان در اسلام / آیا شیطان اسلام مرادف است با دیو یا اهریمن زرتشتی / بدبینی فلسفی / تأثیر ایمان در آرامش روان / گفتار ویلیام جیمز در باره فلاسفه بدبین / سخنی از نیچه / ابوالعلاء و خیام / پوچی گرائی تقلیدی در میان برخی ایرانیان معاصر / حکمای خوش بین / اشعاری از مولوی / داستان مرگ فرزند ابوطلحه / سخن ویلیام جیمز در فرق مذهب و اخلاق محض / ناز یا اعتراض ؟ / چند بیت از خیام / چند بیت از ناصر خسرو / بخش دوم : حل مشکل / نگاهی به فلسفه اسلامی / راهها و مسلکها / راههای اهل تعبد ، اشاعره ، معتزله و حکمای الهی / بخش سوم : تبعیضا / پاسخ اجمالی به اشکال تبعیضا / اشکالی که بر این پاسخ اجمالی می‌توان وارد کرد / آیا در مورد خداوند ، مصلحت و حکمت معنی ندارد ؟ ! / پاسخ تفصیلی به اشکال تبعیضا / آیا نظام هستی ، نظام ذاتی است یا قرار دادی ؟ / خاطره‌ای خوش و جاوید از دوران تحصیل در حوزه علمیه قم / تفاوت ، نه تبعیض / فرق تفاوت با تبعیض / راز تفاوتها / نظام طولی در جهان

هستی / زبان مخصوص قرآن درباره نظام هستی / دلیل عقلی بر نظام
طولی / نظام عرضی / اصل پیوستگی حوادث و یا انداموارگی جهان /
نظریه وجوب بالقیاس و امکان بالقیاس در فلسفه الهی / سنت الهی /
قرآن و سنت الهی / قانون چیست ؟ / آیا قوانین آفرینش استثناء پذیرند
؟ / آیا معجزه ، نوعی استثناء در قانون خلقت است ؟ / دعا و صدقه
چطور ؟ / آیا از قضای الهی می توان فرار کرد ؟ / قضا و قدر و مسئله
جبر / رباعی منسوب به خیام / خلاصه بحث در این بخش / بخش
چهارم : شرور / بحثی در سه جهت / سبک و روش ما / مسأله دو
گانگی هستی / شر ، عدمی است / خوبیها و بدیها آمیخته به یکدیگرند
/ شر ، نسبی است / وجود فی نفسه اشیاء وجود حقیقی است و وجود
لغیره آنها وجود اعتباری است / شر ، مخلوق بالعرض است / شرور ،
از نظر اصل عدل / بخش پنجم : فواید شرور / لزوم بحث در دو جهت
/ مسأله تفکیک خیرات و شرور از یکدیگر / جهان یک واحد تجزیه
ناپذیر است / نظام کل / ضرورت اختلاف اجزاء در یک دستگاه / زشتی
، نمایانگر زیبایی است / خیالهای خام / اجتماع یا فرد ؟ / تفاوت
ظرفیتها / جمله معروف بوعلی در باره اینکه " وجود " مجعول است نه
" ماهیت " / تعبیر و تمثیل لطیف قرآن در این زمینه / مصائب ، ما در
خوشبختی ها / سخنی از هگل در باره نقش مثبت شرور در تکامل / از

نظر قرآن، با هر سختی‌یی، سستی‌یی است / نگاهی اجمالی به مضامین
سوره انشراح / سخنی از علی علیه السلام در باره آثار سختیها و شدائد
/ بلا برای اولیاء / اثر تربیتی بلایا و شدائد / اشعاری از سعدی و مولوی
و علی بن الجهم / رضا به قضای الهی / بلا، یا نعمت بودن، نسبی است
/ داستان مردی در عهد شعیب پیغمبر که فکر می‌کرد از عقوبت معاف
است / نظریه روسو در باره تربیت کودک که باید توأم با چشیدن رنج و
سختی باشد / چرا امثال صادق هدایت به هستی و زندگی بدبین اند؟ /
جهان طبیعت، مجموعه اضداد / نظریه فلاسفه اسلامی در باره تضادها
/ سقراط و مسأله تضاد / مولوی و مسأله تضاد / نظریه ابن خلدون در
باره تضاد / نقش تضاد در دیالکتیک هگل / نهج البلاغه و مسأله تضاد
اشیاء / مبنای فلسفی اصل تضاد / خلاصه و نتیجه کلی این بخش /
تفاوت‌های میان معنای حکیم بودن خداوند با حکیم بودن انسان / بخش
ششم: مرگ و میرها / پدیده مرگ / خیام و مسأله مرگ / نگرانی از
مرگ / آنچه در انسان به عنوان نگرانی از مرگ وجود دارد با ترس
حیوان از مرگ، از دو مقوله است / نگرانی انسان از مرگ زاییده میل
فطری انسان به خلود و جاودانگی است / معنی غربت انسان در این
جهان از نظر اهل عرفان / مرگ، نسبی است نه مطلق / دنیا به منزله
رحم جان است / دنیا مدرسه انسان است / سخنی از علی علیه السلام

و شعر عطار در توضیح آن / شعری عالی از ناصر خسرو در این زمینه /
 معنی آزمایش خدابندگان را / ریشه اعتراض به مرگ / پاسخ بابا افضل
 به خیام / داستان موسی و سؤال از خدا که چرا نقش می‌آفرینی و خود
 خراب می‌کنی؟ / مرگ، گسترش حیات است / نظر سهروردی و
 میرداماد در باره مرگ / داستان کتابفروش ساده لوح مدرسه فیضیه /
 بخش هفتم: مجازات‌های اخروی / جزای عمل / مسأله تناسب جرم و
 جریمه / تفاوت‌های جهان دنیا و جهان آخرت / ثبات و تغییر / زندگی
 خالص و ناخالص / کشت و درو / سرنوشت اختصاصی و مشترک
 / ارتباط دو جهان / سه نوع کیفر / تنبیه و عبرت (رابطه قراردادی جرم
 و جریمه) / مکافات دنیوی (رابطه علی و معلولی جرم و جریمه) /
 عذاب اخروی (رابطه اتحادی جرم و جریمه) / روایت قیس بن عاصم
 / یادی از استاد / کوتاه سخن / اشعاری از مولوی و سعدی / بخش
 هشتم: شفاعت / هفت اشکال بر شفاعت / آنجا که قانون ضعیف است
 / قرآن، عوامل سه گانه پول، پارتی و زور را در دستگاه الهی نفی
 می‌کند / داستان علی علیه السلام و ابن عباس / داستان عمر و پسر عمرو
 عاص / اقسام شفاعت / نقض قانون / امام حسین برای تقویت قوانین
 اسلام شهید شد نه برای تضعیف آن / حفظ قانون / دو نوع شفاعت /
 شفاعت رهبری / شفاعت مغفرت / جاذبه رحمت یا تقدم رحمت بر

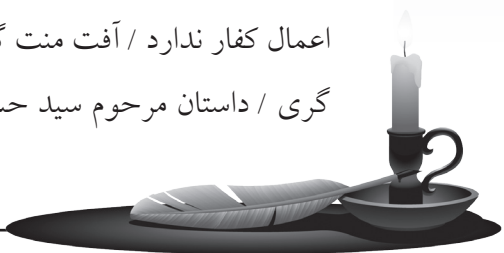

غضب / اصل تطهیر در جریان خلقت / اصل سلامت و تعادل و تقدم
آن بر بیماری و بی اعتدالی / رحمت عام الهی / رابطه مغفرت و شفاعت
/ مغفرت الهی مانند هر فعل دیگر از افعال الهی نظام خاص دارد / انسان
و ولایت کلیه الهی / شرط شفاعت (توحید) / شفاعت از آن خداست /
فرق اساسی شفاعت حق با شفاعت باطل / اشاره به سخنی از صدر
المتألّهین در باب شفاعت / توحید و توسلات / خلاصه‌ای از پاسخها به
ایرادها / بخش نهم : عمل خیر از غیر مسلمان / طرح بحث / داستان
یکی از دوستان که از مشاهده دختران تارک دنیا در بیمارستان جذامیان
مشهد به هیجان آمده بود / جنبه کلی بحث / ما کاری به حساب
اشخاص نداریم / داستان ام علاء در مرگ عثمان بن مظعون / دینی جز
اسلام پذیرفته نیست / تفکر خاص امثال " جبران خلیل جبران " و "
جرج جرداق " / درباره آزادی و تساوی ادیان / عمل صالح منهای ایمان
/ دو طرز تفکر افراطی و تفریطی / منطق سوم / نظریه روشنفکر مابان /
دلیل عقلی روشنفکر مابان / دلیل نقلی روشنفکر مابان / مقدسان
سختگیر / دلیل عقلی مقدس مابان / دلیل نقلی مقدس مابان / بحثی در
باره ارزش ایمان / آیا کفر مؤاخذه دارد ؟ / بحثی در باره مراتب تسلیم
/ . تسلیم تن . / تسلیم فکر . / تسلیم روح / شیطان فاقد کدام تسلیم بود
؟ / اسلام واقعی و اسلام منطقه‌ای / آیا کسانی مانند دکارت را می توان

کافر شمرد ؟ / اخلاص شرط قبول اعمال است / هر عملی دو بعد دارد ، بعد تاریخی و اجتماعی ، و دیگر بعد الهی و ملکوتی / ارزش نیت از نظر اسلام / نقد نظریه کسانی که برای فکر و نیت صرفا ارزش مقدمی قائلند / حسن " فعلی " و حسن " فاعلی " / سخنان رسول اکرم در باره نقش نیت / کیفیت یا کمیت ؟ / آیا حاتم بخشی علی علیه السلام ارزش کیفی داشت یا کمی ؟ / ایثار علی علیه السلام و خاندانش فقیر و یتیم و اسیر را بر خویشتن و نزول سوره " هل اتی " / سهم زبیده زن هارون از جاری ساختن نهر طائف به مکه / داستان بهلول و مسجد / نقش ایمان به خدا و ایمان به آخرت در بعد الهی و ملکوتی اعمال / جهان طبیعت ، سرزمین مساعدی است برای کشت و کار ، و هر کس هر بذری بیفشاند جهان همان را رویانیده و به او تحویل می دهد / آیا انگیزه ترحم برای بعد ملکوتی دادن به اعمال کافی است ؟ / روایاتی که دلالت می کند که نیکوکارهای مشرکان نیز در سرنوشتشان مؤثر است / آیا افرادی که در کارهای خویشتن صرفا انگیزه خیرخواهی و نیکوکاری دارند ، دارای نوعی توحید فطری هستند ؟ / نقش ایمان به نبوت و امامت در بعد ملکوتی اعمال / آفت زدگی / آفت زدگی اختصاص به اعمال کفار ندارد / آفت منت گذاری / آفت حسد / آفت جحود و ستیزه گری / داستان مرحوم سید حسین کوه کمری و شیخ مرتضی انصاری /

آفت بی تفاوتی در دفاع از حق / آفت عجب و ریای بعد از عمل / زیر
 صفر / قاصران و مستضعفان / امام صادق مردم را شش گروه می‌کند /
 داستان هاشم بن البرید و محمد بن مسلم و ابوالخطاب با امام صادق /
 زاویه دید حکمای اسلام / نظریه بوعلی / نظریه صدرالمتألهین / اشعاری
 از مرحوم آقا محمد رضا حکیم قمش‌ای / گناهان مسلمانان / آیا گناهان
 شیعیان بخشیده شده است؟! / حدیث "حب علی حسنة لا تضر معها
 سيئة" / مخالفت شدید ائمه اطهار با اندیشه بی‌بند و باری در شیعه /
 رسول اکرم و ائمه اطهار همواره به عمل دعوت می‌کرده‌اند / روایات
 وارده در این باب / شرایط تکوینی و شرایط قرار دادی / عذاب اهل
 ایمان به موجب گناهان / تخفیف عذاب از نیکوکاران بی‌ایمان / خلاصه
 و نتیجه این بخش /

علل گرایش به مادیگری

مقدمه : ماتریالیسم در ایران / تحولات روحی مؤلف / ماتریالیسم
 در جهان اسلام / شیوه‌های جدید تبلیغ ماتریالیسم در ایران / الف .
 تحریف شخصیتها : / حافظ / . حلاج / ب . تحریف آیات قرآن : /
 طرح مارکس برای مبارزه با مذهب / ماتریالیسم اغفال شده / تنها شرط
 لازم و کافی برای مفسر بودن! / منظور از تفسیر امام / تفسیر قرآن
 بدون آشنایی با شأن نزول آیات و تاریخ صدر اسلام / تفسیر "الذین

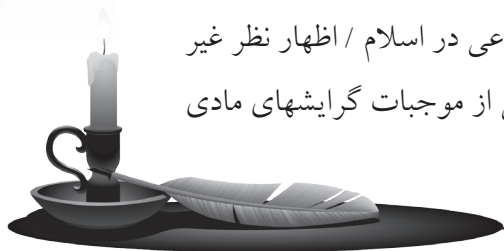

يؤمنون بالغيب " / تفسير " و باآخره هم يوقنون " / تفسير " و يقيمون
 الصلوه " / تفسير " خلود و جاودانگی " در قرآن / تفسير معنى " الله " /
 ماترياليسم / معانى مادىگرى / آیا انسان بالفطره الهى است يا مادى ؟ /
 سابقه تاريخى مادىگرى / مادىگرى در دوره اسلام / ماترياليسم در قرون
 جديد / نقش كليسا در گرايشهاى مادى / الف . نارسايى مفاهيم دينى
 كليسا : / . تصوير انسانى از خدا / . خدا از ديد اگوست كنت / . مقام
 الوهيت / . دوره‌هاى سه گانه اگوست كنت / ب . خشونت‌هاى كليسا : /
 . سلب آزادى عقیده و دادگاه تفتيش عقايد / . جنائت به عنوان مبارزه
 با جادوگرى / نارسايى مفاهيم فلسفى غرب / مشکل علت نخستين /
 سخن هگل در علت نخستين به تقرير فلسفه اسلامى / ريشه ضعف
 فلسفه غرب در اين مسأله / بنا به اصالت وجود ، ذات اشياء همان وجود
 آنهاست / بنا به اصالت وجود ، حقيقت هستى مساوى است با وجود
 ذاتى / فرق " دليل " و " علت " در فلسفه هگل / وحدت " ذهن " و "
 عين " در فلسفه هگل / بى پايگى اصول هگل / ريشه نيازمندى اشياء
 به علت : / نظر متكلمين : حدوث ، مناط نيازمندى به علت است / نظر
 فلاسفه قبل از ملا صدرا : امکان ذاتى ملاک نيازمندى به علت است /
 نظر صدرالمآلهين : تشكيك در مراتب وجود / جمع بندى اين مبحث
 / نظر راسل در اين مسأله / توحيد و تكامل / متضاد پنداشتن نظريه

تکامل با وجود خدا / پاسخ به فرض فوق / نتیجه مورد نظر قرآن از ذکر داستان آدم / به فرض ضدیت نظر به تکامل با ماوراء الطبیعه این نظریه ضد دین است نه ضد خدا / تقریر ضدیت نظریه تکامل با وجود خدا / اصل تکامل ، برعکس بیش از پیش وجود رابطه غائی بین موجودات را بیان می کند / آیا علم ازلی الهی و مشیت و اراده مطلق و ازلی مخالف نظریه تکامل است ؟ / ازلیت ماده / خدا یا آزادی ؟ / تصادف ، خدا ، علیت / اصل علیت مخالف با وجود خدا ! / مفهوم آفرینش : / آفرینش یا تحصیل حاصل است و یا تناقض ؟ / فرق میان جعل بسیط و مرکب / قانون دوم ترمودینامیک و مشکل راسل / قانون علیت قانون تجربی نیست / برهان نظم : / انتقادات دیوید هیوم بر برهان نظم / خلاصه نظریات هیوم در تقریر و انتقاد از برهان نظم / بررسی ایرادهای هیوم / آیا برهان نظم یک برهان تجربی است ؟ / اشتباه هیوم در اینکه برهان نظم از قبیل یافتن شباهت میان جهان و مصنوعات انسان است / فرق صنع بشری با صنع خداوند / اشتباه هیوم در اینکه برهان نظم را برهان اثبات همه صفات کمال الهی پنداشته است / اشتباه دیگر هیوم در کاربرد برهان نظم / نارسایی مفاهیم اجتماعی و سیاسی / خدا پشتوانه استبداد سیاسی / آزادی سیاسی و اجتماعی در اسلام / اظهار نظر غیر متخصص / ضعف منطقی افراد ناوارد ، یکی از موجبات گرایشهای مادی

خداپرستی یا زندگی؟! / بدبختی در دنیا یا آخرت؟! / محیط اخلاقی
و اجتماعی نامساعد / رابطه مادیت اخلاقی با مادیگری اعتقادی و به
عکس / سنگر قهرمانی و پرخاشگری / رسالت و نقش اجتماعی پیامبران
و مؤمنین در قرآن / روحیه عافیت طلبی در مدعیان پیشوایی دینی /
مفهوم تقیه / کسب اعتبار ماتریالیسم از سوسیالیسم / نتیجه این بررسی
/ روشنفکری در الهیات / پیوند مسائل الهی با مسائل اجتماعی و سیاسی

علوم اسلامی (سه جلد)

پیشگفتار / درس اول : مقدمه : مقصود از علوم اسلامی چیست ؟ /
بخش اول : منطق / درس دوم : علم منطق / تعریف منطق / فایده منطق
/ خطای ذهن / درس سوم : موضوع منطق / درس چهارم : تصور و
تصدیق / علم و ادراک / ضروری و نظری / درس پنجم : کلی و جزئی
/ نسب اربعه / کلیات خمس / درس ششم : حدود و تعریفات / سؤاها
/ حد و رسم / درس هفتم : بخش تصدیقات - قضایا / درس هشتم :
تقسیمات قضایا / حملیه و شرطیه / موجبه و سالبه / قضیه محصوره و
غیر محصوره / درس نهم : احکام قضایا / درس دهم : تناقض - عکس
/ اصل تناقض / عکس / درس یازدهم : قیاس / قیاس چیست ؟ / درس
دوازدهم : اقسام قیاس / قیاس استثنائی / قیاس اقتراعی / شکل اول /
شرایط شکل اول / شکل دوم / شکل سوم و شرایط آن / شکل چهارم و

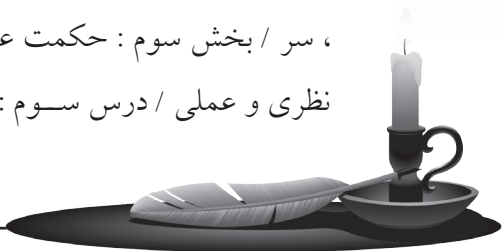

شرایط آن / درس سیزدهم : ارزش قیاس / دو نوع ارزش / تعریف فکر
/ درس چهاردهم : ارزش قیاس / مفید یا غیر مفید بودن منطق / درس
پانزدهم : ارزش قیاس / درس شانزدهم : صناعات خمس / بخش دوم
: فلسفه / درس اول : فلسفه چیست ؟ / تعریف لفظی و تعریف معنوی
/ لغت فلسفه / فلسفه حقیقی یا علم اعلی / درس دوم : فلسفه چیست
؟ / ما بعدالطبیعه ، متافیزیک / فلسفه در عصر جدید / جدا شدن علوم
از فلسفه / درس سوم : فلسفه اشراق و فلسفه مشاء / درس چهارم :
روشهای فکری اسلامی / درس پنجم : حکمت متعالیه / نظری کلی به
فلسفه‌ها و حکمتها / درس ششم : مسائل فلسفه / وجود و ماهیت /
درس هفتم : عینی و ذهنی / حقیقت و خطا / درس هشتم : حادث و
قدیم / متغیر و ثابت / درس نهم : علت و معلول / درس دهم : وجوب
و امکان و امتناع / عنوان صفحه / مقدمه / بخش اول : کلام / درس
اول : علم کلام / آغاز علم کلام / تحقیق یا تقلید / اولین مسأله / کلام
عقلی و کلام نقلی / درس دوم : تعریف و موضوع علم کلام / نامگذاری
/ مذاهب و فرق کلامی / درس سوم : معتزله / اصول عقائد معتزله /
توحید / درس چهارم : معتزله / اصل عدل / وعد و وعید / منزله بین
المنزلتین / امر به معروف و نهی از منکر / درس پنجم : معتزله / افکار و
آراء معتزله / طبیعیات / مسائل انسان / مسائل اجتماعی و سیاسی / سیر

تحویلی و تاریخی / درس ششم : اشاعره / عقائد اشاعره / درس هفتم
 شیعه / پیدایش و تکامل کلام در شیعه / درس هشتم : شیعه / عقائد
 و آراء شیعه : / توحید / عدل / اختیار و آزادی / حسن و قبح
 ذاتی / لطف و انتخاب اصلح / اصالت و استقلال و حجیت عقل /
 غرض و هدف در فعل حق / بداء / رؤیت خداوند / ایمان فاسق /
 عصمت انبیاء / مغفرت و شفاعت / بخش دوم : عرفان / درس اول
 : عرفان و تصوف / عرفان عملی / درس دوم : عرفان نظری / عرفان
 و اسلام / شریعت ، طریقت ، حقیقت / درس سوم : مایه‌های عرفان
 اسلامی / درس چهارم : تاریخچه مختصر / عرفای قرن اول / عرفای
 قرن دوم / عرفای قرن سوم / درسهای پنجم و ششم : تاریخچه مختصر
 / عرفای قرن چهارم / عرفای قرن پنجم / عرفای قرن ششم / عرفای قرن
 هفتم / عرفای قرن هشتم / عرفای قرن نهم / درسهای هفتم و هشتم و
 نهم : منازل و مقامات / تعریف / هدف عارف / اولین منزل / تمرین و
 ریاضت / درس دهم : اصطلاحات / وقت / و . حال و مقام / و . قبض
 و بسط / و . جمع و فرق / و . غیبت و حضور / و و . ذوق ، شرب
 ، ری ، سکر / و و . محو ، محق ، صحو / خواطر / و و . قلب ، روح
 ، سر / بخش سوم : حکمت عملی / درس اول و دوم : تعریف حکمت
 نظری و عملی / درس سوم : علم اخلاق / معیار درستی و نادرستی در

اخلاق / درس چهارم : نظریه افلاطون / درس پنجم : نظریه ارسطو /
نظریه کلیون / نظریه شکاکان / درس ششم : نظریه اپیکوریان / درس
هفتم : نظریه رواقیان / درس هشتم : نظریات جدید / نظریه کانت /
فهرست مطالب / عنوان صفحه / پیشگفتار / بخش اول : اصول فقه /
درس اول : مقدمه / اصول فقه / درس دوم : منابع فقه / قرآن / سنت /
اجماع / عقل / درس سوم : تاریخچه مختصر / درس چهارم : مسائل
علم اصول / حجیت ظواهر کتاب / ظواهر سنت / خبر واحد / تعادل
و تراجیح / درس پنجم : مسائل مشترک کتاب و سنت / مبحث اوامر /
مبحث نواهی / مبحث عام و خاص / مطلق و مقید / مبحث مفاهیم /
مجمل و مبین / ناسخ و منسوخ / درس ششم : اجماع و عقل / اجماع
/ اجماع محصل و اجماع منقول / عقل / درس هفتم : اصول عملیه /
چهار اصل عملی / بخش دوم : فقه / درس اول : علم فقه / کلمه فقه
در قرآن و حدیث / کلمه فقه در اصطلاح علماء / حکم تکلیفی و حکم
وضعی / تعبدی و توصلی / عینی و کفائی / تعیینی و تخییری / نفسی
و مقدمی / درس دوم : تاریخچه فقه و فقهاء / فقهاء شیعه / درس سوم
: تاریخچه فقه و فقهاء / درس چهارم : تاریخچه فقه و فقهاء / درس
پنجم : تاریخچه فقه و فقهاء / خلاصه و بررسی / درس ششم : ابواب و
رؤوس مسائل فقه : عبادات / درس هفتم : ابواب و رؤوس مسائل فقه

: عقود / درس هشتم : ابواب و رؤوس مسائل فقه : ایقاعات / درس
نهم و دهم : ابواب و رؤوس مسائل فقه : احکام / درس یازدهم : تنوع
مسائل فقه / تقسیمات /

توحید

پیشگفتار / مقدمات / طرح مسأله / آیا وجود خدا اثبات پذیر است
؟ / راههای اثبات وجود خدا / راه فطرت / راه روانی یا فطری / نظر
فلاسفه و روان‌شناسان جدید / تقویت حس خداجویی / راه عملی
یا شبه فلسفی / راههای علمی و شبه فلسفی / الف . برهان نظم /
نظم عالم / نظم ناشی از علت غایی / تصادف و نظام علیت غایی /
تقریر دیگر برهان نظم / برهان هدایت / جبر علیت / ب . راه هدایت
موجودات / خلاصه تقریر برهان نظم / تفکیک اصل انتظام از اصل
هدایت / نظم ، خلق و هدایت در قرآن / اصل " انطباق با محیط " /
مثال بوعلی / اصل " ترمیم ساختمان " / هدایت در جمادات / هدایت
در حیوان و انسان / علت غایی از نظر مادیون و الهیون / مناط وجود
علت غایی / ماده ابتکار ندارد / در موجودات ذی حیات ، ابتکار و
انتخاب وجود دارد / نمونه‌هایی از هدایت‌های مرموز در حیوانات /
هدایتها و الهامات اخلاقی در انسان / علم اشراقی / " حد وسط " در
استدلال منطقی / " الهام " عاملی دیگر در پیدایش معلومات / " الهام

"از دیدگاه علمای جدید / "الهام" در عالم اسلام / رؤیا و خواب دیدن / ارزش درمانی خارج کردن خاطرات گذشته / ضمیر خودآگاه و ناخودآگاه / رؤیا، تجلی اسرار مکتوم / رؤیاها و رابطه آن با حوادث آینده / تعبیر خواب در قرآن / ج. راه خلقت / حدوث و قدم عالم / اختلاف نظر حکمای الهی و متکلمین / تلازم اعتقاد به خدا و حدوث زمانی عالم در افکار اروپاییها / نظر قرآن در باب حدوث عالم / خلقت "آدم" در قرآن / تغییر شکل یا پیدایش؟ / طرح یک ابهام در زمینه بقای ماده و انرژی / حرکت جوهری / پیدایش عالم و حرکت جوهری / ماهیت انرژی چیست؟ / خلقت و حدوث زمانی / بقای ماده و انرژی در نظریه لاوازیه / طرح دو ابهام / راههای عقلانی و فلسفی / برهان "محرک اول" / خدشه‌ای بر برهان "محرک اول" / برهان "سینوی" / نظام عالم نظام ضرورت است / براهین فلسفی، مکمل راه نظم و فطرت / عدم توانایی علم در اثبات وجود خدا / برهان وجودی / فرضیه دکارت / سخن کانت در رد "برهان وجودی" / اصالت وجود / مسأله "خیر و شر" / پاسخ به شبهات / توحید و تکامل / دو فرضیه درباره پیدایش انواع / نظریه "تبدل انواع" / نظریه "خلقت" / نظریه "ثبات انواع براساس قدمت انواع" / نظریه گروهی از حکما درباره پیدایش انواع / بررسی نظریات فوق / نظریه لامارک درباره پیدایش انواع / نظریه

" انطباق با محیط " / نقد نظریه لامارک / نظریه داروین و دلیل الهیون / آغاز فکر داروین / نظریه مالتوس / انتقال خصوصیات ممتاز از طریق وراثت / نظریه مالتوس و حکیمانه بودن خلقت / عامل مجهول یا قوه فعاله ماوراء الطبیعی / راز تکامل / تاریخچه فرضیه تکامل جانداران / توحید و مسأله شرور / بدیها و بی‌نظمی‌ها در عالم / طرح مسأله " شرور " و استدلال " ثنویه " / طرح مسأله " شرور " از جنبه عدل مبدأ عالم / تحلیل ماهیت " شرور " / رفع اشکال " ثنویت " / تفکیک ناپذیری خیرات و شرور / اداره عالم براساس قانون کلی / غلبه خیر بر شر در نظام عالم / شباهت مراتب هستی با مراتب اعداد / شرور ، مقدمه خیرات / نوع اول از شرور : فناها / تلقی صحیح از مرگ و نیستی / نوع دوم از شرور : تفاوتها و تبعیضها / ضرورت تفاوتها در نظام کلی عالم / نوع سوم از شرور : سختیها و شداید / خدا ، خالق خوبیها و بدیها / اختلاف ، نه تبعیض / راز اختلافها و تفاوتها / راز خلقت آدم در قرآن / حیات و موت ، برای حسن عمل / فواید مصائب و سختیها / آزمایش انسانها / فلسفه اصلی امتحان و آزمایش / " شیطان " از نظر قرآن / ضرورت وجود شیطان از نظر نظام کلی عالم /

نبوت

مقدمه / راههای اثبات نبوت / " نبی " و " رسول " / نیاز به رسالت

/ وحی / نظریه عوامانه / نظریه روشنفکرانه / نظریه سوم / پرسش و پاسخ / سبک کلامی در اثبات نبوت / سبک فلسفی / راه دیگر در اثبات نبوت / نقد نظر مهندس بازرگان / پرسش و پاسخ / پایه استدلال حکما / ریشه قرآنی بیان حکمای اسلام / وحی / موارد استعمال وحی در قرآن (نظر اقبال درباره وحی) / وحی انبیاء / پرسش و پاسخ / مشخصات وحی انبیاء: / درونی بودن / معلم داشتن / استشعار / ادراک واسطه وحی / فرضیه حکمای اسلام درباره وحی / نزول چیست؟ / پرسش و پاسخ / معجزه / معجزه چیست؟ / نظریات درباره معجزه / نظریه تأویل / نظریه اشاعره / نظریه سوم / پرسش و پاسخ / توضیح نظر اشاعره / اشکال معجزه از طریق فلسفه است نه علم / نقد نظر اشاعره / نظر علامه طباطبائی (ره) / معجزه حکومت یک قانون بر قانون دیگر است / دو نظریه درباره معجزه: / معجزه فعل مستقیم خدا است / معجزه فعل پیغمبر است به اذن خدا / آیاتی که گروه دوم به آنها استناد کرده اند / نظر علامه طباطبائی (ره) / پرسش و پاسخ / درمان روانی / داستان درمان امیر سامانی / خواب مصنوعی و کشف شعور باطن / داستان دکتر معین / داستان حاج شیخ حسن علی اصفهانی / نمونه دیگر / شاهدی از قرآن / گوستاو لوبون و خواب مصنوعی / احضار ارواح / پرسش و پاسخ / دو نظریه درباره روح / سخن بوعلی / جهان ملکوت /

سلیمان و ملکه یمن / توأم بودن علم و قدرت / خلاصه بحث / مکاشفه
مرحوم آقا سید جمال گلپایگانی / پایه معجزه : تقوا / پرسش و پاسخ
/ اعجاز قرآن / نبوت عامه و نبوت خاصه / تحدی قرآن / مزایای قرآن
بر معجزات دیگر : / . از نوع سخن بودن / . قابلیت بقا / اهیت ادعای
قرآن / فصاحت و بلاغت / قرآن و تعبیر شاعرانه / قرآن و تشبیهات /
مقایسه قرآن و نهج البلاغه از نظر فصاحت / پرسش و پاسخ / داستان
قرآن درباره ولید بن مغیره / اعجاز قرآن از جنبه علمی و فکری /
سخن پیغمبر اکرم درباره قرآن / سبک بیان قرآن / معارضین قرآن /
آهنگ پذیری قرآن / سخن طه حسین / حلاوت قرآن / پرسش و پاسخ /
فصاحت قرآن با توجه به موضوعات آن / قرآن و " منطق " / منشأهای
خطای ذهن از نظر قرآن / . پیروی از ظن و گمان / . تقلید از گذشتگان
/ . سرعت در قضاوت / . هوای نفس / . پیروی از کبراء / اعجاز قرآن
از نظر بیان توحید و معارف ربوبی / تنزیهات خدا در قرآن / توصیفات
خدا به عظمت و جلال در قرآن / پرسش و پاسخ / قرآن خدا را به
زیباترین وجه توصیف کرده است / نمونه‌ای از عشق به خدای قرآن /
رابطه انسان و خدا در قرآن / وجدان اخلاقی از نظر قرآن / منطقی‌ترین
بیان برای خداشناسی در قرآن / پرسش و پاسخ /

معاد

مقدمه / کلیاتی درباره مسأله معاد / معاد ، جزء اصول دین / استدلالهای قرآن بر معاد / پیوستگی زندگی دنیا و آخرت / تعبیر قرآن / تفسیرهای گوناگون درباره معاد : / . اعاده معدوم / . عود ارواح به اجساد / . عود ارواح به خداوند / . عود ارواح به خداوند با کیفیت جسمانی / . تجدید حیات مادی دنیا به شکل دیگر / پرسش و پاسخ / ماهیت مرگ از نظر قرآن / قطعیت قیامت کبری از نظر قرآن / فاصله مردن تا قیامت / تعبیر قرآن درباره مرگ / حیات پس از مرگ / مکالمه میان فرشتگان و مردگان / مؤمن آل یاسین / برزخ / دسته‌بندی انسانها / مردن ، یک امر وجودی / دنیا ، برزخ ، قیامت / مسأله روح در قرآن / اشکال کافران و پاسخ قرآن / پرسش و پاسخ / عبث نبودن خلقت در آیات قرآن / کلام حضرت علی (ع) / استدلالهای قرآن در مورد قیامت / تفاوت لعب با باطل / بیان اهل کلام / نقد بیان اهل کلام / معنای عبث نبودن خلقت / بیان دیگر / پرسش و پاسخ / غایت فاعل / غایت فعل / هدفدار بودن خلقت / پرسش و پاسخ / مسأله روح / اثبات روح در نهج البلاغه / انکار روح در کتاب راه طی شده / طرح دو سؤال / آیا مسأله روح یک فکر یونانی است ؟ / عقیده حکمای اسلامی درباره روح / پرسش و پاسخ / " روح " در قرآن / تعریف شیء به علل درونی یا بیرونی / تعریف ناپذیر بودن

خدا / تعریف روح به خدا / " امر " در قرآن / وجهه خلقی و وجهه
امری انسان / روح ، وجهه امری انسان / ریشه‌های علمی فکر روح / "
قوه " در ذی حیات‌ها / ماده و انرژی در کتاب ذره بی‌انتها / پرسش و
پاسخ / نقد نظریه " ماده و انرژی " در کتاب " ذره بی‌انتها " / نظریه "
ماده و انرژی " و دخالت عنصر سوم / تکامل موجودات زنده / پیدایش
انسان / انطباق با محیط / مسأله جهش / خصوصیات انسان / ظرفیت
علمی انسان و مسأله تجرد روح / ظرفیت آرزویی انسان و مسأله تجرد
روح / انسان طالب کمال مطلق است / پرسش و پاسخ / بیانات مهندس
بازرگان / پاسخ استاد / مسأله تکامل / تکامل تدریجی حیات / تکامل
انواع ، یک نظریه توحیدی / نظریات مختلف درباره معاد / معاد از نظر
ملا صدرا / پرسش و پاسخ / بقای شخصیت در قیامت / دو نوع جهان /
جهان اسباب و مسببات و جهان حکومت اراده / دار تکلیف و دار جزا
/ تجسم اعمال / بقای ماده و زندگی جسمانی / بقای شخصیت / نقد
نظرات مهندس بازرگان / پرسش و پاسخ / فرق شخص و شخصیت
/ بقای روح ، ملاک تشخیص انسان / نظریه مقابل : انسان به منزله یک
دستگاه / " من " در سخن دکارت / نقد نظریات مهندس بازرگان /
توضیحات مهندس بازرگان /

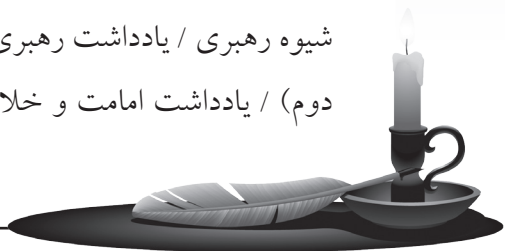

امامت و رهبری

پیشگفتار / به عنوان مقدمه : / الف : مقدمه کتاب خلافت و ولایت - با حذف مطالب متناسب با آن کتاب / ب : گزیده‌ای از یادداشتها : / امامت و منطق دیالکتیک / امامت - حفظ دین / امامت - رهبری / فرق رهنمایی و رهبری / امامت ائمه اطهار علیهم السلام - حدیث ثقلین / امامت - حدیث ثقلین / امامت / جلسه اول : معانی و مراتب امامت / معنی امام / شئون رسول اکرم / امامت به معنی رهبری اجتماع / امامت به معنی مرجعیت دینی / امامت به معنی ولایت / حدیثی در باب امامت / امامت در قرآن / جلسه دوم : امامت و بیان دین بعد از پیغمبر (ص) / طرح غلط مسئله / حکومت یکی از شاخه‌های امامت است / امام جانشین پیغمبر است در بیان دین / حدیث ثقلین و مسئله عصمت ائمه علیهم السلام / منع کتابت حدیث / استفاده از قیاس / قیاس از نظر شیعه / با وجود معصوم جای انتخاب نیست / مسئله ولایت معنوی / اهمیت حدیث ثقلین / حدیث غدیر / جلسه سوم : بررسی کلامی مسئله امامت / تعریف امامت / دلیل عقلی شیعه در باب امامت / امام یعنی کارشناس امر دین / مسئله عصمت / مسئله تنصیص / بررسی نصوصی از رسول اکرم که ناظر بر امامت علی (ع) است / داستان یوم الانذار / داستان ملاقات رئیس قبیله با پیغمبر اکرم / حدیث غدیر و تواتر آن / حدیث

منزلت / پرسش و پاسخ / جلسه چهارم : آیه الیوم یئس . . . و مسئله امامت / بررسی آیه الیوم یئس . . . / فرق اکمال و اتمام / مقصود از " الیوم " کدام روز است ؟ / نظریات مختلف درباره مقصود از " الیوم " : / - روز بعثت / - روز فتح مکه / - روز قرائت سوره براءت به وسیله امیر المؤمنین در منی / بیان شیعه : / - از جنبه تاریخی / - از جنبه قرائن موجود در آیه / محکّمات و متشابهات / پرسش و پاسخ / جلسه پنجم : امامت در قرآن / وضع خاص آیاتی که درباره اهل بیت است / آیه تطهیر / نمونه دیگر : آیه الیوم اکملت . . . / رمز این مسئله / شواهد تاریخی / آیه انما ولیکم الله . . . / سخن عرفا / امامت در شیعه مفهومی است نظیر نبوت / امامت در ذریه ابراهیم (ع) / ابراهیم (ع) در معرض آزمایشها : / دستور مهاجرت به حجاز / فرمان ذبح فرزند / امامت عهد خداست / آیه دیگر / مقصود از ظالم چیست ؟ / پرسش و پاسخ / جلسه ششم : امامت از دیدگاه ائمه اطهار علیهم السلام / انسان چگونه موجودی است ؟ / اولین انسان در قرآن / روایتی از امام صادق (ع) / زید بن علی و مسئله امامت / حدیث دیگری از امام صادق (ع) / روایتی از حضرت رضا (ع) / نتیجه / پرسش و پاسخ / یادداشتها / یادداشت رهبری و مدیریت / شیوه رهبری / یادداشت رهبری در اسلام / رهبری و مدیریت (یادداشت دوم) / یادداشت امامت و خلافت /

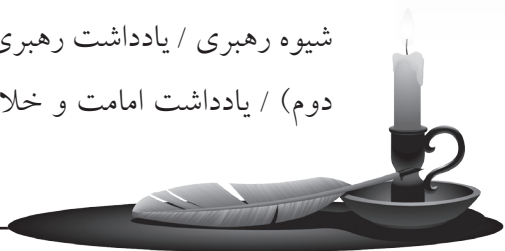

قیام و انقلاب مهدی

پیشگفتار / به عنوان مقدمه : / الف : مقدمه کتاب خلافت و ولایت - با حذف مطالب متناسب با آن کتاب / ب : گزیده‌ای از یادداشتها : / امامت و منطق دیالکتیک / امامت - حفظ دین / امامت - رهبری / فرق رهنمایی و رهبری / امامت ائمه اطهار علیهم السلام - حدیث ثقلین / امامت - حدیث ثقلین / امامت / جلسه اول : معانی و مراتب امامت / معنی امام / شئون رسول اکرم / امامت به معنی رهبری اجتماع / امامت به معنی مرجعیت دینی / امامت به معنی ولایت / حدیثی در باب امامت / امامت در قرآن / جلسه دوم : امامت و بیان دین بعد از پیغمبر (ص) / طرح غلط مسئله / حکومت یکی از شاخه‌های امامت است / امام جانشین پیغمبر است در بیان دین / حدیث ثقلین و مسئله عصمت ائمه علیهم السلام / منع کتابت حدیث / استفاده از قیاس / قیاس از نظر شیعه / با وجود معصوم جای انتخاب نیست / مسئله ولایت معنوی / اهمیت حدیث ثقلین / حدیث غدیر / جلسه سوم : بررسی کلامی مسئله امامت / تعریف امامت / دلیل عقلی شیعه در باب امامت / امام یعنی کارشناس امر دین / مسئله عصمت / مسئله تنصیص / بررسی نصوصی از رسول اکرم که ناظر بر امامت علی (ع) است / داستان یوم الانذار / داستان ملاقات رئیس قبیله با پیغمبر اکرم / حدیث غدیر و تواتر آن / حدیث

منزلت / پرسش و پاسخ / جلسه چهارم : آیه الیوم یئس . . . و مسئله
امامت / بررسی آیه الیوم یئس . . . / فرق اکمال و اتمام / مقصود از "
الیوم " کدام روز است ؟ / نظریات مختلف درباره مقصود از " الیوم " :
/ - روز بعثت / - روز فتح مکه / - روز قرائت سوره براءت به وسیله
امیر المؤمنین در منی / بیان شیعه : / - از جنبه تاریخی / - از جنبه قرائن
موجود در آیه / محکّمات و متشابهات / پرسش و پاسخ / جلسه پنجم :
امامت در قرآن / وضع خاص آیاتی که درباره اهل بیت است / آیه تطهیر
/ نمونه دیگر : آیه الیوم اکملت . . . / رمز این مسئله / شواهد تاریخی /
آیه انما ولیکم الله . . . / سخن عرفا / امامت در شیعه مفهومی است نظیر
نبوت / امامت در ذریه ابراهیم (ع) / ابراهیم (ع) در معرض آزمایشها : /
دستور مهاجرت به حجاز / فرمان ذبح فرزند / امامت عهد خداست / آیه
دیگر / مقصود از ظالم چیست ؟ / پرسش و پاسخ / جلسه ششم : امامت
از دیدگاه ائمه اطهار علیهم السلام / انسان چگونه موجودی است ؟ /
اولین انسان در قرآن / روایتی از امام صادق (ع) / زید بن علی و مسئله
امامت / حدیث دیگری از امام صادق (ع) / روایتی از حضرت رضا (ع)
/ نتیجه / پرسش و پاسخ / یادداشتها / یادداشت رهبری و مدیریت /
شیوه رهبری / یادداشت رهبری در اسلام / رهبری و مدیریت (یادداشت
دوم) / یادداشت امامت و خلافت /

نظام اقتصادی اسلام

پیشگفتار / مقدمه / الف . نظری به اقتصاد اسلامی / دوگونه پیوند اسلام با اقتصاد / نظر اسلام راجع به ثروت / ب . اقتصاد سالم / بخش اول : تعریف اقتصاد و مفاهیم اقتصادی / اقتصاد چیست ؟ / روابط اقتصادی فرع بر روابط اجتماعی یعنی اشتراک مساعی و تقسیم کار و وظیفه است و فرع بر محدودیت امور معاشی است / تولید / حیوان و وسائل معاش خود را به صورت آماده‌ای از طبیعت دریافت می‌کند به خلاف انسان که نیازمند به کار و تولید است ، و چون زندگی بشر اجتماعی است قهرا به کار و تولید و همچنین تقسیم و توزیع نیازمند است و اقتصاد برنامه‌ای ضرورت پیدا می‌کند / دو نوع رابطه / روابط اقتصادی از طرفی مربوط است به وظیفه و کار و تولید ، و از طرفی به حق و بهره و تقسیم / کار با ارزش منحصر به کار تولیدی و کاری که از حاجت اقتصادی برخیزد نیست / ارزش کار منحصر به کارهای تولیدی نیست / اقتصاد طبیعی و اقتصاد برنامه‌ای / روابط اقتصادی طبیعی و روابط اقتصادی قانونی و برنامه‌ای و اعتباری / تأثیر روابط طبیعی و روابط قراردادی در یکدیگر / آیا روابط حقوقی و قراردادی صد در صد تابع روابط اقتصادی طبیعی است ؟ / مقدار تبعیت قوانین از تکامل ابزار تولید / تأثیر متقابل روابط طبیعی و روابط اعتباری در یکدیگر و مسأله

اصالت حقوق طبیعی / مبادله / پول / ارزش / مراحل زندگی اجتماعی و اقتصادی / علم اقتصاد / دو نوع علم اقتصاد ، و یا علم اقتصاد و فلسفه اقتصاد ، و یا اقتصاد طبیعی و اقتصاد برنامه‌ای / تعریف افکار اقتصادی از نظر فلسفه اقتصادی / ثروت یا مال / معنی ثروت یا مال / فرق مال و ملک / عوامل تولید ثروت / بخش دوم : مالکیت از نظر فلسفی / اصل مالکیت در غریزه بشر و حیوان / مالکیت در مواد عمومی و محصولات طبیعت / اصل غایت / محصولات طبیعت و کار / حق عمومی در اموال شخصی / اسراف و تبذیر / انسان به مقدار کاری که روی شیء صورت گرفته مالک آن شیء است / محصولات کار فقط / حق اجتماع بر انسان و بر کار او / حق الهی / مقدار و حد حق اجتماع در کار فرد / تفاوت طبیعی افراد / شرکت دادن افراد بالاجبار در کار یکدیگر و همچنین منع افراد از کار بیشتر ظلم است / اشتراک در منابع و سرمایه‌ها غیر از اشتراک در کار است / حدود اشتراکیت اسلامی / بخش سوم : ارزش / لغت ارزش / علت ارزش و تفاوت ارزشها چیست ؟ / مالکیت اعیان و مالکیت منافع / مال منحصر است به اعیان / دو شرط ارزش : مفید بودن ، قابل اختصاص بودن / رایگان نبودن شرط نیست / آیا کار ملاک ارزش است ؟ / تنها کار مولد ارزش نیست / کار منشأ مالکیت است نه مالکیت و ارزش / آیا تعیین و تحدید قیمتها در اقتصاد مبادله‌ای صد در صد از

اختیار افراد خارج است ؟ / ممکن است اقتصاد آزاد و مبادله ای باشد ولی دولت در اثر نظارت بر تولید و مصرف عامل تعیین قیمتها باشد / چرا نوسان قیمت یک چیز از حدود معینی تجاوز نمی کند ؟ / علت تفاوت اشیاء در قیمت چیست ؟ / نوسان قیمت از نظر اقتصاد اخلاقی / لزوم نظارت بر قیمتها / انتقاد بر فرضیه کار اجتماعاً لازم / آیا ارزش کار ذاتی است ؟ / آیا زمان کار مقیاس سنجش کار است ؟ / اسکناس و مسأله ارزش / فلسفه حرمت ربای معاملی / ربای معاملی و ربای قرضی از لحاظ فلسفه متفاوت می باشند / اشکالات فقهی و اسلامی که مطابق نظر " ارزش = کار " پیش می آید / فروش به زیادتر از قیمت واقعی و مال الاجاره بیشتر از قیمت اصلی / اشکال ارزش اضافی در مطلق خرید و فروشها و اجاره بهاها / کار مجسم عقیم نیست / مثل " کارفرما کار می کند و کد بانو لاف می زند " / منشأ فایده بودن بجای مولد کار بودن / تأثیر مدت در افزایش حجم سرمایه / اگر ارزش مساوی کار ، و کار مجسم غیر مولد و هم افزایش ناپذیر در زمان باشد سرمایه داری قابل توجیه نیست / بخش چهارم : ارزش اضافی / بازرگان قادر است بازار مصنوعی ایجاد کند / بخش پنجم : سرمایه داری و سوسیالیسم از دیدگاه اسلام / نظریه " کار = ارزش " یک نظریه ضد کارگری است / سازمان و همچنین مدیریت مولد ارزش است / زمان احیاناً مولد ارزش است حتی

در طبیعت مرده / منشأ ارزش ، مفید بودن به علاوه نادر الوجود بودن و قابلیت انحصار است و درجه ارزش مربوط به عرضه و تقاضاست / آیا اضافه ارزش از مشخصات کاپیتالیزم جدید است ؟ / آیا قدرت ایجاد ارزش هر چیز معادل است با ارزش خود آن چیز یانه ؟ / ریشه اضافه ارزش در تکنیک و صنعت است / مشخص اصلی سرمایه داری / ماشین اصلی سرمایه داری / ماشین انسان فلزی است / ماشین برده مشروع اجتماع بشری است / ماشین سرمایه متغیرتر از نیروی کار است / ماشین مظهر فکر و اراده و نیروی غیرمستقیم انسان است / سوسیالیسم واژگونه / مارکسیسم از بیان دلیل برای اینکه سرمایه باید به اجتماع تعلق بگیرد عاجز است / یا مارکس اصل " ارزش = کار " را علیه سرمایه داری به کار برد ؟ / شعارهای مارکس با اصول منطق مارکس دوتاست / نبوغ و ابتکار به کار ارزش می دهد / انحصاری کردن بازارها به سود افراد ، نامشروع است / سود بازرگانی از راه استثمار مصرف کننده نامشروع است / بر خلاف نظر سوسیالیستها ، فروشها همواره به قیمت واقعی نیست و استثمار تنها در ناحیه تولید کننده نیست / منبع اصلی سرمایه داری جدید ماشین است و لهذا نامشروع است / مرز اشتراک اسلام و سوسیالیسم / اشتراکیت کار / اصل " کار به قدر استعداد و خرج به قدر احتیاج " / اشتراکیت سرمایه های عمومی / اسلام کار بالا اشتراک اجباری

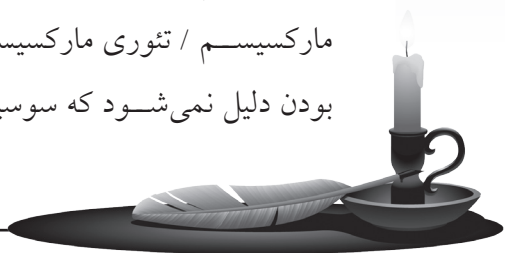

را نمی پذیرد / آیا مشخص اصلی سوسیالیسم مالکیت جمعی سرمایه است یا مالکیت جمعی کار ؟ / شرکت از نظر فقه اسلام / بخش ششم : رساله‌های اقتصادی / مالکیت زمین از نظر اسلام انفال / مالکیت فردی / مسأله ارث / از نظر سوسیالیستها ارث ، پدر سرمایه داری است / ارث نتیجه منطقی مالکیت است / ارث سبب تقویت روابط خانوادگی و ارتباط نسلها - یعنی پدران و فرزندان و خویشاوندان - می‌شود / ارث عامل بزرگی است برای تشویق افراد اجتماع که به نفع اجتماع کار کنند / ادله سوسیالیستها بر عدم صحت ارث : / ارث چون موجب قطع رابطه کار و مالکیت است خلاف عدالت است / ملک فرد در عین حال ملک اجتماع هم هست / ارث موجب اختلاف و دشمنی افراد خانواده می‌گردد / اسراف ، تصرف در حق غیر است بدون مجوز / سوسیالیسم / مبنای سوسیالیستی نظرات مارکس / جنبه مشترک انواع سوسیالیسم / تعریف سوسیالیسم به وسیله برتراند راسل / سوسیالیسم به عنوان عکس العمل بیدادگریها و به عنوان شکل تاریخی مشخص اجتماع / فلسفه تاریخ / مفهوم سوم سوسیالیسم / پیشروان سوسیالیسم / سوسیالیسم به معنی فریادی از درد / جبر تاریخ / دو نوع بحث درباره سوسیالیسم / چگونه سوسیالیسم علم می‌شود ؟ / عامل روح عدالتخواهی به عنوان یک عامل تاریخی / سوسیالیسم از چه نظر باید علم شمرده

شود؟ / علم توصیفی و علم دستوری / ایراد به جبر تاریخ به شکلی که مارکسیستها ادعا کرده‌اند در مورد سوسیالیسم / نقض جبر تاریخی اقتصادی مارکسیستی / سوسیالیسم حقوقی ما با جبر تاریخ منافات ندارد / محرک تاریخ / سوسیالیستها با اینکه اصل تغییر شکل را عمومی می‌دانند درباره دوره بعد از سوسیالیسم سکوت کرده‌اند / مسئله مقتضیات ثابت و متغیر زمان / تضاد میان تکامل ابزار تولید و شکل قانونی استفاده از آن / سوسیالیسم مارکس علمی نیست / مالکیت اشتراکی یا اجتماعی و فرق آنها / شکست سوسیالیسم مارکسیستی / خوشبختی اجتماع دو شرط دارد: سازمان صحیح، قدرت معنوی / شکل‌های مختلف سودجویی و استثمار / تعریف سوسیالیسم از نظر مؤلفان کتاب "سوسیالیسم" / حاکمیت ملی شرط لازم سوسیالیسم است / سوسیالیسم را از چه راه می‌توان علمی دانست؟ / آیا سوسیالیسم یک پدیده است یا یک قانون طبیعی حاکم یا یک قانون حقوقی لازم‌الاتباع؟ / جبر تاریخ از نظر سوسیالیست‌های غیر مارکسیست و از نظر ما / سوسیالیسم مارکس پس از مردود شدن جنبه جبری آن، از جنبه علمی ساقط است / سوسیالیسم مارکسیسم متکی به حقوق طبیعی نیست / سه پایه برای علمی بودن مارکسیسم / تئوری مارکسیسم اولاً علمی نیست، ثانیاً به فرض علمی بودن دلیل نمی‌شود که سوسیالیسم مارکس سوسیالیسم خاصی باشد

مغایر با سایر سوسیالیستها / همان طور که نظرات فلسفی مارکس یا مارکسیسم فلسفی بر فرض صحت ، سوسیالیسم مارکس را علمی نمی‌کند نظرات اقتصادی وی یا مارکسیسم اقتصادی نیز قادر به توجیه علمی سوسیالیسم نیست / مارکسیسم فلسفی و مارکسیسم اقتصادی / هنر مارکس / سوسیالیسم و مالکیت فردی / بخش هفتم : یادداشت اسلام و اقتصاد / مسأله اضطرار / مشخصات سرمایه‌داری / مشخصات سوسیالیسم / روش اقتصادی اسلام / قرآن و اقتصاد / پول و مال / بخش هشتم : یادداشت نظری به نظام اقتصادی اسلام / فهرست اعلام /

مسئله ربا

پیشگفتار / بخش اول : مسئله ربا و بانک / به عنوان مقدمه / - آیا می‌توان اثبات کرد که ربا واقعا دزدی است ، اکل مال به باطل است یا نه ؟ / - خلاصه فلسفه‌های متصوره در باب ربا / علل حرمت ربا / فصل نخست : بحثهای انجمن اسلامی پزشکان / جلسه اول / فرق امانت و قرض / انواع قرض / قرض ربوی از نظر طبیعت حقوقی / آیا سرمایه تولید سود می‌کند ؟ / ربا در قرآن و حدیث / پرسش و پاسخ / جلسه دوم / آثار مالکیت / تعریف قرض / سفته / ربای معاملی / مکیل و موزون خصوصیت ندارد / بیع دین / تعهد در مقابل بانک / سفته صوری / وام سرمایه‌گذاری و راه حل آن / پرسش و پاسخ / جلسه سوم / بانک

یک رابط است / فلسفه حرمت ربا / نظریه اول : سرمایه نمی تواند تولید سود کند / نظریه دوم : ربا قرض است و قرض نمی تواند سود داشته باشد / نظریه سوم : پول چون ارزش قراردادی دارد نمی تواند سود داشته باشد / نظریه صحیح / ماده نقض ها : - اجاره / - نسبه / نظارت بر نرخها / نسبه ناشی از آزادی فروشنده است در تعیین قیمت / راه حل ها - ملی کردن بانکها / راه حل های دیگر : مضاربه ، قرض الحسنه ، پیش فروش / آیا وام بستانکاران یک ضرورت است ؟ / پرسش و پاسخ / جلسه چهارم / آیا دولت می تواند مالک باشد ؟ / حساب جاری / سپرده و پس انداز / جوایز بانکی / اعانت به اثم / فصل دوم : تقریرات / - ربا در اسلام و در جهان / - قرض مصرفی و قرض تولیدی / فلسفه تحریم ربا / اصطناع معروف / - رکود اقتصاد / - قطع رابطه بین ثروت و کار / - فاصله طبقاتی / پول مولد نیست ، عقیم است / طبیعت قرض ابا دارد از ربا / بحثی در اخذ عوض در مقابل نقل اقراض / بحث در اطراف آیات ربا / بحث در اطراف مطالب تفسیر المیزان در مسئله ربا / ربا در معدود / طرق فرار از ربا / تحریم حيله / در تفسیر آیه احل الله ... / بیع صرف و صرافی / ربا در فروع اصل واحد / نکات روایات / نکات روایات و وسائل / نکات روایات وافی و شرایع / مسائلی که باید بحث شود / اشکالهای وارد بر حيله های ربا / فصل سوم : یادداشتها /

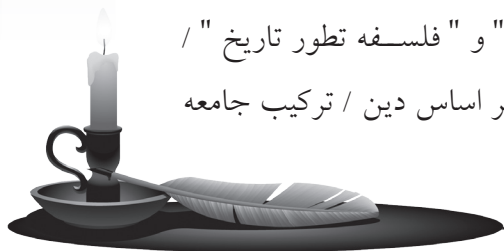

آیات قرآن مربوط به ربا / احادیثی در باب ربا / بررسی چند مسئله از مسائل ربا در "عروه الوثقی" / بخش دوم: بیمه / به عنوان مقدمه / عقد و ایقاع / ایجاب و قبول / آیا ایجاب و قبول برای عقد ضروری است؟ / عقد و معاوضه / سه نوع معامله / بیمه و قمار / پرسش و پاسخ / جلسه اول / آیا هر معامله صحیحی باید داخل در یکی از ابواب فقه باشد؟ / شرایط و موانع عمومی معاملات / عقد لازم و عقد جایز / آیا بیمه عقد لازم است یا جایز؟ / بیمه و ضمان / تفاوت ضمان در فقه شیعه و فقه اهل تسنن / ضمانت در مقابل پول / ضمان عهده و ضمان درک / بیمه یک معامله مستقل است / آیا بیمه معامله معلومی است؟ / زمان بیمه / اقسام بیمه / بیمه عمر / بیمه مسئولیت یا بیمه شخص ثالث / پرسش و پاسخ / جلسه دوم / دیه بر عاقله است / ضمان جریره / غاصب ضامن است / عقد فاسد / ید امین / مسئله اتلاف / بیمه شخص ثالث / مباشرت و تسبیب / خسارت در دماء / خسارت در اموال / اخاذی ظالم / اگر واسطه انسان نباشد / مسئله اقوائت / پرسش و پاسخ /

فلسفه تاریخ

مقدمه / عوامل محرک تاریخ / تصادف و علیت در تاریخ / مسأله ارزش تاریخ / تفکیک "محرک تاریخ" و "فلسفه تطور تاریخ" / نظریه ادواری بودن تاریخ / توجیه تاریخ بر اساس دین / ترکیب جامعه

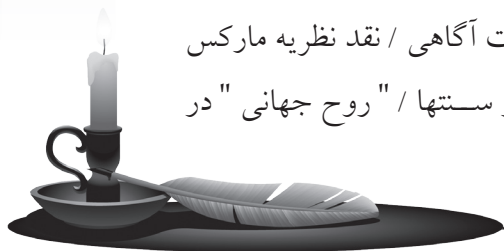

دید مذهبی درباره تاریخ / عامل تحول تاریخ : / نوابغ / نیروی برهم
انباشته دانش / اختراعات / خون و نژاد / شرایط اقتصادی / نظریه هگل
در باب "روح زمان" / بررسی نظریه هگل / تکامل مجموع جامعه ها
در مجموع زمانها / نقش نابغه در حرکت تاریخ / نبوغ حضرت رسول
(ص) قطع نظر از مسأله وحی / نقش نوابغ در ساختن تاریخ / نقد نظریه
مارکس / نقش نوابغ در دو جهت مثبت و منفی / تأثیر عوامل محرک
تاریخ در یکدیگر / قابل جمع بودن نظریه تأثیر نوابغ با اغلب نظریه
های دیگر / نقش و تأثیر اختراعات در تکامل تاریخ / عامل جغرافیا
و حرکت تاریخ / "گویینیزم" ، نظریه نژادی تاریخ / توجیه اقتصادی
تاریخ / اصول چهارگانه دیالکتیک / هسته اصلی تفکر دیالکتیکی / رابطه
بینش دیالکتیکی با زیر بنا بودن اقتصاد / برداشتهای مختلف پیرامون نظریه
اصالت اقتصاد در فلسفه مارکس / تضاد میان روابط تولید و تکامل ابزار
تولید / مفهوم "باید" و "نباید" در منطق مارکسیستها / ارزش وجدان
انسان / وجدان انسان از نظر مارکسیسم / تعمیم "اصلی تأثیر متقابل
" به افکار و اصول در مارکسیسم / "منطق" کوششی برای اصلاح
خطاهای ذهن / شعار انسانی و اصول ضد انسانی / جنگها و انگیزه های
اقتصادی / اید آلیسم اخلاقی / ارزش تاریخ / تاریخ نگاری و بیطرفی /
واقعیات تاریخی / کتب تاریخ ، انعکاس وقایع در آینه اندیشه مورخ /

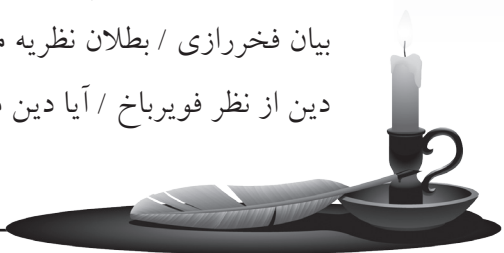

جامعه و فرد / جامعه و فرد / اصل بودن جامعه یا فرد / ترکیب جامعه ، حقیقی یا اعتباری ؟ / نظریه سوم درباره ترکیب جامعه / هدف تاریخ / نظریه "روح زمان" / نظریه فطرت در باب جامعه و فرد / جامعه و فرد / مسخ فطرت / نقش و تأثیر فرد در جامعه / تاریخ و علم ، تاریخ و مذهب ، تاریخ و اخلاق / تاریخ و علم / نظریات مختلف در باب علم نبودن تاریخ / نقد نظریات فوق / آیا تاریخ علم است ؟ / کلیت تاریخ / پیچیدگی موضوع تاریخ / "درسه‌های تاریخ" و "پیش بینی تاریخ" / ذهنی بودن تاریخ / علت عدم وقوع پیش بینی‌های تاریخ / تاریخ و مذهب / تاریخ و اخلاق / علیت در تاریخ / وظایف مورخ / جبر تاریخ / تصادف در تاریخ / تکامل تاریخ / تکامل تاریخ / تکامل و هدفداری / تعریف تکامل در تاریخ / بینش سازنده از تاریخ / تفسیر الهی تاریخ / حرکت تاریخ از نظر مارکسیسم / نظریه صحیح درباب تکامل تاریخ / تکامل تاریخ / تعریف "تمام" و "کمال" / کمال انسان / تکامل تاریخ / تکامل جامعه انسان / تکامل علم تاریخ / "هست" ها و "باید" ها در تاریخ / واقعیت ، ارزشها ، حقیقت / تطابق اکثر واقعیتها با ارزشها در تاریخ / پیش بینی آینده / تکامل در جهت قدرت / تکامل در جهت آزادی / تکامل در جهت آگاهی / نقد نظریه مارکس درباب آگاهی / تکامل در جهت آزادی از سنتها / "روح جهانی" در

فلسفه هگل هماهنگی تمایلات با طبیعت انسان / فهرست مطالب /
مقدمه / بخش اول : ریشه‌های فکری فلسفه مارکس / واقعیتها و افکار
موثر در مارکس / نگاهی به فلسفه دکارت و فلسفه کانت / نگاهی به
فلسفه هگل / تاثیرپذیری مارکس از هگل و فویرباخ / اجزا اصلی مکتب
مارکس / دو نوع تقسیم فلسفه : / ایده‌آلیسم و ماتریالیسم / فلسفه
بودن و فلسفه شدن / اشکال بر تقسیم دوم / تضاد خلاق / مارکسیسم
و امیدبخشی / سخن خاص هگل : ضد هر چیزی از درون خودش
جوانه می‌زند / آیا ممکن است متحرک عین محرک باشد ؟ / تضادها
نقش تشویق و ترغیب را دارند / مکانیسم جدل / مکانیسم اندیشه /
مکانیسم عمل / خصلت نسل جوان : دگرگونی طلبی / مثلث " تز ،
آنتی تز ، سنتز " / دو نوع وحدت وجود ، و شباهت نظریه هگل با یکی
از آن‌دو / نقش فویرباخ / بطلان نظریه فویرباخ / توجیه جهان از راه
دلیل و نه علیت در فلسفه هگل / استفاده غلط از فلسفه هگل / راههای
گریز از پوچی‌گرایی و یاس فلسفی : / انسان‌گرایی / تکامل / مثالهایی
برای تبدیل کمیت به کیفیت : / تبدیل آب به بخار / سرمایه‌داری /
دموکراسی / داروینیزم و نظریه مارکس / تصور ماتریالیستها از خلقت /
بیان فخررازی / بطلان نظریه ماتریالیستها / ماده و نیرو / منشا پیدایش
دین از نظر فویرباخ / آیا دین منشا از خودبیگانگی است ؟ / مرحله دوم

گرایش از ایده‌آلیسم هگل به ماتریالیسم مارکس / " از خود بیگانگی "

از نظر مارکس / خود را گم کردن / خود را یافتن / سخنان عرفا در این باب / بخش دوم : مادیگرایی تاریخی / تناقض میان ماتریالیسم تاریخی / مارکس و منطق دیالکتیک / تعدیل مارکس و انگلس در نظریه جبر اقتصادی / اصل تاثیر متقابل / راه دیگر تعدیل / اصطلاحات : / ابزار تولید / نیروی تولیدی / وجه تولید / شیوه تولید فردی و جمعی / روابط تولیدی / روابط اجتماعی / آیا جامعه و تاریخ تک ماهیتی است ؟ / نظریات مخالف : / هر نهادی از جامعه یک روح دارد / هر تمدنی دارای یک روح مخصوص است / نهادهای مختلف در فرد انسان / بیان عرفا درباره ماهیت تاریخ / مکانیزم ماهیت اقتصادی تاریخ / " طبقه " / بخش سوم : پرکسیس یا فلسفه عمل / از نظر مارکسیسم تاریخ شکل ستیزه‌جویی دارد / رابطه میان انسان و کار / علم معیار علم است یا عمل معیار علم است ؟ / پراگماتیسم / بررسی نظریه پرکسیس / معنی اول برای اینکه مارکسیسم فلسفه عمل است / معنی دوم / معنی دقیق " پرکسیس " / ریشه واحد این دو معنی / تعارض میان فلسفه عمل و جبر تاریخ / آزادی از نظر مارکسیسم / اختیار انسان / از نظر مارکسیسم شرافت انسان به کار اوست / مساله اخذ اجرت بر عبادات / چرا در فلسفه مارکس کار جوهر انسانیت است ؟ / مفهوم خاص " کار " در

مارکسیسم / توضیح " کار آفریننده انسان است " / شباهت این نظریه با عرفان / بررسی این نظریه /

اصول فلسفه و روش رئالیسم

مقدمه / تاریخ فلسفه / صدرالمتألهین ، بانی " حکمت متعالیه " /
روش مستشرقین / مکاتب فلسفی در اروپا / اجمالی از محتوای کتاب
/ نحوه نگارش کتاب / سابقه تاریخی فلسفه مادی / نقد " ماتریالیسم
دیالکتیک " / اصول فلسفه و روش رئالیسم / مقاله اول : فلسفه چیست
؟ / فلسفه و سفسطه / ادراکات و مفاهیم ذهنی در نظر فیلسوف / جهان
نیازمندی به فلسفه / فرق فلسفه و علوم دیگر / فلسفه حسی اگوست
کنت / ماتریالیسم دیالکتیک یک فلسفه نظری است نه یک فلسفه حسی
و تجربی / تعریف " فلسفه " / استنتاج / انتزاع / معنای " متافیزیک "
/ معنای " دیالکتیک " / مقاله دوم : فلسفه و سفسطه (رئالیسم و ایده
آلیسم) / تاریخچه پیدایش سفسطه / ایده آلیسم / رئالیسم / دو مسأله
تفکیک نشده در فلسفه اسکولاستیک / بر کلی ، از فلاسفه امپیریست
/ شوپنهاور سردسته بدبینان / استدلال دکارت / شباهت ایده آلیسم /
هرامسه / فیثاغورس / افلاطون / افلوطین / دوام در قضایا / ارزش
معلومات / علم حضوری و علم حصولی / نظریه پیروان ماتریالیسم
دیالکتیک درباره ادراک / مقاله سوم : علم و ادراک / مرتبه حس / مرتبه

خیال / مرتبه تعقل / برگردیم به سوی مقصد اصلی / امور روحی و نفسانی / دو نظریه معروف در باب کیفیت ابصار / عقیده صدرالمآلهین در باب حقیقت ابصار / ادراک کمیات متصله / مراحل مختلف ادراک از نظر علمای روان‌شناسی : / الف . احساس ابتدائی (فراگیری) / ب . حفظ (نگاهداری) / ج . تذکر (یادآوری) / د . تشخیص (بازشناسی) / نظریه روحی / نظریه مادی / راههای تأیید نظریه مادی / بودن حافظه / الف . عروض نسیان / ب . عروض امراض حافظه‌ای / پاسخ به استدلال نظریه مادی بودن حافظه / اشکال یا تقریر نظر مادیین / زمانی نبودن ادراکات / خودآگاهی / نظریه حسی / نظریه روحانی / آنچه در این مقاله به ثبوت رسید / مقاله چهارم : علم و معلوم (ارزش معلومات) / مقدمه / ارزش معلومات / " حقیقت " یعنی چه ؟ / آیا حقیقت فی‌الجمله وجود دارد ؟ / میزان تشخیص حقیقت از خطا چیست ؟ / آیا ممکن است یک چیز هم حقیقت بوده باشد و هم خطا ؟ / آیا حقیقت موقت است یا دائمی ؟ / آیا حقیقت متحول و متکامل است ؟ / چرا علوم تجربی یقینی نیست ؟ / چرا فلسفه و ریاضیات یقینی است ؟ / آیا " حقیقت " مطلق است یا نسبی ؟ / پیدایش سوفیسم در یونان / مکتب شکاکان / عقیده قدما / نظریه دکارت / نظریه حسیون / نظریه کانت / نظریه هانری برگسون / علم و معلوم (ارزش معلومات) / خطای حواس ، دست‌آویز

سوفسطائیان برای نفی مطلق ارزش معلومات / " حقیقت نسبی " به
تقریر طرفداران ماتریالیسم دیالکتیک / آیا ماتریالیسم دیالکتیک شکاک
است یا جزمی ؟ / خلاصه نظریه مادیین جدید / اجتماع صحیح و غلط
، و حقیقت و خطا / بن بست عجیب یا یک نکته مفید و مهم / فلاکت
ماتریالیسم به دست دیالکتیک / نظریاتی که در این مقاله به ثبوت رسید /

شرح منظومه

مقدمه / ترتیب ابواب و فصول منظومه / مقصد اول در امور عامه
مشمول بر چهار فریده / فریده اول / وجود و عدم / غرر اول : بداهت
وجود - / معنای شرح لفظ و تعریف حد و رسم / مخفی بودن حقیقت
وجود / غرر دوم : اشتراک وجود - / اشتراک لفظی و اشتراک معنوی /
دلیل اول بر اشتراک معنوی وجود / دلیل دوم و سوم بر اشتراک معنوی
وجود / غرر سوم : مغایرت وجود و اتحاد وجود و ماهیت - / مغایرت
وجود و ماهیت امری ذهنی است / دلایل مغایرت مفهومی وجود و
ماهیت / غرر چهارم : اصالت وجود - / معانی وجود و ماهیت / معنای
اصالت / غرر پنجم : حق متعال وجود محض است - / غرر ششم :
وحدت و کثرت وجود - / غرر هفتم : وجود ذهنی - / نظریه فخر رازی
درباره علم و ادراک / انکار اتحاد عالم و معلوم توسط فاضل قوشچی
/ نظریه سید صدر شیرازی / نظریه جلال الدین دوانی / نظریه صدر

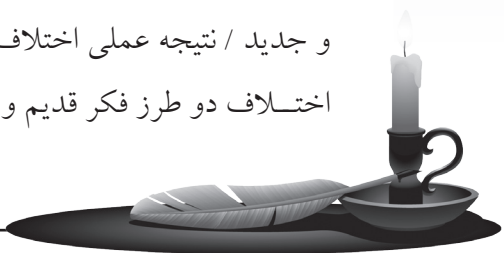

المتألهين / حمل اولی ذاتی و حمل شایع بالعرض / اتحاد عاقل و معقول
- / دو نوع اتحاد عاقل و معقول / رابطه حرکت و جسم / ترکیب حقیقی
و ترکیب اعتباری / ترکیب اتحادی و ترکیب انضمامی / طرز فکر
منکرین اتحاد عاقل و معقول / طرز فکر قائلین به اتحاد عاقل و معقول
/ ادله منکرین اتحاد عاقل و معقول / ادله قائلین به اتحاد عاقل و معقول
/ بیان صدرالمتألهین در باب اتحاد عاقل و معقول / متضایان متکافئان
هستند قوه و فعلا / اشکالات وارده بر نظریه عاقل و معقول / غرر هشتم
: معقولات ثانیه - / معقول چیست / تعریف معقولات ثانیه و فرق آنها
با معقولات اولیه / صطلاح حکما در تعریف معقولات اولیه و ثانویه /
اشکال بر تعریف حاجی از معقولات ثانیه / "عینیت" و "امکان" از
معقولات ثانیه فلسفی است / غرر نهم : انقسام وجود به مطلق و مقید -
/ غرر دوازدهم : مساوات وجود و ثبوت و شیئیت - / نقد نظریه قائلین
به واسطه میان وجود و عدم / شبهه "معدوم مطلق" / نقد نظریه "حال
" / غرر سیزدهم : عدم تمایز و علیت بین اعدام - / غرر چهاردهم :
امتناع اعاده معدوم - / غرر شانزدهم : مناط صدق در قضایا - / غرر
هفدهم : تعلق جعل به وجود - / جعل بسیط و جعل تألیفی / فرق
تکوین و ابداع / وجود فقری و وجود وجوبی / شرط تألیفی بودن جعل
/ ذاتی باب / یساغوجی و ذاتی باب برهان / مفهوم علیت / فریده دوم

/ وجوب و امکان / غرر اول : مواد ثلاث - / وجود محمولی و وجود
 رابط / قضیه ثنائیه و قضیه ثلاثیه / وجود نفسی و وجود رابطی / غرر
 دوم : اعتباری بودن مواد ثلاث - / معانی " اعتباری " / شرایط اعتباری
 بودن مفاهیم / غرر سوم : اقسام هر یک از مواد ثلاث - / غرر چهارم :
 مباحث مربوط به امکان - / مناط نیازمندی به علت / کل حادث مسبوق
 به ماده و مده / فریده سوم / حدوث و قدم / غرر اول : در تعریف و
 تقسیم حدوث و قدم - / فهرست / عنوان صفحه فریده هفتم / علت
 و معلول / غرر اول : در تعریف و تقسیم - / تعریف علل چهار گانه
 / تعریف " استعداد " / فرق " ماده " و " علت مادی " / خروج از قوه
 به فعل فقط از طریق حرکت است / رابطه علت مادی و علت صوری
 / رابطه قوه و فعل و منشا خارجی آنها / موقعیت هر شی به صورت
 آن است / ترکیب در اصطلاح فلسفه و علم / رابطه علت غائی و علت
 فاعلی / غرر دوم : در بحث از غایت - / رابطه علت غائی و علت فاعلی
 / حرکت قسری نه دائمی است و نه اکثری / آیا اصل جبر در فیزیک
 تقسیم حرکت به طبیعی و قسری را نفی می کند / اصل علیت غائی بر
 سراسر هستی حکمفرما است / تفسیر فلسفی حرکت از نظر علما قدیم
 و جدید / نتیجه عملی اختلاف نظر قدیم و جدید در باب حرکت / وجه
 اختلاف دو طرز فکر قدیم و جدید در باب حرکت / عنوان صفحه غرر

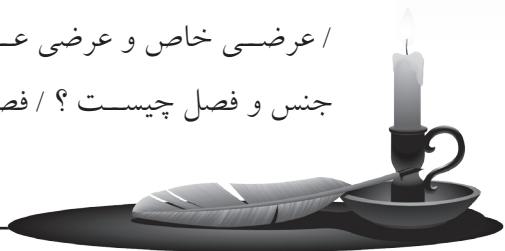
سوم : رفع تشکیکها از غایت - / معانی کلمه " غایت " / رابطه قوه
 عامله و قوه شوقیه و قوه مدرکه با یکدیگر / معانی اصطلاحات " عبت
 " ، " باطل " ، " گزاف " / مقصد سوم (الهیات بالمعنی الاخص) / مقدمه
 / تقسیمات علوم از نظر قدما / معنای " متافیزیک " و " ماوراء الطبیعه "
 / امور عامه / لغت فلسفه / فلسفه و علم / فلسفه علمی ! / خداشناسی
 : (/ راه دل یا راه فطرت (/ راه خلقت یا راه آثار (/ راه فلسفه / برهان
 سینوی / فریده اول غرر اول : در اثبات وجود حق تعالی - / معنای بذاته
 و لذاته در نزد صدرالمتهلین / سلوک فکری صدرالمتهلین در اثبات
 حق تعالی / نظر معتزله در باب صفات خدا / نظر اشاعره در باب صفات
 خدا / نظر حکمای اسلامی در باب صفات خدا / اثبات وجود واجب
 از طریق حرکت / غرر دوم : در اثبات توحید ذات حق تعالی - / غرر
 سوم : بیان شبهه ابن کمونه و پاسخ آن - / عنوان صفحه مقصد چهارم
 (طبیعیات) / مقدمه : مباحث طبیعیات / فریده اول (در حقیقت جسم
 طبیعی) / غرر اول : بیان آراء در حقیقت جسم طبیعی - / غرر دوم :
 اثبات هیولای اولی به اصطلاح حکمای مشاء - / غرر پنجم : در بطلان
 جزء لایتجزی - / غرر ششم : در تناهی ابعاد -

الهیات شفاء (دو جلد)

مقاله چهارم / فصل سوم : در تام و ناقص و مافوق تمام و کل و جمیع

چند اصطلاح از نظر حکما / مقاله پنجم / فصل اول : در امور عامه و کیفیت وجود آن بحث در کلی / کلی طبیعی وجه تسمیه طبیعی به کلی / مسأله اصالت فرد یا اجتماع مسأله انسانیت اخلاقی / تحقیق در معنای طبیعی / ماهیت در مقام تعریف / شبههائی که از عدم فرق میان معدوله و غیر معدوله پیدا می شود / تعریف شیخ از ماهیت / تقسیم قضایا به اعتبار موضوع دو اعتبار آلی و استقلال / دو قسم قضیه طبیعی / طرح یک اشکال در باب قضیه مهمله مسأله اعتبارات ماهیت / نظریه استاد / فصل دوم : در کیفیت لحوق کلی به طبایع کلی و فرق میان کلی و جزئی و کل و جزء / اقوال درباره راز کاشفیت وجود ذهنی / کشف راز مسأله علم و آگاهی مسأله تطابق عوالم وجود / مسأله کلی نحوه وجود کلی طبیعی / نحوه پیدایش کلی در ذهن / خلاصه بحث کلی / تفاوت میان کلی و جزئی ، و کل و جزء / فصل سوم : در فصل میان جنس و ماده / نظریات گوناگون درباره ماهیت اشیاء / فرق بین جنس و ماده / کیفیت ترکیب جنس و فصل / مسأله اعتبار جنس و فصل برای ماهیت / کیفیت ترکیب ماده و صورت / نظر استاد / فصل چهارم : در کیفیت دخول معانی خارج از جنس بر طبیعت جنس / راه به دست آوردن حد اشیاء / عرضی خاص و عرضی عام / تناهی اجناس و فصول / ملاک اتحاد جنس و فصل چیست ؟ / فصل پنجم : در نوع / تعریف نوع / سخنی

از فارابی / فصل ششم : در تعریف فصل / تعریف فصل / مفهوم و
مصادق / فصل هفتم : در تعریف مناسبت حد و محدود / حد و رسم /
عینیت حد با محدود / فصل هشتم : در حد / بحث مجدد در حد و رسم
/ دو اصطلاح در شرح الاسم / جزئیات قابل تحدید نیستند / فصل نهم
: در مناسبت حد و اجزای آن / تعریف واقعی اشیاء / کل با جزء قابل
تعریف نیست / مقاله ششم / فصل اول : در اقسام علل و احوال آن /
تعریف علت و معلول / اقسام علل / علت فاعلی صد در صد مورد قبول
است / فاعل در اصطلاح فلسفه اولی و در اصطلاح علوم طبیعی /
ایرادات وارده در مورد حصر علل به علل اربعه / نظریات مقابل نظریه
به علل اربعه / ملاک نیازمندی اشیاء به یکدیگر در علت / فاعل چه
چیز را افاده می کند ؟ / فصل دوم : در حل تشکیکی که در لزوم معیت
علت با معلول کرده اند / احتیاج شیء به علت در بقای خود / مسأله جبر
و اختیار و ارتباط آن با مسأله علت / علل حقیقی و علل عرضی / سخن
شیخ در علل ذاتی و علل عرضی / مسأله ربط حادث به قدیم / معیت
علت حقیقی با معلول خود / فاعل دفعی و فاعل بالتحریک / فصل سوم
: در مناسبت میان علل فاعلی و معلولهای آن / مسأله جعل / اصطلاح "
وجود خاص " و مسأله تشکیک / سنخیت علت و معلول و عدم آن /
فصل چهارم : در علل عنصری و صوری و غائی / تعریف علت مادی

به معنای اعم اقسام علل مادی / رابطه علت صوری و علت مادی جواب پرسشی در مورد وحدت خداوند / ماده یا هیولی ، عنصر ، اسطقس / چند علت بودن یک شیء از حیث‌های مختلف فاعل کامل و فاعل ناقص / علت غائی / فصل پنجم : در اثبات غایت و فرق میان غایت و ضروری / اشکالات وارده بر علت غائی / - مسأله اتفاق . - مسأله عبث / بیان مرحوم شیخ و آخوند در مورد عبث / مبادی طولی فعل اختیاری / تعریف دیگری از عبث / - فرق بین غایت و ضروری / - مسأله کون و فساد . - مسأله حرکت فلک / - مسأله قیاس . - علت نامیدن غایت / غایات تحصیلی و حصولی / فرق میان غایت و خیر / فرق میان جود و خیر / معیار در فعل اخلاقی / شفقت و رحمت / بحثی دیگر در جود و خیر / نظریه مادیت اخلاقی و رد آن / ملاک عمل اخلاقی چیست ؟ / مسأله شفقت و رحمت / بعضی ضعفها منشأ کمال‌اند / مسأله علیت از شئون علم کلی است / علت مادی در تعلیمات / ترجمه فصل سیزدهم طبیعیات شفا : در بحث و اتفاق / رابطه بخت و اتفاق با علت غائی / بخت و اتفاق در ادبیات فارسی / آیا پیدایش عالم بر اساس اتفاق بوده است ؟ / آثار ماهوی و آثار شخصی اشیاء / ضرورت و اتفاق / شباهت نظر متکلمین و امروزی‌ها در باب علیت / علل مرجحه همیشه مکشوف نیست / تعاریف گوناگون از اتفاق / غایت داشتن طبیعت از

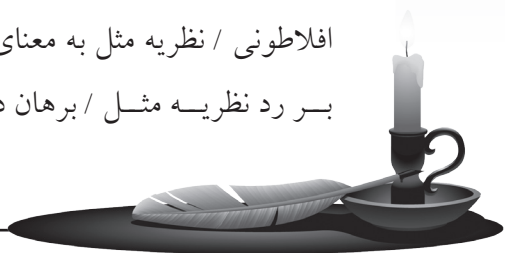

نظر فلاسفه ، متکلمین و طبیعیون امروز / شرور غایات بالعرض اند /
تقسیم حرکات به قسری و طبعی / ترجمه فصل چهاردهم طبیعیات شفا
: در نقض دلایل کسانی که در باب بخت و اتفاق به خطا رفته‌اند / رد
نظر کسانی که اساسا منکر وجود اتفاق بودند / غایت به معنای مایتهی
الیه الحریکه / رد نظریه ذیمقراطیس در مورد اتفاق / نظریه انبازقلس در
مورد اتفاق / آیا طبیعت به سوی اصلح حرکت می‌کند ؟ / طنزی از
فرانسیس بیکن / اشکال باران و پاسخ آن / دلیل دیگر بر نفی غایت /
بحث اتفاق از جهت علت غائی / اتفاق در جزئیات است نه در کلیات
/ غایات امور طبیعی خیر و کمال است / غرائز حیوانات دلیلی دیگر بر
غایت داشتن طبیعت / تفاوت طبیعت با صنعت / افعال بی رویه هم
غایت دارند / مسأله انتخاب در طبیعت / غایت داشتن مشروط به شعور
نیست / زشتیها و نقصها غایات بالعرض اند / هدفداری حیات و طبیعت
/ هر غایتی غایت لازم ندارد / خلط غایت بالذات با غایت بالعرض /
توجیه مسأله ذبول و فساد در طبیعت / مقاله هفتم / فصل اول : در
لواحق وحدت و کثرت / اقسام وحدت در تقسیم‌بندی شیخ و متأخرین
/ تساوق وحدت و وجود / هوهویت و وحدت / نفی هوهویت در
فلسفه امروز غرب / حرکت و توجیه ثبات بنا بر اصالت وجود / لواحق
وحدت و کثرت / معنای هوهویت / ادامه بحث تساوق وجود و وحدت

اقسام وحدت / مبحث تقابل / لواحق وحدت و کثرت / تقابل سلب و ایجاب / تقابل تضاد / موارد نقض : خیر و شر / موافق و مخالف / فضیلت و رذیلت / لواحق وحدت و کثرت / تکمیل و توضیح تقابل و تضاد / برهان بر عدم اجتماع ضدین / ادامه موارد نقض / ضد واحد / فصل دوم : مثل افلاطونی / تبیین نظریه مثل افلاطونی / برخورد فلاسفه اسلامی با نظریه مثل / ریشه‌های نظریه مثل قبل از افلاطون / دیدگاه شیخ اشراق نسبت به افلاطون و مثل / جواب یک سؤال / مثل افلاطونی / نظر افلاطون درباره بعد مجرد از ماده / قول به تجرد مبادی تعلیمیه / نظریه فیثاغورث در تعلیمیات / اقوال حکما در مبادی تعلیمیه / مثل افلاطونی / فیثاغورث و نظریات او / بررسی و توضیح متن " ملل و نحل " درباره فیثاغورث / وحدت در فلسفه فیثاغورث / عدد و معدود در فلسفه فیثاغورث / وقوع کثرت در عالم / مثل افلاطونی / وحدت و عدد و مبدئیت آنها / طبایع و نفوس در فلسفه فیثاغورث / ترکیب عالم از الحان / انسان عالم صغیر است و عالم ، انسان کبیر / فلسفه عبادات از نظر فیثاغورث / خلقت عقل و نفس و جسم و جرم / علت فنای عالم / ترکیب اشیاء از وحدت و ثنائیه / پیدا شدن عدد از وحدت / مثل افلاطونی / نظریه مثل به معنای انکار واقعیت نیست / برهان اول شیخ بر رد نظریه مثل / برهان دوم شیخ / فصل سوم : در ابطال نظریه

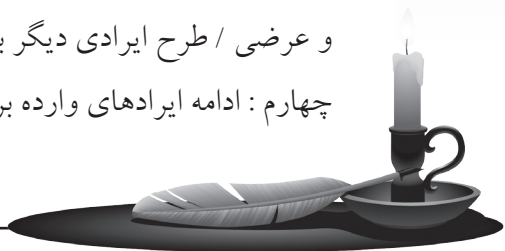

تعلیمیات و مثل / ابطال نظریه تعلیمیات و مثل / تحلیل نظرات سه گانه
فیثاغوریان در انشاء عدد از وحدت / نظریه اول / نظریه دوم / نظریه
سوم / نقد نظریه تألیف اشیاء از عدد، و عدد از وحدت / فرض
نامحدود بودن مفارقات / فرض تکرار وحدت در همه اعداد / فرض
تباين وحدتها / دو نوع وحدت / ابطال نظریه تعلیمیات و مثل / نقد
نظریه سوم در انشاء عدد از وحدت / فرض انشاء عدد با تکرار همراه
با ثبات وحدت واحد / فرض انشاء عدد با تکرار و عدم ثبات وحدت
/ فرض وحدت به منزله هیولی و به منزله صورت / نقد دیگری بر نظر
فیثاغوریان / فرض مبدئیت مشترک ماده و وحدت / فهرست مطالب /
مقاله هشتم / در شناخت مبدأ اول برای همه وجود، و شناخت صفات
او / فصل اول : تناهی علل فاعلیه و قابلیه / فصل اول - قسمت اول :
مقدمه / مباحث طرح شده در این فصل / جایگاه طرح تناهی علل در
فلسفه / معیت علت و معلول - علل طبیعی و علل فلسفی / اثبات علل
فاعلی / فصل اول - قسمت دوم : برهان وسط و طرف / نکات مندرج
در بیان شیخ از برهان وسط و طرف - نکته اول و دوم / نکته سوم /
مناطق *علة العلة* و *معلول المعلول معلول* / شرح و توضیح متن / بیان
مرحوم حاجی سبزواری از برهان وسط و طرف / نقد بیان مرحوم
حاجی سبزواری / ادامه توضیح بیان شیخ در برهان وسط و طرف / ادامه

شرح و توضیح متن شفا / فصل اول - قسمت سوم : تناهی علل قابلی
/ علت قابلی / مراد و مقصود از تعبیر کون شیء من شیء / مقصود اول
و دوم از تعبیر کون شیء من شیء / انواع تبدلات جوهر از نظر بوعلی
/ اختلاف نظر بوعلی و ملاصدرا درباره حرکت در جوهر / معانی ماده
در فلسفه / ماده در اصطلاح فیزیک - تشابه ماده اولی با حرف / متن /
فصل دوم : ایرادهای وارده بر بحث تناهی علل و حل آنها / فصل دوم
- قسمت اول : تعبیر کون شیء من شیء / بیان ارسطو از تعبیر کون
شیء من شیء / ایرادهای وارده بر بیان ارسطو - ایراد اول / ایراد دوم /
ایراد سوم / اختلاف نظر بوعلی و ملاصدرا در ترکیب عناصر / ایراد
چهارم / شرح و توضیح متن / ایراد دیگر / ایراد دیگر / فصل دوم -
قسمت دوم : ادامه بررسی کون شیء من شیء / یادآوری معانی علت
مادی / یادآوری بیان ارسطو در کون شیء من شیء / یادآوری ایرادهای
وارده بر بیان ارسطو / جواب شیخ به ایرادهای وارده بر بیان ارسطو /
نقد توجیه شیخ از بیان ارسطو / متن / فصل دوم - قسمت سوم : ادامه
نقد و بررسی کون شیء من شیء / بیان دیگری از دفاع بوعلی از ارسطو
/ ادامه نقد بیان شیخ / مناط و معیار کمال / غایات و کمالات جوهری
و عرضی / طرح ایرادی دیگر بر بیان ارسطو / متن / فصل دوم - قسمت
چهارم : ادامه ایرادهای وارده بر کون شیء من شیء / شرح و توضیح

متن / فصل سوم : تناهی علل غائی / فصل سوم - قسمت اول : تناهی علل غائی و صوری / تناهی علل غائی از تعریف خود آنها به دست می آید / غایت و مطلوب با لذات و بالغیر / ابداع و احداث / متن / فصل چهارم : صفات واجب الوجود / فصل چهارم - قسمت اول : مقدمه / دلیلی در اثبات وحدت واجب / شبهه ابن کمونه / فصل چهارم - قسمت دوم : ترتیب بحث در الهیات بالمعنی الاخص / قابل انکار نبودن وجوب وجود / صفات واجب - الاول / واحد واحد / وحدت ذات و صفات در واجب الوجود - نظر اشاعره - نظر معتزله / نظریه صواب / وحدت ذات و صفات در نهج البلاغه / شرح و توضیح متن / سلوب و اضافات در واجب الوجود / طرح یک اشکال / حل اشکال / فصل چهارم - قسمت دوم : الواجب الوجود ماهیته انیته / زیادت وجود بر ماهیت / ماهیت نداشتن واجب در معارف اسلامی / تنظیر شیخ در بیان ماهیته انیته / وجود مطلق در اصطلاح امروز / آیا وجود مطلق ، وجود دارد ؟ / برهان اول / شرح و توضیح متن / فصل چهارم - قسمت چهارم : ادامه بحث در " الحق ماهیته انیته " / معانی ماهیت / ادامه نظرات مختلف در وجود مطلق / دلایل منکرین وجود مطلق / بیان اصالت وجودی شیخ از وجود مطلق / رابطه وجود مطلق و واجب الوجود / برهان دوم : برهان شیخ / وجوب وجود ، تأکد وجود است / فصل چهارم - قسمت پنجم

ادامه بیان شیخ در "الحق ماهیته انیته" / آیا وجوب وجود، امری انتزاعی است؟ / آیا وجوب وجود، چیزی جدای از واجب‌الوجود است؟ - بحثی در مشتق / شرح و توضیح متن / برهان دیگری در ماهیت نداشتن واجب‌الوجود / فصل چهارم - قسمت ششم: واجب‌الوجود مجرد الوجود است / اصطلاح مجرد / مجرد‌الوجود / شناخت اعتبارات ذهن / اعتبارات ماهیت / واجب‌الوجود مجرد‌الوجود است - آیا واجب‌الوجود مطلق است؟ / وجود مطلق در فلسفه ملاصدرا / ماهیت نداشتن واجب تعالی در تعبیرات مذهبی / توجیه عبارت صحیفه سجادیه در وحدانیت حق تعالی / صفات سلویه حق تعالی و تعداد آنها / واجب تعالی جنس و فصل ندارد - برهان اول / برهان دوم / واجب‌الوجود از مقولات خارج است - طرح یک اشکال / جواب شیخ به اشکال / شرح و توضیح متن / واجب‌الوجود حد و برهان ندارد / فصل چهارم - قسمت هفتم: واجب‌الوجود جنس و نوع و فصل ندارد / ادامه بررسی اشکال / تعریف صحیح جوهر / جنس معنی مبهم است و تعیین آن به فصل است / متن / فصل پنجم: ادامه بحث در توحید واجب‌الوجود / فصل پنجم - قسمت اول: برهان در توحید واجب از راه تشخیص / متن / فصل پنجم - قسمت دوم: برهان دوم در توحید واجب‌الوجود / برهان دوم در توحید واجب‌الوجود / ملاک تکثر / هیچ

یک از ملاکهای تکرر در واجب‌الوجود نیست - متن / فصل پنجم -
قسمت سوم: برهان دیگر در توحید واجب‌الوجود / ادامه بحث در
ملاکهای تشخیص و تمایز / چرا فرض دو واجب متغایر به تمام ذات در
کلام شیخ نیامده است؟ / شبهه ابن کمونه - جواب به این شبهه / نفی
وجه‌های مختلف تعدد در واجب‌الوجود / فصل پنجم - قسمت چهارم
: ادامه بحث در ادله توحید / دنباله ملاکهای مغایرت / ادامه بحث در
فرض دو واجب‌الوجود متغایر به تمام ذات / بیان شیخ در وجوه مختلف
تعداد واجب‌الوجود / فرض وجه امتیاز دو واجب‌الوجود در امر عدمی
/ اثبات امری ایجابی همواره مستلزم نفی امری ایجابی نیست - سلب
یک امر نیاز به مناط وجودی مستقل در شیء ندارد / بیان دیگر شیخ در
رد این وجه - تفاوت جنس و فصل با عرض عام و خاص / رابطه فصل
و جنس - رابطه فصل و نوع / فصل پنجم - قسمت پنجم: شرح و
توضیح متن / شرح و توضیح متن / فصل ششم: ادامه صفات
واجب‌الوجود / فصل ششم - قسمت اول: واجب‌الوجود، موجود فوق
تمام است / واجب‌الوجود، موجود فوق تمام است - موجود ناقص /
موجود مکتفی بذاته / دو جنبه‌ای بودن انسان در کسب کمالات / موجود
تمام / موجود، فوق تمام - واجب‌الوجود خیر محض است - معنای
خیر و شر / خیر به وجود برمی‌گردد و شر به عدم / واجب‌الوجود چون

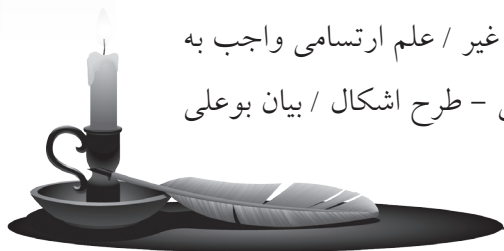

افاده کننده خیر است نیز خیر است / واجب الوجود حق است - حق یعنی واقعیت و وجود / دو معنای حق - الف به معنای واقعیت داشتن / ب : حق به معنای تصدیق ذهنی / شرح و توضیح متن / فصل ششم - قسمت دوم : واجب الوجود ، عقل محض است / عقل محض یعنی چه ؟ / منشأ پیدایش این اصطلاح / ذات واجب الوجود خود آگاه است / دلیل بر اینکه واجب الوجود آگاه به ذات خود است - مناط علم حضور است / لازمه عالم جسمانی غیبت است / در ذات واجب الوجود ، عاقل و معقول یکی است - صرف اضافه اقتضای مغایرت ندارد / وحدت علم و عالم و معلوم در انسان / فصل ششم - قسمت سوم : ادامه بحث در علم باری تعالی / علم واجب تعالی به ذات خود - خود آگاهی یعنی چه ؟ / خود آگاهی به نحو علم حضوری است / موجود مادی خودش برای خودش حضور ندارد / موجود طبیعی با طرد خصلتهای عدمی به خود آگاهی می رسد / علم حصولی به علم حضوری انسان به خود / آیا علم حصولی به اشیاء ممکن است ؟ / چون واجب الوجود مجرد است عقل است / طرح یک اشکال / فصل ششم - قسمت چهارم : شرح و توضیح متن : واجب الوجود عقل محض است / اصطلاحات مختلف مراتب عقل - عقل بالقوه - عقل بالملکه / عقل بالفعل / عقل بالمستفاد / نظریه مراتب داشتن عقل با نظر افلاطون که علم تذکر است تفاوت

دارد / نظریه مراتب داشتن عقل بر مبنای قوه و فعل ارسطو است / تفاوت نظریه مراتب عقل با نظریات روانشناسی امروز / اتحاد عاقل و معقول و معانی مختلف آن در فلسفه‌های قدیم و امروز / از خود بیگانگی / فصل ششم - قسمت پنجم : ادامه بحث درباره علم واجب به ذات / علم از سنخ ماهیات نیست ، وجود است / پیدایش مسأله علم حضوری و علم حصولی / ایراد مطرح شده بر نظریه اتحاد عاقل و معقول / جواب شیخ بر ایراد وارده بر اتحاد عاقل و معقول در ذات حق تعالی / مغایرت مفاهیم در بحث علیت به معنی مغایرت در وجود نیست / مفهوم مشتق به معنی مرکب بودن آن نیست / شرح و توضیح متن / فصل ششم - قسمت ششم : علم واجب الوجود به ماسوا / علم فعلی و علم انفعالی / علم واجب تعالی به اشیاء علم فعلی است - برهان‌انی بر علم / واجب الوجود به ماسوی / اصطلاح علم فعلی و انفعالی در کلام شیخ نیست ولی حقیقت آن هست / علم مع‌المعلوم و علم قبل‌المعلوم / نظر شیخ اشراق در علم مجرد به فعل خود / عالم مرتبه‌ای از علم خداوند است / مراتب داشتن علم پروردگار / علم قبل از معلوم پروردگار به اشیاء / روش بوعلی در تبیین علم واجب به ماسوا / تفاوت بیان بوعلی و شیخ اشراق در علم واجب به غیر / علم ارتسامی واجب به اشیاء / علم واجب تعالی به جزئیات زمانی - طرح اشکال / بیان بوعلی

در پاسخ به این اشکال - علم به جزئی به نحو کلی / علم حق تعالی به جزئیات به نحو کلی است / شرح و توضیح متن / بیان خواهی در ادامه نظر شیخ / فصل هفتم : نسبت معقولات با واجب الوجود / فصل اول - قسمت اول : نسبت معقولات با واجب الوجود / زمینه‌های بحث : - آیا علم حق تعالی از طریق تفکر است ؟ / - آیا علم حق تعالی به اشیاء به تبع صورتهای حال در اوست ؟ / علم باری به اشیاء به نحو عقل بسیط است - عقل بسیط اجمالی خلاق صور تفصیلیه / قیام صدوری صور علمیه حق تعالی به ذات او / تفاوت نظر شیخ و ملاصدرا در قیام صور حسیه به نفس / علم واجب تعالی علم فعلی است - آفرینندگی انسان از علم فعلی است / شرح و توضیح متن / حق تعالی عاشق ذات خود و ماسوا است / وجود مساوی عشق است / فصل هفتم - قسمت دوم : نظام علمی و نظام عینی موجودات / نظام علمی موجودات و نحوه قیام آن به واجب / سه فرضیه شیخ درباره نظام علمی - فرضیه اول : نظام علمی لازم ذات حق تعالی است / فرضیه دوم : نظام علمی از قبیل صور مفارقه مجرده است / فرضیه سوم : نظام علمی در ذات شاعر بالذاتی مرتسم است / بیان شیخ اشراق در علم حضوری واجب تعالی به اشیاء / آخرین قدم شیخ در نزدیکی به اتحاد عاقل و معقول در علم واجب به غیر / مقایسه نظریه شیخ اشراق و شیخ الرئیس / شرح و

توضیح متن / ادامه توضیح متن / فصل هفتم - قسمت سوم : ادامه بحث
در نظام علمی اشیاء / مجردات کتاب وجودند - طرح یک اشکال / اراده
از صفات ذات حق تعالی است / اراده در مرتبه ذات چگونه تصویر
می شود ؟ - اراده چیست ؟ / قدرت در حق تعالی / حیات در حق تعالی
- وحدت صفات در حق تعالی / متن /

